

การออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อสืบสานเอกลักษณ์จากชุมชนไทยทรงดำ
Product design for the identity for the thai Song Dam community.

นายธนา น้ำค้าง และคณะ

หอสมุดกลาง สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

Barcode.....

เลขเรียกหนังสือ.....

.....

.....

หนังสืออ้างอิง ใช้เฉพาะในห้องสมุดเท่านั้น

ได้รับทุนสนับสนุนงานวิจัยจากงบประมาณแผ่นดิน

ประจำปีงบประมาณ 2562

ลิขสิทธิ์สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์

กิตติกรรมประกาศ

โครงการงานสร้างสรรค์ ประจำ ประชบประมาณ พ.ศ. 2562 เรื่อง การออกแบบผลิตภัณฑ์ เพื่อสืบสานเอกลักษณ์จากชุมชนไทยทรงดำ มีความสมบูรณ์ทั้งเนื้อหาและการนำไปใช้ประโยชน์ต่อการพัฒนางานสายการสอนของสถานศึกษาและชุมชน ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณในการอนุเคราะห์ของผู้เกี่ยวข้องกับการจัดสรรทุนการจัดการความรู้ของสถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ กระทรวงวัฒนธรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2562

ผู้วิจัย ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ปรีชา ปั่นกล้า อาจารย์ประจำคณะมัณฑนศิลป์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์อาคารศิลป์ ที่ปรึกษาโครงการวิจัย / งานสร้างสรรค์ ได้รับความกรุณาจากพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ อู่ทอง อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี และความอนุเคราะห์จากผู้เชี่ยวชาญให้คำปรึกษา จากนายกฤตวรรณ เพชรดำดี ผู้อำนวยการโรงเรียน ชำนาญการพิเศษ โรงเรียนวัดกลางบ้านดอนตำบลบ้านดอน อำเภออู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ตลอดจนคุณครูอาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาวิทยาลัยช่างศิลป์สุพรรณบุรีทุกคน ที่ให้ความร่วมมือตลอดระยะเวลาการดำเนินการจัดการความรู้

ทุกท่าน มีส่วนทำให้งานสำเร็จลุล่วงด้วยดี มีคุณค่าและสารัตถประโยชน์ต่อการจัดการศึกษา ของวิทยาลัยช่างศิลป์สุพรรณบุรี วิทยาลัยฯมีความซาบซึ้งในน้ำใจอย่างยิ่ง จึงขอขอบคุณทุกท่าน มา ณ โอกาสนี้

คณะผู้วิจัย

ชื่อเรื่อง การออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อสืบสานเอกลักษณ์จากชุมชนไทยทรงดำ

ผู้จัดทำ นายธนา น้าค่าง และนางสาวนุชนาฏ อ้นรักดี

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ปรีชา ปั่นกล้า

ปีงบประมาณ 2562

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อสืบสานเอกลักษณ์จากชุมชนไทยทรงดำ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. เพื่อนำเอกลักษณ์และวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตของชาวไทยทรงดำ มาสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์เพื่อประโยชน์แก่ชุมชนและสังคม 2. เพื่อให้ชุมชนได้ใช้ประโยชน์จากผลงานการสร้างสรรค์ที่ได้จากเอกลักษณ์ในท้องถิ่น 3. เพื่อสร้างองค์ความรู้และสืบสานเอกลักษณ์จากชุมชนไทยทรงดำขอบเขตที่ใช้ในการวิจัยคือ 1. พื้นที่ ที่ทำการศึกษาคือ ชาวไทยทรงดำ อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี 2. ระยะเวลาดำเนินการ คือ ปีงบประมาณ 2562 3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ 1. หาค่าความสอดคล้อง 2. สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล 3. ค่าเฉลี่ย

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 123 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 41.46 ส่วนที่เหลือเป็นเพศหญิง จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 58.54 ส่วนอายุพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 31 - 39 ปีมีจำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33

2. ระดับความพึงพอใจที่มีต่อการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อสืบสานเอกลักษณ์จากชุมชนไทยทรงดำ ภาพรวม มีค่าเฉลี่ยที่ 4.42 ส่วนส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.68 พบว่าผลิตภัณฑ์มีสีสันสวยงาม มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 4.61

สารบัญ

หน้า

กิตติกรรมประกาศ.....	ก
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ข
สารบัญ.....	ค
สารบัญตาราง.....	ง
สารบัญภาพ.....	จ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ที่มาและความสำคัญของการจัดการความรู้.....	1
วัตถุประสงค์ของการจัดการความรู้.....	3
สมมติฐานการวิจัย.....	3
คำถามในการวิจัย / การสร้างสรรค์.....	3
วิธีการดำเนินงาน.....	3
ขอบเขตในการวิจัย / การสร้างสรรค์.....	3
ระเบียบวิธีวิจัย / การสร้างสรรค์.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย / การสร้างสรรค์.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5
2 แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
ความเป็นมาของไทยทรงดำ.....	6
บริบทชาวไทยทรงดำ อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี.....	7
วัฒนธรรมประเพณีของไทยทรงดำ.....	10
วัฒนธรรมผ้าทอ สี ลวดลาย และการแต่งกาย.....	21
การออกแบบผลิตภัณฑ์ของตกแต่งบ้าน.....	44
ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้บริโภค.....	49
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	56
3 วิธีการดำเนินงาน.....	60
ขั้นตอนการดำเนินการ.....	60
ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง.....	60
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	61
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	61
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	62

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4 ผลและอภิปรายผลการดำเนินงาน.....	64
ส่วนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลลักษณะประชากรศาสตร์	64
ส่วนที่ 2 วิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของคนในชุมชนที่มีต่อกระเป๋า “ไทยทรงดำ”	65
ส่วนที่ 3 ผลการดำเนินงาน	67
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	78
สรุปผลการวิจัย	78
อภิปรายผล	79
ข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน	
บรรณานุกรม	
ภาคผนวก	62
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม	
ภาคผนวก ข ภาพประกอบการดำเนินการวิจัย	
ประวัติย่อของผู้วิจัย	

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง

4.1	จำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามข้อมูลลักษณะประชากรศาสตร์	45
4.2	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของผู้ปกครอง ของนักเรียน โรงเรียนวัดกลางบ้านตอนเกี่ยวกับการออกแบบกระเป่า “ไทยทรงดำ” ด้านผลิตภัณฑ์	46
4.3	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของผู้ปกครอง ของนักเรียน โรงเรียนวัดกลางบ้านตอนเกี่ยวกับการออกแบบกระเป่า “ไทยทรงดำ” ด้านเอกลักษณ์ของชุมชน	47
4.4	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของผู้ปกครอง ของนักเรียน โรงเรียนวัดกลางบ้านตอนเกี่ยวกับการออกแบบกระเป่า “ไทยทรงดำ” ด้านการนำไปใช้ประโยชน์	47
4.5	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของผู้ปกครอง ของนักเรียน โรงเรียนวัดกลางบ้านตอนเกี่ยวกับการออกแบบกระเป่า “ไทยทรงดำ” รายด้านและภาพรวม	48

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1.1	กรอบแนวคิดในการวิจัย	3
ภาพที่ 2.1	แผนที่แสดงที่ตั้งอำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี	8
ภาพที่ 2.2	ลักษณะบ้านเรือนไทยทรงดำในปัจจุบัน	10
ภาพที่ 2.3	การสร้างแห้ว(บ้านจำลอง) ให้ผู้ตายชายใช้ตัวหงส์	18
ภาพที่ 2.4	ลูกช่วง	20
ภาพที่ 2.5	ลายดอกแก้ว	23
ภาพที่ 2.6	ลายขอกูด	24
ภาพที่ 2.7	ลายดอกจัน	24
ภาพที่ 2.8	ลายแดงโม	25
ภาพที่ 2.9	ลายดอกผักแว่น	25
ภาพที่ 2.10	ลายดอกพรม	26
ภาพที่ 2.11	ลายขาบัว	26
ภาพที่ 2.12	ลายดอกแปด	27
ภาพที่ 2.13	ลายดอกมะลิ	27
ภาพที่ 2.14	ลายงา	28
ภาพที่ 2.15	ลายดอกพิกุล	28
ภาพที่ 2.16	ลายตานกแก้ว	29
ภาพที่ 2.17	ลายหม้าย้า	29
ภาพที่ 2.18	ลายนาค	30
ภาพที่ 2.19	ลายแมงมุม	30
ภาพที่ 2.20	ลายผีเสื้อ	31
ภาพที่ 2.21	ลายตัวลิง	31
ภาพที่ 2.22	ลายม้า	32
ภาพที่ 2.23	ลายแมงป่อง	32
ภาพที่ 2.24	ลายปลา	33
ภาพที่ 2.25	ลายช้าง	33
ภาพที่ 2.26	ลายสิงโต	34
ภาพที่ 2.27	ลายงูเห่าล้อม	34
ภาพที่ 2.28	ลายกบ	35
ภาพที่ 2.29	ลายหน้าเสือ	35

สารบัญภาพ (ต่อ)

หน้า

ภาพที่ 2.30	ลายปู	36
ภาพที่ 2.31	ลายดาวลอย	37
ภาพที่ 2.32	ลายสายรุ้ง	37
ภาพที่ 2.33	ลายปัจจุบัน	38
ภาพที่ 2.34	ผู้ชายใส่เสื้อกั๊กมคาดกระเป่าที่เอว	40
ภาพที่ 2.35	การแต่งกายผู้หญิงด้วยเสื้อกั๊กมุ่นผ้าลายแดงโม	41
ภาพที่ 2.36	เสื้อไตหรือเสื้อไท	42
ภาพที่ 2.37	ลักษณะทรงผมของไทยทรงดำ	44
ภาพที่ 2.38	เครื่องประดับของไทยทรงดำ	44
ภาพที่ 4.1	ผู้วิจัยออกพื้นที่รวบรวมข้อมูลเอกสารเกี่ยวกับชาวไทยทรงดำ	67
ภาพที่ 4.2	แสดงลักษณะลายขอกูด	68
ภาพที่ 4.3	ลักษณะลายดอกมะลิปักบนหน้าหมอน	68
ภาพที่ 4.4	แสดงลวดลายหน้าหมอนของชาวไทยทรงดำ	68
ภาพที่ 4.5	ภาพบ้านชาวไทยทรงดำสมัยอดีตและปัจจุบัน	69
ภาพที่ 4.6	ภาพเครื่องมือเครื่องใช้ของชาวไทยทรงดำ	70
ภาพที่ 4.7	ไม้หวายที่นำมาทำเฟอร์นิเจอร์	72
ภาพที่ 4.8	การขึ้นรูปร่างของเฟอร์นิเจอร์รับแขกเบื้องต้น	73
ภาพที่ 4.9	การขึ้นรูปร่างของเฟอร์นิเจอร์รับแขกที่เสร็จตามการออกแบบ	75
ภาพที่ 4.10	การทำสี หลังจากผ่านขั้นตอนต่างๆ มาแล้ว	76
ภาพที่ 4.11	เฟอร์นิเจอร์รับแขกพร้อมเบาะ	77

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของการวิจัย / การสร้างสรรค์

ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นโดยทั่วไปได้กำเนิดมาจากวัฒนธรรมประเพณีความเป็นอยู่ของแต่ละชุมชนแต่ละภาคของประเทศ เมื่อได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐ เพื่อนำเข้าสู่โครงการ OTOP จึงมีการตื่นตัวในด้านการพัฒนาการออกแบบให้รับกับวัตถุประสงค์ของสังคมและการใช้งาน โดยนโยบายของรัฐบาลณรงค์สร้างผลผลิตจากภูมิปัญญาของแต่ละท้องถิ่น เพื่อเป็นพลังในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจจากหญ้า

ชาวไทยทรงดำ เป็นชนกลุ่มหนึ่ง ในอดีตได้อพยพ มาจากเมืองแฉ่ง ลุ่มแม่น้ำดำและแม่น้ำแดงในประเทศเวียดนามเหนือ ได้มีการอพยพเข้ามาหลายครั้ง ผลจากศึกสงครามในช่วงสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรี จนถึงรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ชาวไทยทรงดำหรือลาวโซ่งที่เข้ามา ก็จะมาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนที่มีลักษณะคล้ายกับท้องถิ่นของตนเอง ในจังหวัดเพชรบุรีก่อน จากนั้นมาก็ได้ขยายไปอยู่ตามจังหวัดใกล้เคียง เช่น จังหวัดสุพรรณบุรี นครปฐม จังหวัดชัยนาท จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดพิษณุโลก และจังหวัดพิจิตร เป็นต้น จากการวิเคราะห์การอพยพของชาวไทยทรงดำไปอยู่ในพื้นที่จังหวัดใกล้เคียงนั้น อาจเกิดจากการคิดถึงบ้านเกิดเมืองนอน ต้องการกลับไปเวียดนามนั่นเอง แต่ไม่สำเร็จ จึงตั้งรกรากอยู่กันสืบมาจนถึงปัจจุบัน ประกอบกับการเปลี่ยนแปลงทั้งสภาพบ้านเมือง สังคมเศรษฐกิจความเป็นอยู่ทำให้ชาวไทยทรงดำหรือลาวโซ่ง มีความเป็นอยู่ มีบ้านเรือนลักษณะกลมกลืนไปกับกระแสสังคมปัจจุบัน แต่ก็ยังรักษาวัฒนธรรมประเพณีที่มีอยู่เดิมอย่างเคร่งครัด เช่น ชาวไทยทรงดำที่ ตำบลดอนมะเกลือ อำเภอดูหลวง จังหวัดสุพรรณบุรี ยังมีวัฒนธรรมประเพณี คติความเชื่อที่ยึดถือกันมาแต่ในอดีต ในพิธีการเส่นเรือน(ไหว้ผี)พิธีการขึ้นบ้านใหม่ พิธีการแต่งงาน และ พิธีงานศพ เป็นต้น

มนุษย์อยู่รอดได้ เพราะเป็นผู้ที่มีปัญญา ปัญญาของมนุษย์เกิดจากการเรียนรู้ สะสม และถ่ายทอดให้แก่กันในรูปของการปฏิบัติ ซึ่งกระบวนการเรียนรู้สะสมความรู้ และถ่ายทอดความรู้นี้ เราเรียกว่า วัฒนธรรม (ประเวศ วะสี 2535:13)

วัฒนธรรมของชาวไทยทรงดำ หรือลาวโซ่งจะเห็นได้ชัดเจนจากการใช้ผ้าทอ และเครื่องแต่งกายที่แสดงถึงวัฒนธรรมประเพณี คติความเชื่อต่างๆ ในการดำรงชีวิตประจำวัน ลักษณะที่โดดเด่นของชาวไทยทรงดำ คือ การแต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีดำทั้งชายและ หญิงโดยเฉพาะผู้หญิงจะนุ่งผ้าซิ่น

ปัจจุบันนิยมใช้สีฟ้า เป็นลายเส้นคู่ และเส้นเดี่ยว ซึ่งผ้าซิ่นมีคติความเชื่อว่า เมื่อผ้ากระทบกับแสงแดดจะเกิดประกายเหลือบสีแดง เป็นการระลึกถึงของหญิงชาวไทยทรงดำที่มีต่อฝ่ายชายเมื่อออกไปทำงานนอกพื้นที่เป็นเวลานานๆ เป็นการบอกความในใจ โดยไม่ได้พูดกันตรงๆ การนุ่งผ้าซิ่นลายแดงไม่ จะใส่กับเสื้อก้อม ส่อนเสื้อฮี จะใส่เมื่อมีพิธีการ ฝ่ายชายจะมีกางเกงสีดำ เรียกว่ากางเกงส้วงฮี ใส่กับเสื้อก้อมและเสื้อฮีเหมือนกัน ผลิตภัณฑ์ของชาวไทยทรงดำที่ ตำบลดอนมะเกลือ ส่วนใหญ่จะเป็นเสื้อผ้า ข้าวของเครื่องใช้ เสื้อผูก ที่นอน หมอนท้าว เสื้อหนัง หยั่นหรือมุ้งผ้าหลา ผ้าอ้อมเด็ก สายคาดเอว มูหรือหมวกเด็ก ผ้าขันลาวหรือผ้าเช็ดหน้า และถุง

ยาม ผลิตภัณฑ์ใหม่ที่เพิ่มมาเช่น กระเป๋าใส่ของ หมอนอิง ผ้าแขวนผนัง ถุงใส่มีดถือ ผ้าทอขาย เป็นเมตร และพัต เป็นต้น ซึ่งผลิตภัณฑ์เหล่านี้ กลุ่มผู้ซื้อมักเป็นกลุ่มชาวไทยทรงดำด้วยกัน ส่วนกลุ่มนักท่องเที่ยวมีน้อยที่จะซื้อไปเป็นของที่ระลึกบ้างเล็กน้อย บนผลิตภัณฑ์จะแสดงถึงวัฒนธรรมของชาวไทยทรงดำอย่างชัดเจน จากการใช้สีและลวดลาย การปักและปะผ้าสีต่างๆ เช่น สีแดง สีส้ม สีเขียว สีเหลือง และสีขาว เป็นต้น ส่วนลายที่ทำเป็นลายเฉพาะของกลุ่ม เช่น ลายดอกจัน ลายขอกูด ลายดอกแปด ฯลฯ เป็นต้น ประเวศ วะสี (2535:13) กล่าวว่านอกจากมนุษย์จะใช้ปัญญาในการคิดสร้างสรรค์สื่อสัญลักษณ์เพื่อแสดงความคิด ความเชื่อที่อยู่ภายใต้บริบททางสังคม และวัฒนธรรมที่ตนเองอาศัยอยู่แล้ว มนุษย์ยังมี

ภูมิปัญญาที่จะทำสิ่งแวดลอมที่มีอยู่ในพื้นที่ตนอาศัยอยู่มาสร้างสรรค์เป็นผลงานศิลปกรรมที่มีเทคนิคและกระบวนการผลิตที่เป็นเอกลักษณ์ หรือเฉพาะถิ่น (วิบูลย์ ลี้สุวรรณ 2532:129) ได้ให้แนวคิดในการสืบสาน และดำรงอยู่ของศิลปหัตถกรรมไว้ว่า ท้องถิ่นใดที่สามารถทำงานศิลปหัตถกรรมมาส่งเสริมให้เป็นสินค้าได้ จึงเป็นการเท่ากับสืบทอด และฟื้นฟูฝีมือด้านศิลปหัตถกรรมดั้งเดิม และที่สำคัญเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับวัสดุที่เป็นทรัพยากรท้องถิ่น ซึ่งมีอยู่เดิมแล้ว แต่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่า ต่อเมื่อนำมาผลิตเป็นสินค้าของที่ระลึก ก็จะได้ราคาดี เพราะนักท่องเที่ยวเป็นกลุ่มผู้บริโภคที่มีกำลังซื้อสูง รวมทั้งเป็นการสร้างงาน สร้างอาชีพ ให้กับแรงงานท้องถิ่น ซึ่งว่างงาน หรืออาจว่างงานในฤดูเก็บเกี่ยว โดยสรุปจึงนับเป็นการพัฒนาชนบทที่ได้ผลอย่างสมบูรณ์

ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากผ้าทอท้องถิ่น เป็นผลิตภัณฑ์กลุ่มหนึ่งที่รัฐบาลให้การส่งเสริม และสนับสนุนทางการตลาดที่สามารถพัฒนาให้ดีขึ้นได้ โดยผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ประเภทเสื้อผ้า เครื่องใช้สำหรับตกแต่งบ้าน และของขวัญของที่ระลึก ผลิตภัณฑ์ดังกล่าวได้รับความสนใจจากผู้บริโภคทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ เนื่องจากเป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถแสดงเอกลักษณ์วัฒนธรรมไทย รวมทั้งสภาพความเป็นอยู่ท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม:2539)

เมื่อเปรียบเทียบกับลาวกลุ่มอื่น ชาวไทยทรงดำ หรือลาวโซ่งผลิต ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มไม่เป็นที่รู้จักและแพร่หลายมากนัก และราคาแพงกว่า และไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐจึงทำให้ผลิตภัณฑ์ของชาวไทยทรงดำเป็นที่รู้จักกันน้อยมากในสังคมปัจจุบัน (สุพรรณ สมไทย 2549:3)

ดังนั้นเพื่อเป็นการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมประเพณี คติความเชื่อต่างๆ ในการดำรงชีวิตประจำวัน ลักษณะที่โดดเด่น ผู้วิจัยจึงได้คิดค้นออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อสืบสานเอกลักษณ์ให้กับชุมชนชาวไทยทรงดำ เพื่อเป็นการอนุรักษ์ซึ่งวัฒนธรรม ประเพณี การดำรงชีวิตของชาวไทยทรงดำเอาไว้ให้คงอยู่ และยังเป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับเยาวชนคนรุ่นหลังให้ทราบถึงวัฒนธรรม ประเพณี การดำรงชีวิตของชาวไทยทรงดำอีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย / การสร้างสรรค์

1. เพื่อนำเอกลักษณ์และวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตของชาวไทยทรงดำ มาสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์เพื่อประโยชน์แก่ชุมชนและสังคม
2. เพื่อให้ชุมชนได้ใช้ประโยชน์จากผลงานการสร้างสรรค์ที่ได้จากเอกลักษณ์ในท้องถิ่น
3. เพื่อสร้างองค์ความรู้และสืบสานเอกลักษณ์จากชุมชนไทยทรงดำ

สมมุติฐานของการวิจัย

ชุมชนได้ใช้ประโยชน์จากการนำเอกลักษณ์และวัฒนธรรมการดำเนินชีวิตของชาวไทยทรงดำ มาสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์เพื่อประโยชน์แก่ชุมชนและสังคม

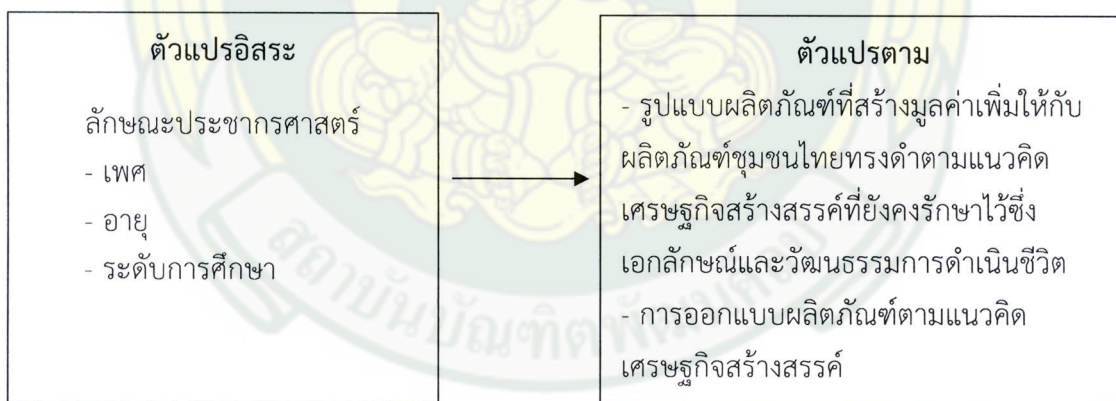
คำถามในการวิจัย / การสร้างสรรค์

1. รูปแบบของการสร้างสรรค์ผลงานการออกแบบเฟอร์นิเจอร์รับแขก
2. ชุมชนและสังคมได้รับประโยชน์จากการนำเอกลักษณ์และลวดลายของท้องถิ่นมาสร้างเป็นผลิตภัณฑ์
3. ชุมชนได้ใช้ประโยชน์จากผลงานการสร้างสรรค์ที่ได้จากเอกลักษณ์ในท้องถิ่นอย่างไร

วิธีการดำเนินงาน

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย / การสร้างสรรค์

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง ผลิตภัณฑ์เพื่อสืบสานเอกลักษณ์ให้กับชุมชนไทยทรงดำ ได้กำหนดตัวแปรอิสระและตัวแปรตามดังนี้

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตในการวิจัย / การสร้างสรรค์

โครงการวิจัย เรื่อง การออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อสืบสานเอกลักษณ์จากชุมชนไทยทรงดำ มีขอบเขตดังนี้

1. พื้นที่ ที่ทำการศึกษา คือ ชาวไทยทรงดำ อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี
2. ระยะเวลาดำเนินการ คือ ปีงบประมาณ 2562
3. เฟอร์นิเจอร์รับแขก จำนวน 1 ชิ้น

ระเบียบวิธีวิจัย / การสร้างสรรค์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้สอบถามในเรื่องของ การออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อสืบสานเอกลักษณ์จากชุมชนไทยทรงดำ โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ และระดับการศึกษา เป็นแบบสอบถามชนิดตรวจสอบรายการ จำนวน 3 ข้อ

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจของผู้ปกครอง ของชุมชนตำบลบ้านดอน จังหวัดสุพรรณบุรี เกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อสืบสานเอกลักษณ์ให้กับชุมชนไทยทรงดำ โดยคำถามตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่าตามแบบของลิเคิร์ต (Likert's scale) ที่มี 5 ระดับคือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ผู้วิจัยกำหนดน้ำหนักหรือคะแนนในการตอบแบบสอบถาม 5 ระดับดังนี้

ระดับมากที่สุด	ให้น้ำหนักหรือคะแนนเป็น	5
ระดับมาก	ให้น้ำหนักหรือคะแนนเป็น	4
ระดับปานกลาง	ให้น้ำหนักหรือคะแนนเป็น	3
ระดับน้อย	ให้น้ำหนักหรือคะแนนเป็น	2
ระดับน้อยที่สุด	ให้น้ำหนักหรือคะแนนเป็น	1

ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยของคะแนน ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์โดยใช้คะแนนเฉลี่ย ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 4.21 – 5.00	หมายถึง	ทัศนคติ อยู่ในระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 3.41 – 4.20	หมายถึง	ทัศนคติ อยู่ในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 2.61 – 3.40	หมายถึง	ทัศนคติ อยู่ในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 1.81 – 2.60	หมายถึง	ทัศนคติ อยู่ในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00 – 1.80	หมายถึง	ทัศนคติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะทั่วไป

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย / การสร้างสรรค์

ไทยทรงดำ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทยที่มีถิ่นฐานเดิมอยู่ในแคว้นสิบสองจุไทหรือเมืองแถนหรือเดียนเบียนฟู ประเทศเวียดนาม ในปัจจุบัน ซึ่งมีที่ตั้งอยู่ในแถบแม่น้ำดำและแม่น้ำแดง ปัจจุบันอยู่ในเขตเวียดนามเหนือตอนเชื่อมต่อกับลาวและจีนตอนใต้ ผู้ไทดำหรือไทยทรงดำมีชื่อเดิมเรียกกันว่า ไทดำ (Black Tai) หรือ ผู้ไตดำ เพราะนิยมใส่เสื้อดำล้วน ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มคนไทที่อยู่ใกล้เคียงกัน เช่น “ไทขาว” หรือ (White Tai) นิยมแต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีขาวและไทแดง หรือ (Red Tai) ชอบใช้สีแดงขลิบและตกแต่งชายเสื้อสีดำเป็นต้น ไทดำกลุ่มนี้ได้ถูกกวาดต้อนเข้ามาในประเทศไทย ตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรีและรัตนโกสินทร์ตอนต้น คนไทยภาคกลางเรียกกันว่า “ลาวทรงดำ” เพราะเข้าใจว่าเป็นพวกเดียวกับลาวและอพยพพร้อมกับลาวกลุ่มอื่น ๆ ต่อมาชื่อ

เดิมได้หดหายลง คำว่า”ดำ” หายไปนิยมเรียกกันในปัจจุบันว่า”ลาวทรง”หรือ “ลาวโห่ง” ซึ่งไม่ใช่คำเรียกที่ถูกต้อง ที่ถูกต้องคือเรียก ชนกลุ่มนี้ว่า ผู้ไท ดำนั่นเอง คำว่า โห่ง สันนิษฐานว่ามาจากคำว่า “ซ้วง” ซึ่งแปลว่า กางเกง เพราะเพราะชาวไทยดำนิยมนุ่งกางเกงทั้งชายและหญิง คนไทยและลาวพวนจึงเรียกว่า ลาวซ้วง ซึ่งหมายถึงลาวนุ่งกางเกง ต่อมาเพี้ยนเป็น โห่ง เหตุที่เรียกไทดำว่า ลาวโห่ง เพราะคำว่า “ลาว” เป็นคำที่คนไทยทั่วไปใช้เรียกคนที่อพยพมาจากถิ่นอื่น แต่ชาวไทยดำหรือไทยทรงดำถือตนเองว่าเป็นชนชาติไท จึงนิยมเรียกตนเองว่า ไทดำ หรือผู้ไตดำ

ผลิตภัณฑ์เพื่อสืบสานเอกลักษณ์ให้กับชุมชนไทยทรงดำ หมายถึง เฟอร์นิเจอร์รับแขก จำนวน 1 ชิ้น ที่เป็นวัสดุที่มีเอกลักษณ์ของชาวไทยทรงดำ เพื่อเป็นการอนุรักษ์ซึ่งวัฒนธรรม ประเพณี การดำรงชีวิตของชาวไทยทรงดำ

อำเภออุ้มทอง หมายถึง เมืองโบราณอุ้มทอง ตั้งอยู่ในเขตอำเภออุ้มทองจังหวัดสุพรรณบุรี เป็นเมืองที่มีคูน้ำและคันดินล้อมรอบ บริเวณที่พบชุมชนกระจายเกือบทุกตำบลในอำเภออุ้มทอง เช่น ตำบลอุ้มทอง ตำบลจรเข้สามพัน ตำบลเจดีย์ ตำบลดอนคา ตำบลดอนมะเกลือ ตำบลบ้านดอน เป็นต้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ชุมชนได้นำเอกลักษณ์และวัฒนธรรมการดำเนินชีวิต มาสร้างสรรค์ผลงานให้เกิดผลิตภัณฑ์เพื่อประโยชน์แก่ชุมชนและสังคม
2. ชุมชนได้ใช้งานผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการนำเอาเอกลักษณ์และวัฒนธรรมการดำเนินชีวิต มาสร้างสรรค์ให้เหมาะกับยุคสมัย
3. ชุมชนต้องค้ความรู้ในการสร้างผลิตภัณฑ์ที่เป็นการเผยแพร่เอกลักษณ์ และสร้างรายได้ให้กับชุมชน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โครงการงานสร้างสรรค์ เรื่อง การออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อสืบสานเอกลักษณ์จากชุมชนไทยทรงดำ ได้ทำการศึกษาข้อมูลต่างๆ แนวคิดวัฒนธรรมประเพณี ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ความเป็นมาของไทยทรงดำ
2. บริบทชาวไทยทรงดำ อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี
3. วัฒนธรรมประเพณีของไทยทรงดำ
4. วัฒนธรรมผ้าทอ สี ลวดลายและการแต่งกาย
5. การออกแบบผลิตภัณฑ์ของตกแต่งบ้าน
6. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้บริโภค
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ความเป็นมาของไทยทรงดำ

เสถียรโกเศศ (2509 หน้า48) ได้เขียนว่า “สง โซ่ง ทรง” มีความหมายเดียวกันว่า กางเกงดำ โซ่ง ช่ง ช่วง (สัง) เป็นภาษาลาว หมายถึงกางเกง ดังนั้น ลาวทรงดำ ไทยทรงดำ ลาวโซ่ง จึงหมายถึงผู้ที่นุ่งห่มด้วยเสื้อผ้าสีดำ

พระบริหารเทพธานี กล่าวไว้ในหนังสือ พงศาวดารชาติไทย ตอนหนึ่งว่า “ผู้ไทยดำ ที่เรียกกันแถวเมืองเพชรบุรีและราชบุรีว่า ลาวโซ่ง คำว่าโซ่ง แปลว่า กางเกง ดังนั้น ผู้ไทยดำ ก็คือ ลาวโซ่งดำ เพราะชอบนุ่งกางเกงดำ”

หลวงวิจิตรวาทการกล่าวไว้ในหนังสือ เรื่องค้นคว้าชนชาติไทย ตอนหนึ่งว่า “ที่เรียกว่าไทยดำ เพราะชอบนุ่งผ้าด้วย สีน้ำเงินแก่ซึ่งเป็นสีประจำชาติไทยมาแต่โบราณ” และได้กล่าวอีกตอนหนึ่งว่า “ไทยดำ เป็นเชื้อสายชนชาติไทย สาขาใหญ่สาขาหนึ่ง และเรียกผู้ไทยสาขานี้ว่าเป็นชนชาติไทยเดิมหรือไทยโบราณ”

ลาวโซ่ง หรือไทยทรงดำ มีมิวชาวล้านคนจีนปัจจุบัน ลูกหลานลาวโซ่งหรือไทยทรงดำอยู่อาศัยในจังหวัดเพชรบุรี ราชบุรี นครปฐม สุพรรณบุรี ได้แปรสภาพเป็นชาวไทยทั่วไป

ชาวไทยทรงดำ คือ ลาวทรงดำ หรือ ลาวโซ่ง เป็นชนกลุ่มน้อยกลุ่มหนึ่งที่ ตั้งบ้านเรือนอยู่ตั้งแต่บริเวณมณฑล กวางสี ยูนาน ตั้งเกี่ย ลุ่มแม่น้ำดำและแม่น้ำแดง จนถึง แคว้นสิบสองจุไทย ในประเทศเวียดนามตอนเหนือ ได้อพยพเข้ามาในประเทศไทย ในสมัยกรุงธนบุรี พ.ศ.2322 จากการถูกกวาดต้อนเป็นเชลยศึกสงคราม พระเจ้ากรุงธนบุรีโปรดเกล้าให้ไปตั้งบ้านเรือนอยู่ที่เมืองเพชรบุรีเพราะมีภูมิประเทศป่าเขา ห้วย ลำธาร คล้ายคลึงกับถิ่นฐานเดิม ชาวไทยทรงดำ หรือ ลาวโซ่ง ได้ถูกกวาดต้อนเพิ่มอีกในรัชสมัยรัชกาลที่ 1 พ.ศ.2335 และในสมัย

รัชกาลที่ 4 พ.ศ.2377 ชาวไทยทรงดำ หรือ ลาวโซ่ง ที่ถูกกวาดต้อนเข้ามา ได้ปลูกบ้านเรือนอยู่เป็นหมู่ กระจายตามจังหวัดใกล้เคียง เช่น จังหวัดราชบุรี จังหวัดนครปฐม จังหวัดสุพรรณบุรี ในสมัยรัชกาลที่ 5 พ.ศ. 2438 ในราชทัตตเลขาของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีถึงกรมหมื่นดำรงราชานุภาพ (ยศในขณะนั้น) ได้กล่าวถึงชาวลาวทรงดำ 700 คนที่ได้อพยพมาจากจังหวัดเพชรบุรี เพื่อไปหาที่ทำกินใหม่ ที่ตำบลดอนมะเกลือ อำเภอรอจัด จังหวัดสุพรรณบุรี บรรพบุรุษที่นั่นผ่านมาถึงปัจจุบันได้ประมาณสามสี่ชั่วอายุคน จากหลักฐานที่กล่าวมานี้ทำให้สันนิษฐานได้ว่า ชาวไทยทรงดำได้พยายามเคลื่อนย้ายถิ่นฐานไปทางทิศเหนือของประเทศไทย เหตุผลเพราะต้องการกลับไปยังถิ่นฐานบ้านเกิดเดิม คือเมืองแกลง และบางกลุ่มต้องการหาที่ทำกินใหม่ จึงอพยพขึ้นไปทางเหนือของประเทศไทย จึงทำให้มีการกระจายอยู่กันตามจังหวัดต่างๆ เช่น จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดพิจิตร จังหวัดพิษณุโลก และจังหวัดชัยนาท ส่วนที่จังหวัดเพชรบุรีก็เป็นพื้นที่ที่ชาวไทยทรงดำอยู่กันหนาแน่นโดยเฉพาะที่ตำบลหนองปรัง อำเภอบางแพ จวบจนเป็นที่รู้จักกันในปัจจุบัน จังหวัดราชบุรี มีชาวไทยทรงดำอยู่ในอำเภอบางแพ อำเภอดำเนินสะดวก และอำเภอบางแพ ที่เขาภูทอง เขตอำเภอบางแพที่ดอนคา จังหวัดนครปฐม อยู่ในเขตอำเภอบางเลน และอำเภอกำแพงแสน จังหวัดสุพรรณบุรี อยู่ในเขตอำเภอรอจัด ที่บ้านดอนสระยายโสม และดอนมะเกลือ เขตอำเภอมือง ที่ตำบลบางกุ้ง

2. บริบทชาวไทยทรงดำ อำเภอรอจัด จังหวัดสุพรรณบุรี

อำเภอรอจัดเดิมมีชื่อว่าอำเภอลำทะเมนชัย ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของจังหวัดสุพรรณบุรี มีแม่น้ำจรเข้สามพันไหลผ่านทางด้านทิศใต้ของอำเภอ แบ่งพื้นที่เขตเป็น 13 ตำบล 145 หมู่บ้าน มีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ ติดกับอำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดกาญจนบุรี และอำเภอดอนเจดีย์ จังหวัดสุพรรณบุรี

ทิศใต้ ติดกับอำเภอบางแพ จังหวัดกาญจนบุรี และอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

ทิศตะวันออก ติดกับอำเภอมือง และอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี

ทิศตะวันตก ติดกับอำเภอบ่อพลอย อำเภอลำทะเมนชัย และอำเภอบางแพ จังหวัดกาญจนบุรี

คำขวัญประจำอำเภอรอจัด “แหล่งรอยพระพุทธรูป เกียรติประกาศผ้าทอ เจ้าพ่อพระยาจักร์ ถิ่นรักไทยทรงดำ ถิ่นเสื่อพระดี มีคอกช้างดิน ถิ่นแก่น้ำตกร”

อำเภอรอจัดมีระยะห่างจากกรุงเทพมหานคร 159.3 กิโลเมตร โดยทางหลวงหมายเลข 340 อำเภอรอจัดมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 630,290 ตารางกิโลเมตร แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. พื้นที่ตอนเหนือ เป็นลูกคลื่นลอนลาดสลับลอนชัน จนถึงเทือกเขาสูงชัน แบบภูเขา ได้แก่พื้นที่ ตำบลบ้านไผ่ ตำบลคอนคา ตำบลหนองไธ้ ตำบลพลับพลาไชย และ ตำบลอุ่มทอง

2. พื้นที่ตอนใต้ เป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำจะระเข้าสามพัน และคลองปากแฉกไหลผ่านไปบรรจบ คลองสองพี่น้องแล้วไหลลงแม่น้ำท่าจีน เป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์ ได้แก่พื้นที่ ตำบลอุ่มทอง ตำบลจระเข้สามพัน ตำบลคอนมะเกลือ ตำบลสระยายโสม ตำบลสระพังลาน ตำบล เจริญและตำบลยั้งทะเลาย

3. พื้นที่ตอนกลาง เป็นแบบลูกคลื่นลอนลาด ถัดจากเขตภูเขาได้แก่ พื้นที่เขตตำบลบ้านไผ่ ตำบลอุ่มทอง ตำบลคอนคา ตำบลหนองไธ้และตำบลจระเข้สามพันอำเภออุ่มทองมีป่าไม้เบญจพรรณกระจายอยู่ทางทิศตะวันตก แต่ปัจจุบันถูกบุกรุกเป็นพื้นที่ทำมาหากิน และบางแห่งเปลี่ยนเป็นพื้นที่ทำไร่ ทำนา สภาพภูมิอากาศ เป็นแบบมรสุมมี 3 ฤดู ได้แก่ ฤดูฝน ฤดูหนาว และฤดูร้อน

ประชากรของอำเภออุ่มทอง ประกอบด้วยหลายเชื้อชาติ กระจายอยู่ทั่วทุกตำบลของอำเภอ กลุ่มไทย-เวียงจะอยู่รวมกันทางทิศเหนือ ส่วนกลุ่มไทยดำ-ไผ่จะรวมกันอยู่ทางทิศใต้ และไทย-จีนจะรวมกันอยู่ตอนกลางของอำเภอ ซึ่งปัจจุบันกลุ่มไทยต่างๆ เหล่านี้ได้มีสภาพเป็นคนไทย 100 เปอร์เซ็นต์ จะแตกต่างกันทางวัฒนธรรมที่ติดตัวมา และต้องมาปรับให้เข้ากับสภาพท้องถิ่น ถึงแม้ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพ แต่วัฒนธรรมของไทยทรงดำ ลาวโซ่งยังรักษาไว้ได้อย่างเหนียวแน่น (วิกิพีเดียสารานุกรมเสรี, 2560)

ภาพที่ 2.1 แผนที่แสดงที่ตั้งอำเภออุ่มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี

ชาวไทยทรงดำ หรือ ลาวโซ่ง ที่อยู่ในอำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี มีการทำนาเป็นอาชีพหลัก ต่อมาประสบปัญหาเรื่องราคาข้าวตกต่ำ จึงหันไปทำไร่เพาะปลูกแตงโม แต่ก็มีปัญหาเรื่องดินจืดเร็วจึงต้องย้ายหลักแหล่งทำการเพาะปลูกไปเรื่อยๆ ปัจจุบันนิยมทำไร่ปลูกแตงโมกันที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ส่วนคนหนุ่มสาวได้หันไปทำอาชีพรับจ้างนอกหมู่บ้าน ชาวไทยทรงดำหรือลาวโซ่งได้รับการขนานนามประเพณีกันอย่างเหนียวแน่น เช่น การแต่งกาย การเช่นผีบรรพบุรุษ การปลูกสร้างบ้านเรือน ซึ่งมีลักษณะเฉพาะของตนเอง ที่ไม่เหมือนวัฒนธรรมอื่นๆ ถึงแม้ว่าความเจริญทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ จะแพร่กระจายเข้ามา ก็ไม่สามารถกลืนวัฒนธรรมดั้งเดิมได้จะมีการเปลี่ยนแปลงบ้าง ก็เปลี่ยนแปลงเฉพาะวัตถุดิบ และเทคนิควิธีการผลิตเท่านั้น เช่น ผ้าทอลายแตงโมของลาวโซ่งแต่โบราณจะใช้เส้นด้ายยีนสีแดงเป็นหลัก เส้นพุ่งเป็นสีดำ หรือครามเข้มนั้นมาจาก การเล่าสืบกันมาว่าผู้ชายลาวโซ่งจะออกไปเข้าป่าทำไร่ไถนา ฝ่ายหญิงอยู่กับเหย้าเฝ้าเรือนจะทอผ้าไป ทำให้คิดถึงฝ่ายชายจึงใช้ด้ายสีแดงเป็นเส้นยีนเวลาทอผ้าออกมาเสร็จแล้ว จะได้ผ้าทอลายแตงโมที่มีเหลือบสีแดงในพื้นที่ดำหรือครามเข้ม สะท้อนออกมาชัดเจนยิ่งขึ้นเมื่อถูกแสงแดดอันเป็นสื่อถึงสัญญาณแห่งความรักที่มีต่อฝ่ายชาย ในการรอการกลับมาของฝ่ายชาย เป็นการแสดงถึงคุณสมบัติที่ดีของฝ่ายหญิงที่ไม่แสดงออกจึงใช้วิธีนี้ ซึ่งปัจจุบันผ้าทอแบบนี้หายากแล้ว จะมีก็แต่ผ้าทอลายแตงโมธรรมดาที่ไม่มีเส้นด้ายยีนสีแดงที่เห็นในตลาดจะเป็นชิ้นสีดำหรือสีครามทอลายสีขาวหรือสีฟ้าเท่านั้น

ลักษณะบ้านอยู่อาศัยของชาวไทยทรงดำ หรือ ลาวโซ่งในอดีตใช้วัสดุธรรมชาติทั้งหมด เช่น โครงสร้างตัวบ้านใช้ไม้เนื้อแข็ง พื้น เสาग่ามไม้ ส่วนผนังใช้ไม้ไผ่ หลังคามุงด้วยหญ้าแฝก ทรงจั่วยอดแหลม ภายในบ้านมีการแบ่งพื้นที่ทำครัว พื้นที่นอน มีการกั้นผนังสำหรับผีเรือน (กะล่อห้อง) และมีชานหน้าบ้าน บันไดไม้แคบเล็กสูงชัน เช่นบ้านลาวโซ่งที่สร้างจำลองไว้ที่พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติอุ้มทอง และที่ศูนย์หัตถกรรมวัดดอนมะเกลือ จังหวัดสุพรรณบุรี ปัจจุบันนิยมปลูกแบบเรือนไทยมีการประยุกต์ก่อด้วยปูนซีเมนต์ แทนไม้ มุงหลังคาด้วยกระเบื้องแบบยุโรป หรือแบบบ้านเรือนไทยภาคกลางทั่วไปที่มีหลังคาจั่วเป็นยอดแหลม หลังคาลาดเทได้ถุนสูงสำหรับนั่งทำงาน พักผ่อนและใช้เก็บเครื่องมือทำงานเกษตร

ภายในบริเวณบ้านจะต้องมีขุ้ข่าว ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นสิ่งสำคัญมากแก่ชีวิตชาวไทยทรงดำ เพราะมีอาชีพทำนา ขนาดของขุ้ข่าวบางบ้านใหญ่เกือบเท่าตัวบ้าน ลักษณะการก่อสร้างความแข็งแรงคล้ายกับตัวบ้าน มีการมุงหลังคาด้วยจั่ว มีบันลมฉลุลายต้นเสา บางบ้านใช้ไม้ไผ่ทำผนัง ชาวไทยทรงดำบูชาพระแม่โพสพว่ามีบุญคุณต่อการดำรงชีวิต ปัจจุบันจะเห็นว่า ขุ้ข่าวถูกปล่อยทิ้งร้าง เพราะไม่ต้องเก็บข่าวอย่างแต่ก่อนแล้ว จึงไม่นำมาใช้งานเป็นที่พักอาศัยหรือเหยียบย่ำเป็นการนำสิ่งอัปมงคลใส่ตัว ขุ้ข่าวจึงถูกทิ้งร้างหรือไว้เก็บของ ไม่ได้ ฎูกรื้อทิ้งไป

ภาพที่ 2.2 ลักษณะบ้านเรือนไทยทรงดำในปัจจุบัน

3. วัฒนธรรมประเพณีของไทยทรงดำ

พระยาอนุমানราชชนได้กล่าวถึง วัฒนธรรม จำแนกออกได้เป็น 2 ประเภทคือ วัฒนธรรมทางวัตถุ ได้แก่ สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความจำเป็นในการดำรงชีวิต เช่น เครื่องมือ เครื่องใช้ ซึ่งมีการผลิตสืบทอดกันมา จนเป็นความเจริญก้าวหน้า ส่วนอีกประเภทคือ วัฒนธรรมทางจิตใจ ได้แก่ แนวคิด ปรัชญา ทักษะคติ ค่านิยม คุณธรรม ซึ่งสิ่งเหล่านี้มีผลต่อสติปัญญาของมนุษย์ ซึ่งจะออกมาในรูปของคุณธรรม จริยธรรม มาตรฐานทางสุนทรียภาพ และขนบธรรมเนียมประเพณีตลอดจนความเชื่อ

เอ็ดเวิร์ด ไทเลอร์ (Ed. Ward B. Tyler: 1871) ได้กล่าวไว้ว่าวัฒนธรรมหมายถึง สิ่งที่ยึดกันของหลายสิ่ง เช่น ความเชื่อ ศิลปะ ศีลธรรม กฎหมาย ประเพณี ความสามารถและอุปนิสัยต่างๆ

ซึ่งมนุษย์รับสืบทอดกันมา

ชาวไทยทรงดำ หรือ ลาวโซ่งมีวัฒนธรรมประเพณี และพิธีกรรมที่ผูกพันกับความเชื่อค่อนข้างมาก รูปแบบรายละเอียดจะแตกต่างกันไปตามท้องถิ่น ซึ่งโดยทั่วไปแล้ว สังคมของลาวโซ่งจะแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ท้าวหรือกลุ่มชนชั้นสูง เป็นการสืบสกุลจากเจ้านายผู้ปกครอง

ในแคว้นสิบสองปันนา อีกกลุ่มเป็นชนผู้น้อย หรือผู้สืบสกุลจากประชาชนหรือคนทั่วไปรูปแบบ

ของวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมจะแตกต่างกันระหว่าง 2 กลุ่มในอดีต จนถึงปัจจุบันยังมีความแตกต่างกันอยู่ โดยเฉพาะความเชื่อเรื่องผี ชาวโซ่งมีความเชื่อว่าผีมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตประจำวัน เช่น พระแม่โพสพ พระแม่ธรณีมีความผูกพันอย่างแนบแน่น ผีที่ชาวลาวโซ่งมีการ

นับถือ และให้ความนับถือมากที่สุดคือ ผีบรรพบุรุษ ที่เรียกว่าผีเฮือน หรือผีเรือน ภายในบ้านมีการกันห้องขนาดเล็กไว้ด้าน

มุมสุดขวามือ เป็นห้องสำหรับผีเรือน ภาษาโชนงเรียกว่า กะล้อห้อง ภายในมีหิ้งสี่เหลี่ยมสำหรับวางชั้นผีเรือน หรือสมุดจรายชื่อบรรพบุรุษที่อยู่ในตระกูลที่ล่วงลับไปแล้ว เป็นที่รวมวิญญาณของบรรพบุรุษ ในการปกป้องคุ้มครองลูกหลาน นอกจากนี้ลาวโชนงยังนับถือผีฟ้าหรือ แถน ซึ่งเป็นเทวดาที่คอยดูแลรักษาผีบ้านผีเรือน ผีประจำหมู่บ้าน ให้อยู่กันด้วยความร่มเย็นเป็นสุข ความเชื่ออีกอย่างของลาวโชนง คือ ความเชื่อเรื่องขวัญ ซึ่งขวัญได้ติดตัวมาแต่กำเนิด ถ้าไม่มีขวัญจะทำให้ร่างกายเจ็บป่วยหรือตายได้ ถ้าขวัญอยู่ดีจะมีดีมีสุข ถ้าขวัญจากไปจะต้องทำพิธีเรียกขวัญให้กลับมาอยู่กับตัว

ในปัจจุบันสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป วัฒนธรรมตะวันตก ระบบการศึกษาได้เข้ามา มีบทบาทมากขึ้นทำให้สังคมของชาวลาวโชนงรุ่นใหม่มีการเปลี่ยนแปลงการดำเนินวิถีชีวิตประจำวันตามสังคมเมือง แต่ยังมีการประกอบพิธีกรรมตามวัฒนธรรมประเพณีเดิมอยู่อย่างเหนียวแน่น เช่น การแต่งกายในพิธีกรรมต่างๆรูปแบบของประเพณีวัฒนธรรมต่างๆ ลายละเอียดลดลงบ้างตามสภาพสังคม ประเพณีความเชื่อและพิธีกรรมต่างๆ มีดังนี้

- ประเพณีไหว้ศาลประจำหมู่บ้าน

ชาวไทยทรงดำ หรือ ลาวโชนง บ้านดอนมะเกลือ อำเภอร่องทอง จังหวัดสุพรรณบุรี จะมีศาลประจำหมู่บ้าน เพื่อช่วยยึดเหนี่ยวจิตใจ ช่วยปกป้องคุ้มครองครอบครัว และชุมชนให้ปลอดภัยจากอันตรายทั้งปวง ชุมชนมีแต่ความสุข การทำมาหากิน ทำนาทำไร่ปลูกผักได้ผลดี พิธีไหว้ศาลประจำหมู่บ้าน มี 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 จะทำพิธีในเดือน 6 วันข้างขึ้น ครั้งที่ 2 จะทำในเดือน 8 วันข้างขึ้นโดยกำหนดวันไหว้ตรงกับวันที่เท่าไร แล้วจึงบอกให้ชาวบ้านทุกคนทราบล่วงหน้าประมาณ 3 วัน เพื่อให้ทุกคนจะได้เตรียมเอาอาหารมาไหว้ศาลกัน ทุกคนจะแต่งกายตามปกติ ชุดที่เคยใส่เป็นประจำทุกวันไปร่วมพิธี เฉพาะหมอผู้ทำพิธีเรียกว่า “เจ้าจ้ำ” เท่านั้นจะต้องใส่เสื้อฮี เมื่อทำพิธีเสร็จแล้วชาวบ้านจะนำอาหารที่มาร่วมพิธีกลับไปบ้านของตนเอง ประเพณีไหว้ศาลประจำหมู่บ้านเป็นการสร้างความสามัคคีกลมเกลียวสนุกสนานร่วมกัน

บ้านดอนมะเกลือมีชาวไทยทรงดำอาศัยอยู่ 11 หมู่บ้าน มีการตั้งศาลประจำหมู่บ้านจำนวน 4 ศาล ดังนี้

1. ศาลหมู่ที่ 10 เจ้าพ่อประจำศาลชื่อ เจ้าพ่อยอง
2. ศาลหมู่ที่ 5 เจ้าพ่อประจำศาลชื่อ เจ้าพ่อศรีนวล
3. ศาลหมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 7 เจ้าพ่อประจำศาลชื่อ เจ้าพ่อดอกไม้
4. ศาลหมู่ที่ 9 เจ้าพ่อประจำศาลชื่อ เจ้าพ่อทวน

พิธีไหว้ศาลประจำหมู่บ้านครั้งที่ 1 จัดทำในตอนเย็นเท่านั้น ประกอบด้วยเครื่องไหว้ศาลชุดใหญ่ เช่น ไก่บ้านต้มสุก 12 ตัว (ให้ฆ่าโดยวิธีทุบหัวห้ามเชือดคอโดยเด็ดขาด) เหล้าขาว

ขนมต้มขาวขนมต้มแดง ข้าวต้มมัด ขนมอื่นๆ หมากพลู 3 คำ ยาเส้น 3 มวน กาน้ำ ดอกไม้รูปเทียน

พิธีไหว้ศาลครั้งที่ 2 ในเดือน 8 วันข้างขึ้น ทำพิธีในตอนเช้าและตอนเย็น พิธีตอนเช้าจะทำบริเวณทางสามแยกของหมู่บ้าน ส่วนพิธีตอนเย็นทำบริเวณที่ว่างหน้าศาล พิธีตอนเช้าจะเป็นพิธีทางศาสนาโดยนิมนต์พระจากวัดดอนมะเกลือมาหมดทุกรูปเพื่อสวดมนต์ให้ศีลให้พร ชาวบ้านจะเอาอาหารใส่ปิ่นโตมารวมถวายพระ เมื่อเสร็จพิธีสงฆ์จะมีการตั้งศาลเพียงตาขึ้นที่สามแยก ชาวไทยทรงดำจะเตรียมอุปกรณ์เครื่องใช้ต่างๆมาวางที่ศาลเพียงตา เช่น ที่นอน หมอน เสื่อ ร่มและ ชั้นน้ำ

เป็นต้น และร่วมรับประทานอาหารร่วมกัน เรียกว่า “ทำบุญรวมญาติ” และรอทำพิธีไหว้ศาลในตอนเย็นต่อไป

พิธีการไหว้ศาลประจำหมู่บ้านในตอนเย็น เริ่มพิธีเวลา 3 โมงเย็น พิธีการเหมือนการไหว้ศาลครั้งที่ 1 แต่เพิ่มพิธีสงฆ์มาสวดในตอนเย็น “เจ้าจ้ำ” ผู้ทำพิธีเป็นผู้กำหนด กลุ่มบุคคลที่เรียกว่า

“ผู้ถูกไถ่” ในการเตรียมเครื่องเช่นไหว้ศาล เจ้าจ้ำจะใส่เสื้อฮี ทำพิธีจุดธูปเทียนบอกกล่าวเจ้าพ่อยง โดยภาษาโซ่งให้มารับของที่ชาวบ้านจัดมาถวายและกล่าวอัญเชิญขุมนมเทวดาให้มาช่วยคุ้มครองปกป้องรักษาให้ทุกคนในหมู่บ้านอยู่ดีมีสุข ปลอดภัยจากภัยอันตรายทั้งปวง ทำไร้อะไรได้ผลดี การกล่าวนั้นต้องกล่าวแต่สิ่งที่ดีๆ จากนั้นทำนํ้ามนต์ใส่กาน้ำไปปะพรมให้แก่ผู้มาร่วมพิธี เป็นการเสร็จพิธี ชาวบ้านจะเอาอาหารกลับไป และแบ่งไถ่ให้เจ้าจ้ำนำกลับไป เรียกว่า “การก๊อบเสื่อ” เป็นการสร้างความสามัคคีร่วมกันในหมู่บ้านโดยนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์หรือเจ้าพ่อยงองค์เดียวกัน

- ประเพณีขึ้นบ้านใหม่

เมื่อมีการสร้างบ้านใหม่ ต้องไปหาฤกษ์ กำหนดวันที่จะทำพิธีเพื่อเป็นสิริมงคลแก่บ้าน และผู้อยู่อาศัยจากนั้นจึง จัดเตรียมเครื่องใช้ ที่นอน หมอน มุ้ง เครื่องใช้ในครัวเรือนที่จำเป็นต่างๆ และของที่ใช้ในพิธีเช่น ไถ่ เหล้า และเครื่องเซ่น เจ้าของบ้านผู้ชายจะแต่งกายใส่ชุดฮี ส่วนผู้หญิงจะนุ่งซิ่นใส่เสื้อฮี หมอผู้ทำพิธีจะแต่งกายด้วยชุดธรรมดาสะพายมีดดาบ ถือถุงย่ามสีแดงใส่เครื่องมือ สิว ค้อน สำหรับทำพิธีตอกเสา ท้องกะล่อห้อง พิธีขึ้นบ้านใหม่ เป็นความเชื่อในการเชิญเทวดา เจ้าพ่อและผีเรือนมาช่วยปกป้องรักษาคนในบ้านให้ปลอดภัย ร่มเย็นเป็นสุข เจริญรุ่งเรือง ร่ำรวยยิ่งขึ้นพิธีขึ้นบ้านใหม่มักจะทำในเวลาเย็นเริ่มจากแม่เจ้าของบ้านจะเตรียมเครื่องไหว้มีไถ่ 3 ตัวใส่พานเพื่อมอบให้ลุงตา ท้าวขวานและชีขวานให้ข้าว (เตาไฟกลางบ้าน) เจ้าของบ้าน สะพายกระบุงข้าวตามประเพณี จะช่วยกันถือ ที่นอน หมอน มุ้ง ขมุกใส่ข้าวของเครื่องใช้และสิ่งของต่างๆในการดำรงชีวิตมาวางไว้ข้างบันไดหน้าบ้านเจ้าของบ้านจะต้องจัดหาคู่สามีภรรยาที่อยู่กันอย่างราบรื่นมารวมขบวนพิธีห้ามคู่ที่มีการหย่าร้าง เพื่อเป็นสิริมงคลในทางที่ดี จากนั้นก็มารวมกันจัดแถวขบวนหน้าบ้านมีหมอแคนเป่าแคน หมอพิธีเดินนำหน้าตามด้วยเจ้าของ

บ้านชายหญิงและคู่ครองที่ทำหน้าที่หาบเครื่องนอนและญาติๆเดินทางมาใหม่โดยเดินทางมา 3 รอบแล้วมาหยุดที่ตึ้นบันไดก่อนขึ้นบ้าน หมอพิธีจะอ่านโองการและใช้มีดฟันหัวบันได 1 ครั้ง พร้อมเสกคาถาเพื่อข่มและไล่สิ่งชั่วร้ายออกไป เจ้าของบ้านและขบวนญาติขึ้นมาบนบ้านแล้ว เจ้าของบ้านจะหว่านโปรยเงินทองให้ทั่วบ้าน บางบ้านจะเลือกเดินทางภายในบ้าน 3 รอบ

จากนั้นหมอพิธีจะนำเหล่าไปเช่นไหว้ผีเรือนที่กะลือห้องเพื่อให้ช่วยคุ้มครองผู้ที่อยู่อาศัยในเรือนให้ปลอดภัยร่มเย็นเป็นสุขทำมาค้าขายเจริญรุ่งเรือง ร่ำรวยเงินทองไหลมาเทมาเต็มบ้าน หมอพิธีจะยกปานไม้หรือถาดสังกะสีใส่ข้าว แกงและเครื่องเช่น อัญเชิญเทวดาและเจ้าพ่อมากินและขอพร จากนั้นนำส่วไปตอกที่เสาเอกในห้องกะลือห้อง 1 ครั้ง แล้วเอาธูปยามสีแดงใส่ส่วค้อน แขนงไว้ที่ฝากะลือห้อง 3 วัน 3 คืน และเอาเครื่องเช่นใส่พานที่ 1 สู่ลู่ตากิน พานที่ 2 สู่ท้าวชวาน พานที่ 3

สู่ชิวานให้ข้าว (เตาไฟกลางบ้าน) พิธีทำกันตรงกลางบ้านบริเวณห้องเปล่ง

การก่อเตาไฟหมอพิธีจะเอาเชื้อไฟมาก่อให้ไฟลุกก่อน เจ้าของบ้านจะต้องคอยเติมเชื้อไฟให้ติดอยู่ตลอดเป็นเวลา 3 วัน 3 คืน จึงจะดับได้ มีการเลี้ยงฉลองกันเชิญญาติพี่น้องและคนมาร่วมพิธีทานอาหารร่วมกันเป็นอันเสร็จพิธี

- ประเพณีการเสนเฮือน (เสนเรือน)

พิธีกรรมเช่นไหว้ผีเรือนของชาวลาวโซ่ง ผีเรือนที่ชาวลาวโซ่งนับถืออย่างเคร่งครัดคือ บรรพบุรุษที่เสียชีวิตไปแล้ว โดยเฉพาะ พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ลูกหลานจะอัญเชิญวิญญาณบรรพบุรุษที่ตายไปแล้วให้ขึ้นเรือน ในห้อง กะลือห้องซึ่งเป็นห้องเล็กๆอยู่มุมในขวาสุดของตัวเรือน ลูกๆจะจุดธูปใส่ในบัญชีผีประจำบ้าน เรียกว่า “บัญชีเรือน” และจะทำพิธีเลี้ยงผีเรือน เรียกว่า “พิธีเสนเรือน” ในทุกๆ 2 - 4 ปี เพื่อเป็นการแสดงออกถึงความกตัญญูของลูกหลานเป็นการระลึกถึงพระคุณของบรรพบุรุษผู้ล่วงลับไปแล้ว และเป็นการบอกกล่าวให้ผีบรรพบุรุษช่วยปกป้องคุ้มครองลูกหลานให้อยู่เย็นเป็นสุข สุขภาพแข็งแรงไม่มีโรคภัยเบียดเบียน

ผีบรรพบุรุษจะเป็นผีที่ตีที่ตายในบ้านหรือเจ็บป่วยแก่ชราตายไม่ใช่ผีที่ตายจากอุบัติเหตุ หรือ

ผีตายโหง ภายในห้องกะลือห้องจะไม่มีเก้าอี้กระตัก จะมีแต่เพียงแก้วน้ำ และถ้วยชามวางไว้สำหรับ

ใส่อาหารมาเช่นไหว้ทุกๆ 10 วัน ช่างผาบ้านจะเจาะเป็นรูกลม สำหรับให้หมอเสนทั้งอาหารที่เช่นผีเรือนลงใต้ถุนเรือน ซึ่งมีความเชื่อว่าผีเรือนจะมากินเครื่องเช่น ชาวไทยทรงดำจะไม่ทำพิธีในเดือน 5 เพราะเป็นช่วงแล้ง ข้าวปลาอาหารไม่อุดมสมบูรณ์ ในเดือน 9 เดือน 10 มีความเชื่อว่าผีเรือนไปเฝ้าเทวดา และเมื่อถึงกำหนดพิธีแล้วไม่ทำพิธีอาจจะมีเรื่องเดือดร้อนต่างๆเกิดขึ้นกับครอบครัวหรือคนในบ้านได้ เนื่องจากผีบ้านผีเรือนอดอยากไม่ได้กินเครื่องเช่นไหว้

การสืบสกุลของตระกูลด้วยการสืบผี จะยึดถือเพศชายเป็นหลักเริ่มจากพ่อบ้าน คนต่อไปต้องเป็นลูกชายหรือหลานชาย ห้ามเป็นเพศหญิงโดยเด็ดขาด

ประเพณีการเสนเรือนจะมี 2 กลุ่ม คือ การเสนเรือนผู้น้อยเป็นตระกูลของคนสามัญ ธรรมดา และการเสนเรือนผู้ท้าวเป็นตระกูลที่สืบเชื้อสายมาจากเจ้าในอดีต

พิธีเสนเรือนผู้น้อย โดยเจ้าภาพจะไปปรึกษาหมอสอนกำหนดวันโดยเลือกวันที่ไม่ตรงกับวันตายของพ่อหรือเผาศพ จากนั้นไปบอกญาติพี่น้องที่มีผีเดียวกัน และแขกมาร่วมงาน ญาติพี่น้องที่มีสายเลือดเดียวกัน พ่อแม่เดียวกันจะแต่งกายด้วยชุดธรรมดา ส่วนญาติที่มาจากการ แต่งงานจะใส่

ชุดเสื้อฮี ส่วนแขกที่มาร่วมงานจะใส่ชุดธรรมดา

เครื่องเซ่นไหว้ประกอบด้วยหมู เพราะชาวไทยทรงดำส่วนใหญ่จะเลี้ยงหมูไว้ใช้ใน พิธีกรรม เจ้าของบ้านจะนำหมูมามัดขาให้ลูกเขยหรือหลานเขยคล้องเสื้อฮีแล้วหามหมูขึ้นบ้านไป วางไว้หน้าห้อง กะลือห้อง แล้วทำความเคารพออกกล่าวผีเรือน ต่อมาเริ่มฆ่าและหมูตัดซี่โครง 7 ซี่ ซ้อกระดูกสันหลัง 7 ซ้อ และใส่หมูวางรอบปานเพื่อน เจ้าของบ้านจะทำการตักแต่งปานเพื่อน ด้วยใบตอง ภายในใส่อาหารทั้งสดและสุก เช่นหมูสด ข้าวเหนียวพร้อมถั่ว (ตะเกียบ) ข้าวต้มมัด ผีอก มัน อ้อย ผลไม้ต่างๆ หมากพลู ขนม

อาหารที่ใช้ในพิธีและเลี้ยงแขกที่ขาดไม่ได้เด็ดขาดคือ แกงหน่อไม้เปรี้ยว ต้ม กระตักหมู ผักกาดดอง ต้มเครื่องใน

หมอสอนจะคล้องเสื้อฮี ถือวี (พัด) มีผู้ช่วย 1 คน บอกกล่าวบางตอนในกรรมพิธี เจ้าของบ้านจะให้เหล้าขาวแก่หมอสอน และนำอาหารมาเลี้ยงได้แก่ ถาดไก่ช้อง คือการตัดปีกและ ขาไก่มาเรียง แกงไก่ใส่หน่อไม้เปรี้ยว 1 ซาม ข้าว 1 ซาม ข้าวเหนียว หมอสอนจะตอบรับอาหาร และเรียกญาติผีเดียวกันมาร่วมรับประทานด้วยกัน เสร็จแล้วหมอสอนจะทำพิธีเรียกวิญญาณพ่อ แม่ บรรพบุรุษมากินอาหารโดยคิบอาหารในปานเพื่อนใส่รูที่ฝาข้างบ้าน เป็นช่องส่งอาหารให้ผี เรือน โดยเรียกชื่อผีเรือนทีละคน

พิธีเช่นมีขั้นตอนการไหว้ 6 ครั้ง และมีชื่อเรียกต่าง ๆ กัน เช่นพิธีครั้งที่ 1 เรียกว่า “เสนปางแปง” หรือ “เสนปางแปง” เป็นการเรียกเชิญวิญญาณ พ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย บรรพ บุรุษ มากินอาหาร

พิธีครั้งที่ 2 เรียกว่า “เสนก้าก” เป็นการเรียกวิญญาณพี่น้องที่มีพ่อเดียวกันที่ตาย ตี ตามด้วยเรียกชื่อญาติที่ตายไม่ดีมากินอาหารอันดับสุดท้ายเรียกว่า “สามลิบล้า” และเริ่มพิธี ใหม่เรียกว่า “กำต้อกำ” เป็นการอวยพรญาติพี่น้องที่มีชีวิตอยู่

พิธีเช่นครั้งที่ 3 เรียกว่า “เสนสองตีบ” เป็นพิธีที่หมอสอนจะยกปานใส่เครื่องเซ่นที่ หึ่งในกะลือห้องมาเติมอาหาร แล้วเรียกชื่อ พ่อ แม่ ตามลำดับมากินอาหารโดยส่งอาหารทางช่อง ที่ผนัง

พิธีเช่นครั้งที่ 4 เรียกว่า “เสนเหล่า” (เสนเหล่าหลวง) ผู้ช่วยหมอสอนจะช่วยริน เหล้าส่งให้หมอสอน เพื่อนำไปเซ่นผีเรือน หมอสอนจะเรียกชื่อพ่อกินก่อน และตามด้วยแม่ และ ญาติตามลำดับ แล้วเทเหล้าทิ้งในรูที่ฝาบ้าน และกล่าวอวยพรคำพูดที่ตีต่างๆ

พิธีครั้งที่ 5 เรียกว่า “เซ่นเหล้าล้างแกง” เป็นพิธีกินอ่อมแล้วจะล้างถ้วยชามเลิกงานเลี้ยงแล้ว โดยหมอเสนาจะรินเหล้า เรียกให้ผีเรือนตั้งแต่พ่อ แม่ และญาติที่เป็นผีเดียวกันมากิน

พิธีครั้งที่ 6 เรียกว่า “เซ่นเหล้ากู่” เป็นการรินเหล้าแล้วเชิญวิญญาณบรรพบุรุษมากินเหล้า จากนั้นจะมีคนมาช่วยยกปานเพื่อนออกจากกะล้อห้อง แล้วแบ่งเครื่องเซ่นให้หมอเสนา และแจกญาติๆ ไปรับประทานที่บ้าน หมอเสนาจะกล่าวคำขวัญ “ส่งล้าเรือน” เป็นการอวยพรให้ขวัญอยู่ดีมีสุข เป็นอันเสร็จพิธี

พิธีเสนาเรือนผู้ตัว (ผู้ท้าว) เป็นพิธีกรรมที่ชาวไทยทรงดำหรือลาวโซ่งที่มีฐานะเป็นผู้ตัว คือมีตระกูลที่สืบเชื้อสายมาจากเจ้าในอดีต พิธีการเริ่มจากพิธีเสนาเหล่าหลวงก่อน ตามด้วยพิธีเสนาปางแปง หมอเสนาจะนั่งอยู่ในห้องกะล้อห้อง ทำพิธีเรียกเจ้าของบ้านมากินหมู และอาหารในปานเพื่อน ด้วยวิธีหย่อน “ท่อหล่อ” ที่งัดได้ถุนทางช่องพื้นไม้กระดาน พิธีแบ่งไต (ไต) เป็นพิธีเรียกขวัญในถุงไตของผู้ตัวที่เข้าพิธีเสนา ถุงไตมีลักษณะเป็นถุงผ้าเล็กๆ แขนงไว้คู่กับภาชนะจักสานเป็นสัญลักษณ์แทนของขวัญผู้ชายไทยทรงดำ

การเซ่นครั้งที่ 1 เรียกว่า “แบ่งไต” หมอเสนาจะทำพิธีที่ห้องกวีานซึ่งเป็นห้องที่ต่อออกมาจากส่วนที่เป็นระเบียบบ้าน เป็นห้องที่อยู่ของผู้ท้าวโดยเฉพาะ

การเซ่นครั้งที่ 2 เรียกว่า “มอบปานงาย” เจ้าของบ้านจะเตรียมเครื่องเซ่น มีเหล้าไก่ต้มสุก ใส่ลงในปานเพื่อน แล้วหมอเสนาจะทำพิธีและกล่าวอวยพร จากนั้นพวกญาติที่มาร่วมงานร่วมกันรับประทานอาหารเป็นอันเสร็จพิธี

- ประเพณีการแต่งงาน (งานกินหลองหรือกินดอง)

เมื่อชายหนุ่มและหญิงสาวชาวลาโว้รักใคร่กัน ถึงขั้นตกลงแต่งงานกัน ก็จะมีการหาฤกษ์ดีและกำหนดวันแต่งงาน จะมีการเตรียมงานแบ่งการเตรียมงานสำหรับฝ่ายชายและฝ่ายหญิงในวันงานพิธีเข้า ฝ่ายชายจะยกขบวนขันหมากแล้วส่งล้าขึ้นไปบนบ้านและทำพิธีหมั้นก่อน จากนั้นล้าจะส่งเจ้าบ่าวให้พ่อแม่เจ้าสาว ล้าทั้งสองฝ่ายจะกล่าวโต้ตอบกัน เสร็จแล้วจึงพาเจ้าสาวไปไหว้ผีเรือนโดยเจ้าบ่าวและเพื่อนเจ้าบ่าว 5 คน ลูกขี้ยืนพร้อมกัน เอามือประสานอกแล้ววนกราบเหมือน

การไหว้ของจีนจนครบจำนวนผีเรือนแล้วไหว้พ่อแม่และญาติผู้ใหญ่ของเจ้าสาว เจ้าสาวและเพื่อนเจ้าสาว 2 คนจะไปกราบขอพรพ่อแม่ และญาติของฝ่ายเจ้าบ่าว เสร็จพิธีจึงเลี้ยงอาหารกลางวัน เมื่อแขกกลับไปหมดแล้ว เหลือแต่ญาติสนิทจะทำพิธีปูที่นอนและส่งตัวเจ้าบ่าวอาจต้องอาสาอยู่ช่วยทำงานในบ้านเจ้าสาวสักระยะก่อนตามสัญญาจากนั้นจึงแยกกันอยู่ตามลำพัง การแต่งกายของเจ้าบ่าวและเจ้าสาว จะใส่เสื้อฮีในการประกอบพิธีการแต่งงาน

ขั้นตอนของพิธีแต่งงานเริ่มตอนเช้าล้าฝ่ายเจ้าบ่าวจะทำพิธีสอง (การหมั้น) ที่บ้านเจ้าสาวในห้องกะล้อห้อง ซึ่งมีล้าของฝ่ายเจ้าสาวคอยอยู่ พร้อมทั้งพ่อแม่ และญาติผู้ใหญ่ฝ่ายหญิงอยู่ด้วย ล้าฝ่ายชายที่ส่งมาทำพิธีสองจะแต่งตัวด้วยเสื้อฮี เจ้าบ่าวจะใส่เสื้อฮี สะพายถุงย่ามภายในใส่มีดโต้ และเครื่องเงินยกขบวนขันหมากมาหยุดรออยู่ด้านนอกก่อน เมื่อการเจรจาเสร็จ

แล้ว จึงนำขันหมากขึ้นเรือนมีการกินประตุงเงินประตุงทองเป็นระยะระหว่างทางขึ้นเรือน ถ้าเป็นผู้น้อยจะขึ้นบันไดบ้านตามปกติ แต่ถ้าเป็นผู้สาว (ผู้ท้าว) ต้องขึ้นบันไดทางกะล่อห้องเท่านั้น ในขบวนขันหมากผู้สาว

(ผู้ท้าว) ใช้ขันหมาก 4 อัน คนถือ 4 คน แต่งตัวด้วยเสื้อฮี ผู้น้อยก็เหมือนกัน จากนั้น ล่ามของเจ้าบ่าวจะนำของทุกอย่างที่มากับขบวนขันหมากไปทำพิธีมอบให้พ่อ แม่ ฝ่ายเจ้าสาว ฝ่ายเจ้าบ่าวจะนำเหล่า “เหล่าอุ้นผืน” เป็นเหล่าที่ใช้สำหรับประกอบพิธี ถ้าเป็นผู้น้อยใช้ 4 ขวด ถ้าเป็นผู้ท้าวใช้ 8 ขวด ไปมอบให้ล่ามฝ่ายเจ้าสาวรินลงในถ้วยที่อยู่ในกะล่อห้องพร้อมด้วยขันหมาก ถ้วย หมากพลู เงิน สินสอดทองหมั้นทั้งหมด ให้ล่ามฝ่ายเจ้าสาว ฝ่ายเจ้าสาวจะนำเงินที่ลงท้ายด้วยเลขคู่ เจ้าสาวจะรับทองจากเจ้าบ่าว พิธีตรงนี้เสร็จเมื่อแม่เจ้าสาวนำเงินสินสอดไปเก็บในกะล่อห้อง ล่ามจะนำเจ้าบ่าวพร้อมเพื่อนมาทำพิธีไล่ หรือไหว้พ่อแม่เจ้าสาว โดยการลุกขึ้นยืนพร้อมกัน เอามือประสานอกแล้วนกราบเหมือนการไหว้เจ้าของเงินจนครบจำนวนผีเรือน แล้วจึงไหว้พ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่ของเจ้าสาวไหว้แบบเดียวกับไหว้ผีเรือน พ่อ แม่ ญาติผู้ใหญ่ทั้งสองฝ่ายจะให้พรเรียกว่า “ไหว้เฮา” เสร็จพิธีมีการเลี้ยงอาหารแก่แขกที่มาร่วมงาน

พิธีกางก่วงกางหยัน (พิธีปูที่นอน) ชาวไทยทรงดำจะใช้มุ้งสีดำ สำหรับพิธีแต่งงานโดยเฉพาะ ในพิธีจะใช้ผู้ที่มีสถานภาพการครองเรือนที่ดีมีความสุขอยู่กับมานานเป็นที่นับถือของคนที่ไปเป็นผู้ปูที่นอนให้ เพื่อเป็นศิริมงคลต่อคู่สมรสให้มีชีวิตคู่ที่ดี พ่อแม่ฝ่ายชายและฝ่ายหญิงจะนำเงินมาผูกติดที่หูมุ้งฝ่ายละ 2 ข้าง โปรงเงิน ดอกไม้ ถั่ว งา ลงบนที่นอน หมอขับจะกล่าวหยอกล้อกันในระหว่างพิธี พ่อแม่ของทั้งสองฝ่ายจะสั่งสอนให้บ่าวสาวแย่งกันเก็บสตางค์บนที่นอน เป็นความเชื่อว่าถ้าใครเก็บได้มากจะมีอำนาจเหนือกว่า

- ประเพณีงานศพ

เมื่อมีคนในครอบครัวเดียวกันตายญาติพี่น้องจะหยุดทำงานทุกอย่างเพื่อไว้ทุกข์และมาจัดงานศพโดยช่วยกันอาบน้ำศพแต่งตัวศพด้วยเสื้อผ้าใหม่ชั้นใน สวมทับด้วยเสื้อฮีประจำตัวของผู้ตาย ชาวลาวโซ่งจะมีเสื้อฮีประจำตัวคนละหนึ่งตัวโดยใช้งานทั้งสองด้านของตัวเสื้อ ด้านที่มีลวดลายน้อยจะใช้ในพิธีงานมงคลส่วนด้านที่มีลวดลายมากๆ จะใช้ในพิธีงานศพ เมื่อจัดศพตามพิธีกรรมแล้วเอาศพใส่โลงจากนั้นใส่เสื้อฮีกลับด้านในที่มีลายมากออกข้างนอกคลุมโลงผู้ตายอีกที่หนึ่งเสื้อฮีที่ใช้ต้องเป็นเสื้อฮีของผู้หญิงเท่านั้นจากนั้นก็ประกอบตามพิธีกรรม ในพิธีจะมีการโกนหัวลูกชายผู้ตายแล้วจึงนำไปฝังที่ป่าช้าเมื่อเสร็จพิธี ทุกคนจึงจะกลับไปทำงานตามปกติได้การกระทำแบบนี้เรียกว่า “กำบ้านกำเมือง” หรือป่าแห้ว (แฮ้ว)

การแต่งกาย ลูกหลานของผู้ตายจะใส่เสื้อขาวเรียกว่า “เสื้อตัก” และโปกหัวด้วยผ้าส่วนหมอบอกทางในการทำศพไปป่าช้า เรียกว่า “เขย” ต้องแต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีดำ สวมหมวก มีผ้าขาวและผ้าไหมยาวประมาณ 1 วา คาดเอว ถ้าเป็นผ้าไหมแพรสีแดง ก็คาดไว้ที่หมวก

การวางโลงศพถ้าเป็นผู้ชายให้วางใต้ถุนบ้านด้านในติดกับห้องกะล่อห้อง ถ้าเป็นผู้หญิงให้วางใต้ชื่อบ้านถัดออกมา มีไม้ไผ่ยาวประมาณ 1 เมตร แขนงไว้เหนือโลงด้านศรีษะ

สำหรับพาดของที่จะให้ผู้ตาย เช่น ผ้าไหมแพร ผ้าขาวพับห่อใส่สวิงที่ขาดผืนเล็กๆ เรียกว่า “ไข่กาดำ” ที่ปลายเท้าศพจะวางอาหาร 1 สำหรับ ไก่ดิบวางบนพานอีกทีหนึ่งเรียกว่า “พานงายย้อ” ถ้าศพอยู่ในบ้านจะไม่มีพิธีสวด แต่จะจุดไฟไว้ทิศตะวันตกและทิศตะวันออกตลอดเวลาจนกว่าจะนำศพไปเผา ผู้ที่ทำพิธีคือหมอบอกทางเรียกว่า เขยกกหรือ เขยใหญ่ จะแต่งตัวด้วยชุดดำ สวมหมวกมีผ้าขาวคาดเอว ถ้าเป็นผ้าแพร

สีแดงจะคาดไว้ที่หมวก มีมีดหมอ 1 เล่ม และตำราบอกทาง

ญาติผู้ตายเชิญแขกรับประทานอาหาร เสร็จแล้วจึงให้เขยกกทำพิธีบอกให้ผู้ตายกินงายย้อ (อาหารในพาน) เขยจะใช้มีดปักกระดานหันทางด้านคมออก โดยเขยกกจะนั่งอยู่ด้านปลายเท้าของผู้ตาย จะบอกทางให้แก่วิญญาณของผู้ตายไปป่าแห้ว (แฮ้ว) จากนั้นจึงหัน “ขอน” หรือโลงศพไว้ตรงกลางเรือนให้ด้านศรีษะไปทางกะล่อห้อง เพื่อทำพิธีซ่อมขวัญ

พิธีซ่อมขวัญ เป็นการเรียกขวัญของญาติผู้ตายให้กลับคืนมาโดยผู้ที่ทำพิธีจะถือสวิงเดินนำหน้าตามด้วยญาติที่นับถือผีเดียวกันเดินวนรอบโลงศพจากซ้ายไปขวารวม 3 รอบ จะมีผู้เฒ่าผู้แก่ มาช่วยตั้งแขนออกจากพิธี และเรียกขวัญให้กลับมาอยู่กับตัว ก่อนที่จะนำศพไปป่าช้า

เขยกกจะทำพิธี “งายกับ งายกู” และมอบแห้วให้แก่ผู้ตาย เขยกกจะทำพิธีสับก้อยลาบมาวางบนเขียงแล้วให้ลูกเขยสับให้แม่ย่ากิน แล้วเรียกให้ผู้ตายมากินให้อิ่มก่อนไปสวรรค์ต่อไปให้ลูกสะใภ้มาสับลาบ และเรียกให้ผู้ตายมากิน และเรียกญาติผีเดียวกันออกมาช่วยกันสับหมูและเครื่องลาบให้ละเอียด เอาใส่ใบตองห่อไว้บนบ้านใหม่ของผู้ตายในป่าช้า ญาติที่เป็นผู้ชายจะช่วยกันสร้างแห้ว (บ้านจำลอง) ด้วยไม้ไผ่ให้เป็นที่อยู่อาศัยและที่เก็บกระดูกด้วย ลักษณะของแห้วจะทำด้วยเสาไม้หนุนใหญ่ๆ ใช้ไม้ไผ่พาดเข้าเป็นรูปกากบาทใช้ไม้ไผ่ผ่าซีกล้อมเป็นรูปวงกลมสำหรับปักธง (แห้ว)

เสียบตั้งหอแก้ว เขียน ปลี (ผู้ชายจะใช้หงส์) แห้วนี้จะนำมาตั้งไว้ด้านหลังของบ้านหลังจากเผาศพแล้ว ญาติจะเก็บกระดูกใส่ในถุงผ้าไหมสีเหลือง ใส่เงินลงไปในถุงมัดปากถุงเอาไปใส่ในโกศที่บ้าน ปัจจุบันนิยมเอาศพไปเผาที่วัดไทย เหมือนความเป็นอยู่ของไทย มีการโกนผมไฟหน้าศพเหมือนกัน แต่ของไทยทรงดำมีความเชื่อว่า ถ้าโกนผมหน้าศพเรียกว่า “เสียผม” เป็นการเรียกขวัญไม่ให้ตามไปอยู่กับผู้ตาย

ภาพที่ 2.1 การสร้างแห้ว(บ้านจำลอง) ให้ผู้ตายชายใช้ตัวหงส์

- ประเพณีปิดลางควาน (แห้วเฮือน)

ประเพณีหลังจากจัดงานศพเพื่อเป็นการเรียกขวัญคนในบ้านให้กลับคืนมา จากการเสียชีวิต เสียใจเศร้าโศกที่บุคคลในครอบครัวได้เสียชีวิตไป แม่มดจะเป็นผู้ที่ปิดลางควานบ้าน เพื่อให้ผู้อยู่อาศัย และตัวบ้านได้พ้นเคราะห์ และพ้นจากความอัปมงคล

การแต่งกายของแม่มดและผู้ช่วยแม่มด จะใส่เสื้อผ้าสีดำ นุ่งผ้าซิ่นลายแดงไหม สวมเสื้อก้อมแขนยาวสีดำปกติโพกผ้าคลุมหัว แม่มดจะทำพิธีช้อนขวัญของคนในครอบครัวที่มีชีวิตอยู่ และทำพิธีเช่นไหว้ผีเรือนด้วยอาหาร เช่น ไก่ดิบ แกงไก่ใส่หน่อไม้เปรี้ยว ไก่ต้ม หมากพลู ถ้วยข้าวสาร ถ้วยข้าวสุก และถ้วยข้าวเปลือก และทำการเสี่ยงทายด้วยไม้มอ มีรูปร่างคล้ายตะเกียบ เป็นไม้ไผ่ที่เคຍหมากศพมาแล้ว ถ้านับไม้มอได้เลขคู่ก็ถือว่าดีพ้นเคราะห์แล้ว ถ้าได้เลขคี่ถือว่าไม่ดี อาจมีคนเสียชีวิตอีก จากนั้นจะทำพิธีทำความสะอาด ปิดลางควานบ้าน

ก่อนจะทำพิธี ญาติผู้ตายจะนำเสื้อผ้าของคนที่มีชีวิตอยู่ พร้อมด้วยหมากพลูและเนื้อสดประมาณ 2 นิ้ว ไปให้แม่มดตรวจดูดวงชะตากรรมก่อน แล้วจึงจะกำหนดวันเพื่อทำพิธีปิดลางควาน

พิธีเริ่มจากนำเสื้อผ้าของคนที่มีชีวิตอยู่ภายในบ้านมาใส่ในสวิง พร้อมด้วยข้าวปั้นลูกกลมเล็กๆ จัดทำห่อข้าว 10 ห่อ ห่อปลา 9 ห่อ การห่อใบตองให้ทั้งชายยาวออกมาทุกห่อเพื่อใช้ในการเสี่ยงทาย โดยใส่ไว้ในถุงหลา (ถุงย่าม) จากนั้นนำท่อนไม้ขนาดเท่าแขนคนห่อด้วยผ้าขาวไว้บนพื้นบ้านให้ตรงกับชื่อบ้านโดยสมมุติเป็นตัวแทนของคนตายและให้ญาติผีเดียวกันนั่งล้อมรอบทำพิธี แม่มดจะถือสวิงที่มีเสื้อและข้าวของเดินรอบขอนไม้ บอกกล่าวให้ผู้ตายไปดีไม่ให้ผู้ตายเอาชีวิตคนในบ้านไปด้วย ให้คนในบ้านไม่มีใครตายอีก จากนั้นแม่มดจะทำพิธีไหว้ผีเรือนโดยการเช่นผีเรือนด้วย

ไก่ดิบวางบนพาน 1 ตัว แกงไก่ใส่หน่อไม้เปรี้ยว ไก่ต้ม หมาก พลุ ถ้วยข้าวสาร ถ้วยข้าวสุก ถ้วยข้าวเปลือก จัดวางในกระดิ่งที่รองด้วยใบตอง เหล้า 1 แก้ว และแม่มดจะทำพิธีเสี่ยงทายด้วยไม้มอ

มีรูปร่างคล้ายไม้ตะเกียบเหลามาจากไม้ไผ่ที่เคยใช้กับงานศพมาแล้วจำนวน 1 กำใหญ่ๆ แล้วให้ญาติอธิษฐานเสี่ยงทายว่าผู้คนในบ้านจะพ้นเคราะห์หรือไม่ ถ้าพ้นเคราะห์จะนับได้จำนวนเลขคู่ ในระหว่างพิธีจะมีการให้ญาติกินอาหารเครื่องเช่นพร้อมเกล้าเป็นการเสี่ยงทายว่าจะพ้นเคราะห์หรือไม่ของแต่ละคน จะทำพิธีแบบนี้ของแต่ละคน จากนั้นนำกระซอ (ชะลอม) จำนวน 4 ใบใส่เศษผ้า

ใบขนาด ใบมะยม รำ แกลบ ดินไต้ถุนบ้านคนตาย และเปลือกไม้ นำไก่ที่มีชีวิตอยู่ผูกขาแล้วไปผูกติดกับกระซอข้างละ 2 ตัวผูกไก่อัดรวมกับกระซอกับไม้คานทั้ง 2 ข้าง ส่วนไก่ตัวที่ 5 ผูกไว้ด้านหลังที่นั่งของแม่มด

พิธีปลดกลางความตอนนีแม่มดกับผู้ช่วยเรียกว่า “แห้ว” จะทำความสะอาดบ้านโดยให้ญาติของผู้ตายออกจากบ้านไปให้หมด แล้วใช้ใบมะยมปะพรมน้ำมนต์ นำกระดิ่งไข่เถาะเอียด 2 กระดิ่ง ไร่ที่เตาไฟ ในครีว 1 กระดิ่ง และวางไร่ที่หัวบันได 1 กระดิ่ง ก่อนลงจากบ้าน ห้ามเหยียบบันไดขั้นแรกและขั้นสุดท้ายเด็ดขาด ผู้ช่วยแม่มดจะหาบไก่อัดพร้อมกระซอ(ชะลอม) ไปปลดอยู่ที่ทาง 3 แพง ก่อนปลดอยให้ตัดเชือกที่ผูกไก่อัดก่อนถือว่าปลดอยทุกซบปลดอยเคราะห์ ความอับมงคลให้พ้นจากบ้านและครอบครัว ถ้าใครจับไก่อัดอีก เรียกว่า ไก่อัดตก หมายถึง “ไก่อัดคนจีน” (เจ๊ก) ทำตกไก่อัดนั้นไม่ใช่ไก่อัดที่นำมาแก้เคราะห์ ส่วนไก่อัดสุดท้ายจะมอบให้แม่มดนำกลับไปบ้านเรียกว่า “ไก่อัดปาดินตั้ง” การปลดอยไก่อัดเป็นการปลดอยเคราะห์ต่างๆเป็นอันเสร็จพิธี จากนั้นกลับมาดูรอยเท้าที่ชี้เล่าในกระดิ่ง ถ้ามีรอยเท้าสัตว์ เช่น นก หนู มีความหมายว่าดี แต่ถ้ามีรอยเท้าแมวหรือคน รอยนิ้วมือ มีความหมายไม่ดี

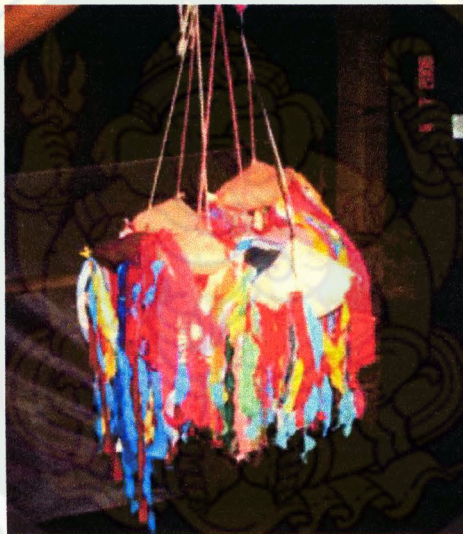
อาจมีญาติผีเดียวกันตายอีก เมื่อมาดูก้อนข้าวเหนียวผสมดินหม้อเขม่าควันไฟในเสื่อของแต่ละคนถ้าก้อนข้าวมีรอยร้าวแตกหรือยุบแห้ง ถือว่าไม่ดี แต่ถ้าก้อนข้าวเหนียวยังปกติดี ถือว่าดวงดี มีความสุข

- ประเพณีการละเล่น

การละเล่นของชาวไทยทรงดำจะเริ่มในหลังฤดูเก็บเกี่ยวประมาณเดือน 5 เดือน 6 ของทุกปี เป็นการให้หนุ่มสาวได้สร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันมากขึ้น ชาวไทยทรงดำได้พักผ่อนร่างกายหลังจากงานหลักในฤดูเพาะปลูก จึงมีการเล่นคอน ฟ้อนแคน อันเป็นการละเล่นพื้นบ้านมาแต่โบราณ ในปัจจุบันสภาพสังคมเปลี่ยนไปไม่มีการเล่นคอน ฟ้อนแคน เล่นลูกช่วงอีกแล้ว เหลือแต่รูปแบบลูกช่วงสิ่งของที่ใช้เล่น เป็นตัวแทนของวัฒนธรรมเดิมไว้เท่านั้น ปัจจุบันนิยมการร้องรำในงานคอนเสิร์ตของกลุ่มไทยทรงดำที่จัดขึ้นระดับตำบลเท่านั้น เช่น ที่ตำบลดอนมะเกลือ ได้จัดงานเผยแพร่วัฒนธรรมไทยทรงดำ ณ วัดดอนมะเกลือ มีการละเล่นในรูปแบบจัดคอนเสิร์ตออกจากร้านค้าจำหน่ายผลิตภัณฑ์ไทยทรงดำ การเล่นคอนชาวไทยทรงดำเรียกว่า “อินก๊อน”

เป็นการร้องเพลง ร่ายรำ เล่นเพลงแคนและโยนลูกช่วงและต่อกลอนกันจนดึก เริ่มจากเล่นเพลงแคนก่อนจะเล่นกันในบริเวณลานของหมู่บ้าน หรือลานบ้านของฝ่ายหญิง ฝ่ายหญิงจะเป็นผู้เตรียมอาหารไว้เลี้ยงฝ่ายชาย การเล่นเพลงแคนหมอแคนจะเดินเป่าแคน หม่อมสาวจะออกมารำ แคนเป็นคู่ๆ มีหมอรำมาร้องเพลงเกี่ยวสาว ฝ่ายหญิงจะออกมาร้องโต้ตอบสลับกันไปมา ผู้ที่อยู่รอบนอกจะตบมือตามจังหวะทำให้เกิดความสนุกสนานครึกครื้น จากนั้นก็มาจับกลุ่มกันเล่นลูกช่วง ซึ่งเป็นเครื่องเล่นที่ทำด้วยผ้าลายดอกหลายสี ภายในยัดด้วยเม็ดขนุน และเม็ดมะขาม มีพู่ผ้าสีต่างๆยาวประมาณ 29-30 เซนติเมตร อีกด้านหนึ่งมีเชือกสำหรับจับเหวี่ยงในการเล่นลูกช่วง จะแบ่งกลุ่มคนเล่นเป็น 2 ฝ่าย คือฝ่ายชาย 10 คน และฝ่ายหญิง 10 คน ยืนเรียงแถวหน้ากระดานห่างกัน 15 เมตร เริ่มการเล่นจากฝ่ายชายจะจับลูกช่วงเหวี่ยงเป็นวงกลมแล้วโยนไปที่ฝ่ายหญิง ถ้าฝ่ายหญิงรับได้จะเหวี่ยงโยนกลับไปฝ่ายชายกลับไปกลับมา ถ้ารับไม่ได้จะมีการเจรจาต่อรองหรือลงโทษ พอเป็นที่สนุกสนาน แล้วกลับไปจับกลุ่มร้องเพลงร่ายรำเล่นเพลงแคนต่อไป

ภาพที่ 2.2 ลูกช่วง

การเล่นสะบ้า ในภาษาไทยทรงดำเรียกว่า กะบ้า มีลักษณะลูกทรงกลมทำด้วยไม้แผ่นบางๆ ขนาดเท่าฝ่ามือ เวลาเล่นผู้เล่นจะนั่งคุกเข่าด้วยขาข้างเดียว เอาลูกสะบ้าวางไว้ที่หัวเข่า ใช้ไม้ไผ่ตัดหรือตีลูกสะบ้าให้ตรงไปยังเป้าไม้กลมแบนขนาดเท่าจาน ใครตีได้ลงเป้าจะเป็นผู้ชนะ จะมีการปรับจากผู้แพ้แล้วแต่ผู้ชนะ

การเล่นผีมดแดง เป็นการละเล่นในสมัยโบราณในช่วงสงกรานต์ ปัจจุบันไม่นิยมเล่นแล้ว การเล่นเริ่มจากใช้กลาเมพร้าวที่มีรูเดียวคว่ำลง แล้วให้คนที่สมมติเป็นผีมดแดงนั่งบนกลาพร้อมทั้งผูกตา คนอื่นๆจะร้องเพลงและตบมือมีเนื้อร้องดังนี้ “ผีมดแดงเอ๋ยไต่แข้งไต่ขา เขียวมดแดงมาลงตะกร้า เจ้าพระยาผีเอ๋ย” เมื่อผีมดแดงเข้าคนจะล้มลง จึงเอาเชือกผูกเอาไว้ แล้ว

ออกคำสั่งให้ทำอะไรก็ได้จนฝืดคดแดงล้มลง ก็แสดงว่าฝืดคดแดงออกจากร่างแล้ว เป็นความเชื่อของชาวไทยทรงดำหรือลาวโซ่งซึ่งมีลักษณะคล้ายๆกับการละเล่นพื้นบ้านของคนไทยทั่วไปคือ ผีถ้วยแก้ว

คติความเชื่อประเพณี วัฒนธรรมของชาวไทยทรงดำ (ลาวโซ่ง) ความเชื่อในพิธีกรรมไทยที่มีมาแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ พิธีกรรมตามแนวพระพุทธศาสนา และพิธีกรรมตามความเชื่อในการนับถือผี และการบูชาบรรพบุรุษ โดยทั่วไปแล้วชาวไทยทรงดำมีความเป็นอยู่ประกอบพิธีกรรมคล้ายคลึงกับวิถีชีวิตของชาวไทย-ลาว ทางภาคอีสานของไทยแต่ความเชื่อดั้งเดิมของชาวไทยทรงดำทำให้ถูกปฏิบัติกันมาอย่างเคร่งครัดจนถึงปัจจุบัน

ความเชื่อในการนับถือผีของชาวไทยทรงดำ ผีมีทั้งคุณและโทษ แบ่งประเภทตามความสำคัญดังนี้ แถน หรือ ผีฟ้า เป็นเทวดาที่อยู่บนฟ้า มีอำนาจเหนือมนุษย์ทั้งหลาย สามารถบันดาลให้ทั้งดีและร้ายต่อชีวิตคน และพืชพันธุ์ต่างๆ ชาวไทยทรงดำจึงต้องทำให้สบอารมณ์ของแถน ให้แถนพอใจชีวิตจะได้ดีมีสุข การดำเนินชีวิตของชาวไทยทรงดำจึงอยู่ภายใต้การควบคุมของแถน ซึ่งแถนก็มีอยู่มากมาย แต่หน้าที่ดังนี้

4. วัฒนธรรมผ้าทอ สี ลวดลาย และการแต่งกาย

ผ้าทอไทยทรงดำ เป็นผ้าทอที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ เป็นผ้าที่ทอไว้ใช้เองในครอบครัวเป็นการทอด้วยมือโดยใช้กี่โบราณ มี 2 เขา (ตะกอก) ส่วนลวดลายบนผ้าทอจะใช้การปักและการปะผ้าเป็นรูปแบบเฉพาะโดยได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมพุงเหยียน-คองซอน สุมาลย์ โทมัส 2525 ได้กล่าวถึงเทคนิค กรรมวิธีการทอผ้าของไทยว่า กรรมวิธีการทอผ้าเป็นวิชาที่อาศัยความจำและความชำนาญเป็นสำคัญ ไม่มีตำราหรือหลักฐานอื่นๆ ผ้าทออาศัยความจำวิธีการทำแล้วถ่ายทอดสืบทอดกันมา โดยรักษาวิธีการ การทำลวดลาย การย้อมสี การทอแบบดั้งเดิมโดยเคร่งครัด

การเย็บปักและปะของชาวไทยทรงดำ เรียกว่า การทำเอื้อแสบ คำว่า เอื้อ คือการปักสอดเส้นด้ายให้เป็นลวดลายต่างๆ แสบ คือ สร้อยดำ การทำอีกแบบหนึ่งเป็นการเย็บดอก รวมแล้วเรียกว่า เอื้อแสบ ดังนั้นลวดลายของไทยทรงดำจึงมีชื่อ เอื้อนำหน้าเช่น เอื้อแถนแดง เอื้อตาหลวง หรือเอื้อตานกแก้ว เอื้อลายตีนจิ้งจก ลวดลายต่างๆ เหล่านี้หาดูไม่ได้แล้ว และคนปัจจุบันเองก็ไม่รู้จัก ชาวไทยทรงดำในสมัยก่อนมีการเย็บปักตั้งแต่เริ่มเป็นสาว จะหัดลงขวง เป็นโอกาสให้หนุ่มสาวรู้จักเรียนรู้วิถีหาคู่ครอง ส่วนลวดลายต่างๆคนอายุ 50 ปี ขึ้นไปจะทำขณะนั่งเลี้ยงวัวควาย จึงทำให้มีสุขภาพจิตที่ดี

การปักปะลวดลายต่างๆนั้น ใช้ลวดลายเดิมแต่วัสดุจะเปลี่ยนไปตามสภาพแวดล้อม แต่ละท้องถิ่น ลวดลายเดิมมีรูปแบบเรขาคณิต เช่น มีวิธีการดังนี้ เริ่มจาก การตัดเวิร์คกระจกติดกับผ้า บางท้องถิ่นจะใช้เส้นไหมแทนแต่ราคาจะลดลง ลวดลายที่เป็นพื้นฐานคือ ลายดอกพรม จากนั้นตัดผ้าเป็นรูปทรงเรขาคณิต เช่น เป็นรูปสามเหลี่ยม รูปสี่เหลี่ยมจตุรัส และรูป

สีเหลืองผืนผ้า ใช้ผ้าไหมหรือผ้าฝ้าย 4 สี คือ สีแดง สีส้ม สีเขียว และสีขาวในการจัดวางให้เกิดลายดอกลักษณะต่างๆแตกต่างกันไปอีก เช่นลายดอกบัวขาแก้ว (เบาะบัวขาแก้ว) ลายดอกงา ลายหัวแมงดา ลายดอกแปด ลายดอกตะวัน ลายกลีบมะเฟือง ลายดอกมะลิซ้อน ลายดอกจันทน์ ชาวไทยทรงดำจะนำดอกแต่ละดอกมาประกอบทำหน้าหมอน “หมอนลาว” หมอนลูก สีเหลืองผืนผ้าเรียกว่าหมอนตะพานนั้นนอกจากนี้ยังใช้ลายต้นในการทำขอบที่นอนเรียกว่าขอบฟูกและทำขอบผ้าห่ม (มุ้งดำ) เพื่อใช้ในพิธีแต่งงาน โดยฝ่ายเจ้าสาวจะต้องทำให้เสร็จภายในวันเดียว และใช้ตกแต่งเสื้อฮิชาย เสื้อฮิหญิง

การปักผ้าเริ่มจากการเดินเส้น โดยนับเส้นด้ายทำเป็นลายขอกูด ลายหวายอันเป็นลายมาตรฐานบนผ้าเปี้ยว

ลวดลายบนผ้าทอไทยทรงดำ แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

ลายทอ ผ้าทอของไทยทรงดำมักจะทอเป็นลายขจัดธรรมดา ลายทอผ้าชิ้นจะประกอบด้วยหลายลาย เช่น ลายตาหมู่ ลายตากีบ หรือตากู่ ลายก้านกาง หรือตาฮิ้ว และลายประ

ลายปัก หรือ ลายแซ่ว เป็นการปักโดยใช้เส้นด้าย หรือไหมปักแบบหน้าเดียว และปักแบบสองหน้าเหมือนกัน ลายที่ปักจะเป็นลายรูปทรงเรขาคณิต คล้ายผ้าทอของภาคอีสาน ในการทำลวดลายหน้าหมอน ผ้าเปี้ยว (ผ้าสไบ) ลายประกอบตัวเสื้อฮิ ได้แก่ ลายขอกูด ลายดอกเต้า(ลายดอกน้ำเต้า) และลายดอกผักแว่น

ลายปะผ้า เป็นลวดลายที่นิยมกันมาก เป็นลวดลายที่ใช้ทำหน้าหมอน ลายเสื้อฮิ ลายกระเป๋าคาดเอวผู้ชายและลายตกแต่งขอบมุ้งสำหรับพิธีแต่งงาน

ลวดลายอีกประเภทหนึ่ง คือ ผ้าตาหมี สุนันท์ อุดมเวช (2537) ได้ค้นพบผ้าชนิดนี้ที่อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรีซึ่งมีอยู่ผืนเดียวอันเป็นมรดกตกทอดมาจากบรรพบุรุษมีลวดลายตรงกันกับผ้าตาหมีจากเมืองเต็ก และเมืองวาด ประเทศสาธารณรัฐเวียดนาม ผ้าตาหมีมีความหมาย หมายถึง ลายตาหมี ท่านผู้รู้ชาวไทยกลุ่มแม่น้ำแต่ ได้อธิบายว่าชาวมอญที่อาศัยในแถบเวียดนามมีผ้าชนิดเดียวกัน แต่ชาวมอญเรียกว่า มัด หมายถึง ตา ส่วนมี คือ หมี รวมกันเรียก “ผ้ามัดมี” ในภาษามอญคือ ตาหมี

ลวดลายบนผ้าทอของชาวไทยทรงดำสื่อความหมายที่เป็นคติความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณีมีลักษณะที่มาของลายต่างๆ แบ่งเป็น 6 ประเภท คือ

1. ลายพันธุ์พฤกษา
2. ลายสัตว์
3. ลายเครื่องมือเครื่องใช้
4. ลายสถานที่และสิ่งของ
5. ลายเบ็ดเตล็ด
6. ลายปัจจุบัน

ลายพันธุ์พฤษชาติ

ลายพันธุ์พฤษชาติเป็นลายที่สื่อความหมายถึง ต้นไม้ ใบไม้ ดอกไม้ หรือผลไม้ สำหรับผ้าและเครื่องนุ่งห่มของชาวไทยทรงดำมีลวดลายพันธุ์พฤษชาติดังนี้

1. ลายดอกเต้า (ดอกน้ำเต้า) เป็นพืชไม้เลื้อยมีลักษณะเถาวัลย์มีลูกออกไม่รู้จักจบจักสิ้น นิยมนำมาใช้ประดิษฐ์ผ้าในวันแต่งงานเพราะเชื่อว่าการแต่งงานเป็นจุดเริ่มต้นของการให้กำเนิดเพื่อขยายเผ่าพันธุ์

2. ลายดอกแก้ว เป็นไม้พุ่มขนาดเล็ก ดอกมีกลิ่นหอมชาวไทยทรงดำรู้จักการขีดและปักจากลายนี้เป็นลำดับแรก เพราะแสดงถึงความอดทนและเยือกเย็น

ภาพที่ 2.5 ลายดอกแก้ว

ที่มา : (บุญเสริม ตินตะสุวรรณ.2545, หน้า 49)

3. ลายขอกูด ผักกูดมีลักษณะยอดอ่อนจะงอชวยอดแข่งกันรับแสงแดด มีตำนานของชาวไทยทรงดำเล่าต่อกันมาว่าผักกูดจะปลูกไว้ที่ปลายไร่ ลูกหรือหลานสาวจะต้องไปเก็บมาให้พ่อแม่ ปู่ ย่า ตา ยาย กินเป็นอาหาร วันหนึ่งออกไปหาผักกูดไม่มีผักกูดจึงร้องไห้ น้ำตาตกดินทำให้เห็นถึงความมีกตัญญู ผักกูดจึงแข่งกันออกช่อ จึงเป็นที่มาของลายขอกูดบนผ้าทุกชิ้นโดยเฉพาะผ้าเปี้ยว ผ้าห่ม และด้านข้างของเสื่อฮี

ภาพที่ 2.6 ลายขอกูด

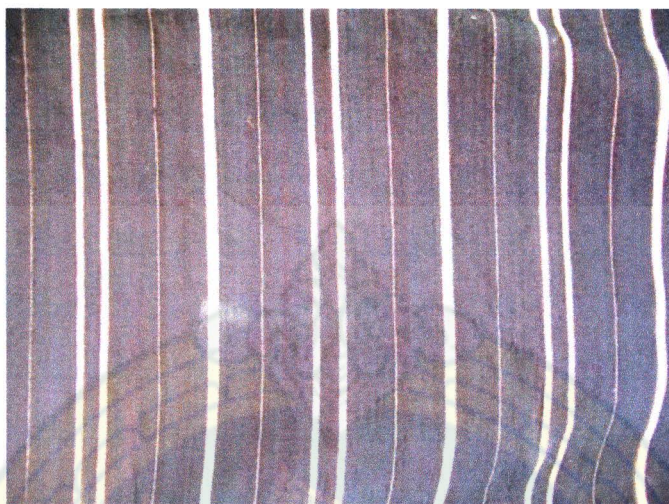
4. ลายดอกจัน ชาวไทยทรงดำมีความเชื่อว่าดอกจันเป็นตำนานรักอมตะของชาว
ไทยทรงดำเวียดนามในอดีต ปัจจุบันจึงนิยมใช้ลายดอกจันประดิษฐ์เพื่อมอบให้เจ้าบ่าว และ
เจ้าสาว หรือผู้อาวุโสในหมู่บ้าน เป็นการแสดงความรักอันบริสุทธิ์มั่นคง

ภาพที่ 2.7 ลายดอกจัน

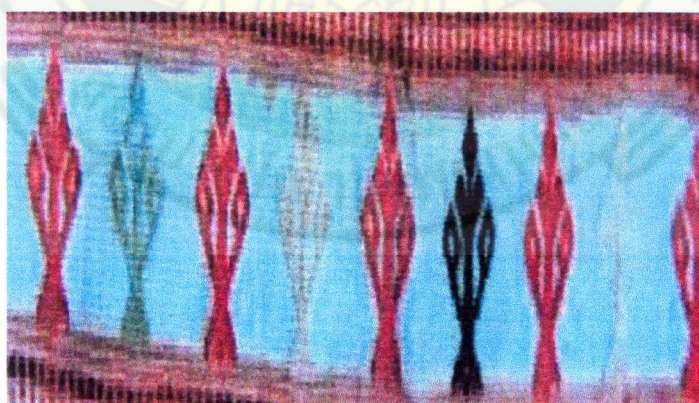
5. ลายแตงโม แตงโมเป็นพืชไม้เลื้อย ผลนิยมนำมารับประทานชาวไทยทรงดำนำ
ลายของแตงโมมาทอเป็นลายแนวตั้งสลับระหว่างผ้าฝ้ายสีครามกับสีขาว โดยลักษณะลายเส้นสี
ขาวจะมีสี่เหลี่ยมและคู่สลับกันโดยมีความเชื่อว่าลายเส้นหนาขีดกันสองเส้นเรียกว่า ลายตากีบ หรือ
ลายตาคีบ มีการรวมกลุ่มหรือใกล้ชิดกันระหว่างพี่น้อง ไทย ลาว และเวียดนาม ลายเส้นเล็กเส้น
เดี่ยว เรียกว่า ลายตาเดี่ยว เป็นลายที่แสดงถึงการแยกจากกันเปรียบเหมือนชาวไทยทรงดำต้อง
พลัดพรากจากบ้านเกิดเมืองนอน ส่วนลายเส้นหนาห่างกันสองเส้นเรียกว่า ลายตาหมู่ หรือ ลาย

มาคู่ หมายถึง ชาวไทยทรงดำที่ถูกแยกจากกันไม่มีโอกาสจะมาพบบรรจบกันได้ หรือต้องพลัดพรากระหว่างพี่น้องไทยดำในเวียดนาม และไทยทรงดำในประเทศไทย

ภาพที่ 2.8 ลายแดงโม

6. ลายดอกผักแว่น เป็นผ้าพื้นบ้านประเภทไม้ล้มลุกจำพวกเฟิร์น ขึ้นอยู่ตามชายฝั่งลำน้ำ ห้วย หนอง คลอง บึง มีดอกเล็กๆ สวยงามเกิดเป็นกลุ่มและโตเร็ว ชาวไทยทรงดำมีความเชื่อว่าใครสามารถปักลายดอกผักแว่นได้ย่อมแสดงถึงความอดทน ความเอื้อเฟื้อ ประณีตละเอียดอ่อน ดังนั้น ลายนี้นิยมมอบให้คู่บ่าวสาวในวันแต่งงาน หรือผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือ

ภาพที่ 2.9 ลายดอกผักแว่น

ที่มา : (บุญเสริม ดินตะสุวรรณ.2545, หน้า 52)

7. ลายดอกพรม เป็นไม้พุ่มมีหนามที่กิ่งก้าน ดอกออกช่อที่ปลายกิ่งกลีบดอกเชื่อมติดกันเป็นหลอดสีขาว มีกลิ่นหอม ชาวไทยทรงดำนิยมปะผ้าประดิษฐ์เป็นลายดอกพรมเป็นส่วนมาก เพราะเห็นดอกพรมอยู่คู่กับทุ่งนามาแต่เด็ก และเป็นลายที่ง่ายในการใช้เป็นต้นแบบ

ภาพที่ 2.10 ลายดอกพรม

8. ลายขาบัว (ดอกบัว) ดอกบัวเป็นไม้น้ำจะบานในช่วงเช้าและหุบในตอนเย็น ชาวไทยทรงดำมีความเชื่อว่า ดอกบัวเป็นสัญลักษณ์ของเวลาหรือเปรียบถึงลักษณะการชูก้านดอกเพื่อหนีน้ำโคลนตม เป็นการประพุดตีตพลาดแม้จะประพุดตีตเพียงใดถ้าทุกคนมีความตั้งใจจริง การคิดลายขาบัว หรือดอกบัวตามจินตนาการนี้ เพื่อเป็นการขอขมาหรือทอถวายพระ

ภาพที่ 2.11 ลายขาบัว

9. ลายดอกแปด เป็นลายที่เกิดจากจินตนาการของชาวไทยทรงดำ โดยอัญเชิญแกนทั้ง 8 องค์ มาประดิษฐ์เป็นลายผ้าประกอบด้วย แกนหลวง แกนสิง แกนแนน แกนชาติ แกนบัวกำล่ำวี แกนแม่นาง แกนนุ่งขาว และแกนบุญ ผู้ใดใช้เสื้อผ้าและเครื่องนุ่งห่มลายนี้ จะได้รับการดูแลจากแกน เมื่อเสียชีวิตลงวิญญาณจะได้รับความคุ้มครองจากแกน โดยเฉพาะเสื้อฮีที่มีลวดลายดอกแปดโดยใช้ในการคลุมโลงศพ หรือนำมาทำหน้าหมอนเป็นการเย็บปะผ้าสี

ภาพที่ 2.12 ลายดอกแปด

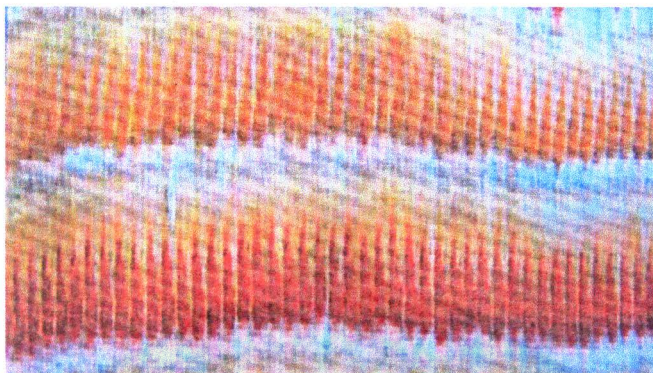
10. ลายดอกมะลิ ชาวไทยทรงดำมีความเชื่อว่าลักษณะของดอกมะลิเปรียบเหมือนผู้หญิง 4 วัย วัยเด็ก วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ และวัยชรา เหมือนลักษณะการเจริญเติบโตของดอกมะลิ จากดอกตูม แรกแย้ม บานเต็มที่ และแห้งร่วงลงพื้นดิน จึงให้ตระหนักถึงคุณค่าของลูกผู้หญิงที่ไม่ประพฤตินอกลุ่มนอทาง

ภาพที่ 2.13 ลายดอกมะลิ

11. ลายงา งามเป็นพืชล้มลุก เมล็ดใช้รับประทานเพื่อสุขภาพ มีความเชื่อว่าเมื่อนำงา มาร่วมกันเป็นกลุ่มจะเกิดความงามได้ จึงนำมาทำเป็นลายบนผืนผ้า สื่อถึงความสามัคคีและมีความเจริญ

ภาพที่ 2.14 ลายงา

ที่มา : (บุญเสริม ดินตะสุวรรณ.2545, หน้า 55)

12. ลายดอกพิกุล พิกุลเป็นพืชยืนต้นขนาดกลาง ดอกเล็กมีแปดกลีบ ดอกเป็นช่อๆ ละ 2-6 ดอก กลีบดอกสีขาวนวล กลีบรองดอกสีน้ำตาลมีกลิ่นหอม ชาวไทยทรงดำนิยมปักลายดอกพิกุลไว้บนหน้าหมอน สบายเสื่อฮี และเชิงเสื่อฮี เพราะมีความเชื่อที่แสดงถึงความอดทน การหลุดพ้นลักษณะของลายเป็นลายละเอียดใช้เวลาในการปักนานผู้หญิงคนไหนสามารถปักลายนี้ได้ หมายถึงพร้อมที่จะออกเรือนได้

ภาพที่ 2.15 ลายดอกพิกุล

ที่มา : (บุญเสริม ดินตะสุวรรณ.2545, หน้า 56)

ลายสัตว์

ลวดลายสัตว์เกิดจากจินตนาการเกี่ยวกับความเชื่อเรื่องบุญคุณ ถิ่นกำเนิด ความยำเกรง ความรัก ความสวยงาม การคุ้มครอง ความคิดถึง และอำนาจวาสนา โดยสื่อออกมาเป็นรูปร่างของสัตว์ประเภทต่างๆ ด้วยวิธีการทอ ปัก ปะ และขีด เช่น

1. ลายตานกแก้ว นกแก้วเป็นสัตว์ที่มีความเชื่อว่าซื้อสัตย์และมีความสามัคคี สามารถเรียนเสียงภาษาคนและสามารถฝ้ายามคอยระวังคนแปลกหน้าได้ ลายตานกแก้ว ใช้เป็นลายหน้าหมอนเพื่อใช้ในพิธีแต่งงาน

ภาพที่ 2.16 ลายตานกแก้ว

ที่มา : (บุญเสริม ดินตะสุวรรณ.2545, หน้า 57)

2. ลายหมาย่า เป็นลวดลายที่ประดิษฐ์ขึ้นมาเพื่อรำลึกถึงหมาที่คอยนอนเฝ้าระวังและปกป้องดูแลในขณะที่ผู้หญิงนั่งทอผ้าอยู่ที่ถ้บ้าน จึงได้นำรอยเท้าที่หมาย่ามาประดิษฐ์เป็นลวดลาย

ภาพที่ 2.17 ลายหมาย่า

ที่มา : (บุญเสริม ดินตะสุวรรณ.2545, หน้า 57)

3. ลายนาค ชาวไทยทรงดำมีความเชื่อว่านาคเป็นเจ้าแห่งงูทั้งหลาย เป็นผู้กำเนิดฝนให้ตกต้องตามฤดูกาล ทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ ส่วนใหญ่ลายนี้จะมีแต่ผู้สูงอายุที่ทำได้ เพราะผู้สูงอายุจะได้รับการเคารพยำเกรงของคนทั่วไป

ภาพที่ 2.18 ลายนาค

ที่มา : (บุญเสริม ดินตะสุวรรณ.2545, หน้า 58)

4. ลายแมงมุม เป็นลายที่เกิดจากการเล่าถึงคุณงามความดีมีน้ำใจและระลึกถึงบุญคุณที่แมงมุมได้ช่วยเหลือไว้โดยชายผู้หนึ่งได้ถูกเสือไล่จนหนีเข้าไปในถ้ำ แมงมุมเกิดความสงสารจึงชักใยปิดปากถ้ำช่วยเหลือให้รอดพ้นจากเสือได้ ชายคนนั้นกลับบ้านได้เล่าให้เมียฟัง เมียจึงคิดลวดลายทอเป็นลายแมงมุม

ภาพที่ 2.19 ลายแมงมุม

ที่มา : (บุญเสริม ดินตะสุวรรณ.2545, หน้า 59)

5. ลายผีเสื้อ เป็นลวดลายโบราณที่หมายถึง บรรพบุรุษ หรือหมายถึง เสือเมืองหรือ แถน ที่คอยช่วยคุ้มครองดูแลทุกข์สุข ช่วยเหลือมนุษย์ให้พ้นจากภัยความเดือดร้อน ลายนี้นิยมทำเพื่อบอกให้กับญาติผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือ

ภาพที่ 2.20 ลายผีเสื้อ

ที่มา : (บุญเสริม ดินตะสุวรรณ.2545, หน้า 59)

6. ลายตัวลิง ลายเกิดจากการเล่าว่าการระลึกถึงลูกๆ จากหญิงหม้ายซึ่งมีฐานะยากจนไม่มีข้าวให้ลูกๆกิน ลูกๆจึงหนีเข้าป่าไปกลายเป็นลิงซึ่งมีผลไม้ในป่าเป็นอาหาร จึงไม่กลับมาหาแม่อีก นางจึงเกิดความคิดที่จะทอผ้าเป็นรูปลิงเมื่อยามคิดถึงลูก

ภาพที่ 2.21 ลายตัวลิง

ที่มา : (บุญเสริม ดินตะสุวรรณ.2545, หน้า 60)

7. ลายม้า ในอดีตม้าเป็นพาหนะเดินทางขนส่งสัมภาระ ชาวไทยทรงดำมีความเชื่อว่าม้าวิ่งห้อย หมายถึง ความเร็ว ความอดุสาหพยายาม ความแข็งแกร่ง ความกล้าหาญ จึงได้ใช้ลวดลายม้าเพื่อยกย่องและทดแทนบุญคุณ

ภาพที่ 2.22 ลายม้า

ที่มา : (บุญเสริม ดินตะสุวรรณ.2545, หน้า 61)

8. ลายแมงป่อง แมงป่องเป็นสัตว์ที่มีขนาดเล็ก แต่มีพิษเวลาดต่อยทำให้เจ็บปวดมาก ชาวไทยทรงดำประดิษฐ์ลายนี้เพื่อใช้ในการข่มขวัญศัตรู และด้วยลักษณะของลายที่มีความละเอียดมาก จึงถูกนำมาเป็นลายต้นแบบบนผ้าซิดของชาวไทยทรงดำจำนวนมาก

ภาพที่ 2.23 ลายแมงป่อง

ที่มา : (บุญเสริม ดินตะสุวรรณ.2545, หน้า 61)

9. ลายปลา เป็นลายที่ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อสร้างจิตสำนึกให้มีความใส่ใจในการฟื้นฟูอุปสรรคทั้งหลายจนไปถึงจุดหมายปลายทางได้สำเร็จ เนื่องจากในอดีตมีเรื่องเล่าเกี่ยวกับปลาที่ว่ายทวนกระแสน้ำเพื่อกระโดดข้ามแก่งหินที่ขวางกั้นอยู่ในแม่น้ำดำ ด้วยความยากลำบากเพื่อไปวางไข่ที่ต้นน้ำ จึงมีคติสอนใจว่า “คนจนมีสิทธิรวยได้” ถ้ามีความมุ่งมั่นและความพยายามเหมือนปลาที่ฟันฝ่าอุปสรรคได้

ภาพที่ 2.24 ลายปลา

ที่มา : (บุญเสริม ตินตะสุวรรณ.2545, หน้า 62)

10. ลายช้าง ช้างเป็นสัตว์บกที่มีขนาดใหญ่ ชาวไทยทรงดำเชื่อว่า ช้างเป็นสัตว์ศักดิ์สิทธิ์ แสดงถึงความยิ่งใหญ่ ความเจริญรุ่งเรืองและช้างเป็นสัตว์ที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาด้วย

ภาพที่ 2.25 ลายช้าง

ที่มา : (บุญเสริม ตินตะสุวรรณ.2545, หน้า 63)

11. ลายสิงโต สิงโตเป็นสัตว์ป่าที่มักพบเห็นบ่อยๆ ในการทำหน้าที่เป็นยามยืนเฝ้ารักษาการอยู่ในสถานที่ต่างๆ ไว้ป้องกันสิ่งชั่วร้าย ชาวไทยทรงดำจึงนำลายสิงโตมาผลิตบนผืนผ้า แสดงถึง อำนาจ ศักดิ์ศรี กล้าหาญ อดทน และแข็งแกร่ง นิยมทำขึ้นเพื่อมอบให้กับผู้อาวุโส

ภาพที่ 2.26 ลายสิงโต

ที่มา : (บุญเสริม ตินตะสุวรรณ.2545, หน้า 64)

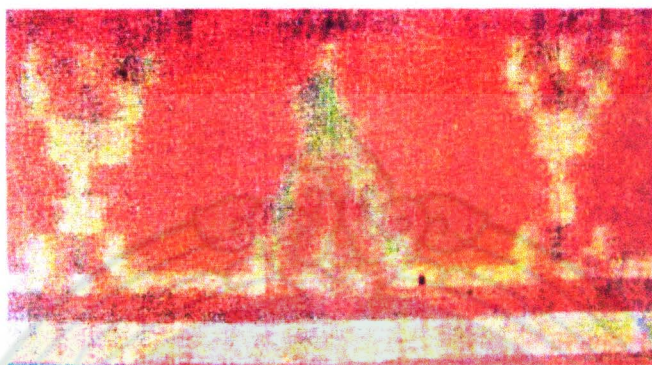
12. ลายงูเหลือม ชาวไทยทรงดำมีความเชื่อเกี่ยวกับงูมาก ถ้านำงูมาทำเป็นลายของผ้าชนิดต้องดูความเหมาะสม ทำไปถวายพระสงฆ์ได้ แต่จะไม่ทำให้กับหญิงสาว เนื่องจากงูมักเลื้อยขดไปขดมา เป็นการเปรียบเทียบและสั่งสอนผู้หญิงไม่ให้ประพฤติปฏิบัติเหมือนกับงู แต่ลายงูเหลือมสามารถมอบให้กับหญิงที่แต่งงานแล้วได้ เพราะหญิงที่แต่งงานแล้วสามารถเผชิญกับอุปสรรคและแก้ปัญหาได้ นับว่าเป็นคนมีชีวิตที่สมบูรณ์แล้ว

ภาพที่ 2.27 ลายงูเหลือม

ที่มา : (บุญเสริม ตินตะสุวรรณ.2545, หน้า 64)

13. ลายกบ เนื่องจากชาวไทยทรงดำทำนาเป็นอาชีพหลักจึงใกล้ชิดกับกบ เชื่อกันว่าเสียงร้องของกบเป็นการขอฝนและอวยพรให้ข้าวได้ผล และยังเป็นสัญลักษณ์ของการเกิด การเริ่มต้นใหม่ ลายกบปรากฏบนผ้าขาวม้าซึ่งเจ้าสาวต้องเตรียมไว้เป็นของขวัญให้กับญาติฝ่ายชายในวันแต่งงาน

ภาพที่ 2.28 ลายกบ

ที่มา : (บุญเสริม ดินตะสุวรรณ.2545, หน้า 65)

14. ลายหน้าเสือ มีเรื่องเล่าว่าในหมู่บ้านเกิดการแห้งแล้งขาดน้ำทำการเกษตร ทำให้ชาวบ้านต้องเดินทางไปถามแถนถึงบนฟ้า เมื่อถึงประตูทางเข้ามีกลองแขวนอยู่หน้าทางเข้าชาวบ้านจึงตีกลอง แถนร้องถามว่าใครแล้วสั่งให้เสือซึ่งยืนเป็นยามเฝ้าประตูออกมาดู แต่เสือไม่ทำอันตรายเพราะคนร้องขอ บอกว่าช่วยพูดกับแถนขอให้น้ำให้กับหมู่บ้านของตนเพราะเกิดความแห้งแล้ง ชาวไทยทรงดำจึงถือว่าเสือเป็นวิญญาณผู้พิทักษ์ แห่งการเกษตรโดยใช้ภาพเสือเป็นเครื่องหมายของฤดูกาลเก็บเกี่ยว จึงทอผ้าเป็นรูปหน้าเสือเพื่อเป็นการระลึกถึงน้ำใจและความดีของเสือ

ภาพที่ 2.29 ลายหน้าเสือ

ที่มา : (บุญเสริม ดินตะสุวรรณ.2545, หน้า 65)

15. ลายปู ชาวไทยทรงดำนำลายปูมาประดิษฐ์เป็นลายลงบนผ้า ไว้เป็นอุทาหรณ์เพื่อเตือนสติคิดให้รอบคอบเสียก่อนจะทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดลงไป ดังเช่นชายที่ฆ่าปูโดยลืมไปว่าตัวเองผูกเคียวไว้กับปลายอีกข้างหนึ่งบนคานหาบข้าวที่นำไปกระแทกปู เคียวจึงตัดคอของชายคนนั้นขาด และลักษณะของตัวปูที่เดินเร็ววิ่งเร็วแสดงถึงความคล่องแคล่ว จึงทำเพื่อมอบให้แก่ผู้บ่าวสาวในงานวันแต่งงานเชื่อว่าทำมาหากินได้สำเร็จรวดเร็ว

ภาพที่ 2.30 ลายปู

ที่มา : (บุญเสริม ดินตะสุวรรณ.2545, หน้า 66)

ลายเครื่องมือเครื่องใช้

ลายเครื่องมือเครื่องใช้เป็น รูปแบบลายผ้าที่เกิดจากการสร้างสรรค์ของผู้หญิงส่วนมากเป็นลายที่พบเห็นโดยทั่วไปยกเว้นข้าวของเครื่องใช้ที่ทำจากไม้แต่มีลวดลายที่สื่อถึงความหมายได้จึงเกิดรูปแบบเป็นลายผ้า 1 ลาย คือ

ลายข้าวหลามตัด ชาวไทยทรงดำเชื่อว่าลายข้าวหลามตัด คือขันหมากและเขียนหมาก ซึ่งมีลักษณะคล้ายขันหรือพานสำหรับใช้ใส่สิ่งของเพื่อเช่นไหว้ผีเรือน และประกอบพิธีกรรมต่างๆ เช่นการแต่งงาน การต้อนรับแขก

1. ลายหอปราสาท ปราสาทเป็นที่อาศัยของพระเจ้าแผ่นดิน พระ และขุนนาง (เพี้ย) เทียบเท่ากับชนชั้นผู้ดีตัวของชาวไทยทรงดำ ซึ่งเป็นผู้มีศักดิ์สูงกว่าชาวบ้านทั่วไป ดังนั้นชาวบ้านทอผ้าไปถวายพระหรือมอบให้ผู้อาวุโสซึ่งเป็นชนชั้นผู้ดี ตัวต้องทอลายหอปราสาท ลายนี้ทอในผ้าซิ่นตาหมี ผ้าซิ่นลาว และผ้าสไบ

2. ลายโบสถ์ เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ เพราะการสร้างวัดต้องสร้างโบสถ์เป็นแห่งแรก และเป็นที่ประดิษฐานของพระพุทธรูปที่เป็นองค์พระประธานของวัด ใครสามารถทำผ้าซิ่นตาหมี ผ้าซิ่นลาวหรือผ้าเช็ดหน้า และผ้าสไบลายนี้ได้ จะได้บุญกุศล ตายไปจะได้ขึ้นสวรรค์ ลายนี้ส่วนมากจะเก็บไว้เป็นมรดกและถวายพระในกิจกรรมของสงฆ์

3. ลายธรรมมาสน์ ธรรมมาสน์เป็นที่แสดงธรรมของพระสงฆ์ การทำผ้าชิ้นตามี่จะทำสวมใส่สำหรับงานบุญเท่านั้น สมัยก่อนจะไม่มัดรวมกับลายอื่น โดยมากจะใช้ลายเดี่ยวตลอดผืนหรือตลอดแถว

4. ลายใบเสมา ใบเสมาเป็นใบปกเขตของสงฆ์หรือของวัดให้มีขอบเขตเป็นสัดส่วน ทั้งนี้เป็นความเชื่อของคนสมัยก่อนที่ทำบุญเพื่อชาติหน้า

ลายเบ็ดเตล็ด

ลายเบ็ดเตล็ด เป็นลายที่ประดิษฐ์ลงบนผืนผ้าของชาวไทยทรงดำ เป็นลายที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติบนท้องฟ้ามี 2 ลาย คือ

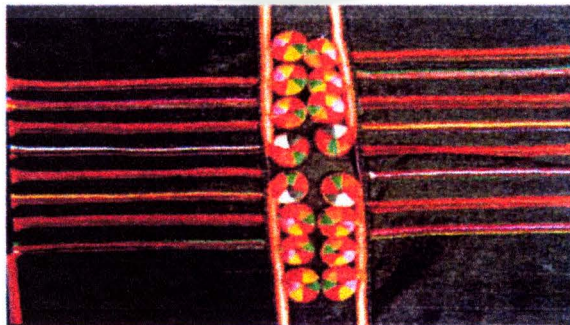
1. ลายดาวลอย ชาวไทยทรงดำเชื่อกันว่า ดาวเป็นสิ่งที่อยู่บนฟ้าให้แสงสว่าง นำความเจริญ ความก้าวหน้า และความเฉลียวฉลาดมาสู่ผู้คนได้ ลายดาวลอยที่ปรากฏบนผืนผ้าเชื่อว่าดวงดาวบนท้องฟ้าดาวแต่ละดวงเป็นตัวกำหนดความเชื่อ หมายถึงความมีโชคลาภ ความอุดมสมบูรณ์ ความหมายที่เป็นสิริมงคลทั้งสิ้น

ภาพที่ 2.31 ลายดาวลอย

ที่มา : (บุญเสริม ดินตะสุวรรณ.2545, หน้า 70)

2. ลายสายรุ้ง ชาวไทยทรงดำเชื่อว่า สายรุ้งคือบันไดที่แก่นส่งมนุษย์ลงมาเกิด และคอยรับผู้เสียชีวิตขึ้นไปอยู่กับแก่น สายรุ้งที่ปรากฏบนผ้าและเครื่องนุ่งห่ม จึงมีเฉพาะผ้าเปียวหรือผ้าพันศีรษะเท่านั้น เชื่อว่าสายรุ้งเป็นของสูงเป็นทางเดินของแก่น

ภาพที่ 2.32 ลายสายรุ้ง

ที่มา : (บุญเสริม ดินตะสุวรรณ.2545, หน้า 71)

ลายปัจจุบัน

ลวดลายจากการปะผ้า การปักผ้าบนผ้าเปียวโดยใช้ลวดลายเดิมมาผสมผสานให้เกิดลวดลายใหม่ๆ เกิดขึ้นมากมายในปัจจุบัน จึงไม่ได้มีการตั้งชื่อ เพียงแต่รู้ว่า ลายใหม่เกิดจากลายอะไรผสมกับลายอะไรบ้าง เช่น ลายดอกจันผสมลายขาไก่ เป็นต้น การใช้สีในการทำลวดลายยังยึดการใช้สีเดิมอยู่แต่บางท้องถิ่นจะใช้สีสมัยใหม่ เช่น สีฟ้า สีชมพู สีม่วง เพื่อให้ขายได้ และเข้ากับยุคสมัย

ภาพที่ 2.33 ลายปัจจุบัน

ลวดลายทั้งหมดที่ได้กล่าวมาแล้วนั้น เป็นลายที่เกิดจากความเชื่อและพิธีกรรมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษในประเทศลาว และเวียดนามเหนือ หากดูได้ยาก นับวันจะสูญหายไป ไม่มี การทำขึ้นมาใหม่ได้อีก ส่วนที่มีการทำขึ้นมาใหม่นั้น เป็นการคิดลายปะผ้า และการปักผ้า จาก การผสมลาย 2 ลาย เข้าด้วยกัน เช่น ลายดอกพรมกับลายดอกแปด ลายดอกบัวกับลายดอกแปด ลายดอกจันกับลายดอกแปด ลายดอกแปดกับลายขอกูด และลายอื่นๆอีกมากมาย แต่ไม่มีการตั้ง

ชื่อ ซึ่งลายเหล่านี้ก็มีความสวยงาม ดูแต่ละลายจะคล้ายๆกัน ถ้าได้ดูอย่างละเอียด จะพบว่ามีความแตกต่างกัน

สีย้อมผ้า

สีย้อมผ้าของชาวไทยทรงดำ มี 6 สี คือ สีครามเข้ม สีเหลือง สีส้ม สีเขียว สีแดงหรือสีแดงเลือดหมู และสีขาว ซึ่งแต่ละสีมีวัฒนธรรมความเชื่อดังนี้

1. สีครามเข้มหรือสีดำ เป็นสีหลักของผืนผ้าและการใช้งาน โดยมีความเชื่อว่า เกิดจากการเก็บกบที่ต้องพลัดพลากจากบ้านเกิดเมืองนอนมาเป็นชนกลุ่มน้อยในประเทศไทย
2. สีครามเข้มและสีขาว เป็นลวดลายการวางสีขาสลับสีครามเข้มบนผ้าชิ้น โดยสื่อความหมายถึงความเดียวดายที่ต้องพลัดพลากจากญาติพี่น้องและบ้านเกิดเมืองนอน ปัจจุบันจะมีสีครามเข้มหรือสีดำและสีฟ้าบนผ้าชิ้นลายแดงโม
3. สีเหลือง เป็นสีที่แทรกอยู่ในลวดลายที่ใช้ตกแต่งผ้าและเครื่องนุ่งห่ม มีความหมายถึง ความสว่างไสว ความเจริญ การเติบโต ความก้าวหน้า ให้ความรู้สึกผ่อนคลายมีชีวิตชีวา
4. สีส้ม เป็นสีที่ให้ความรู้สึกอบอุ่น จึงนำมาใช้ประดิษฐ์กับสิ่งที่อยู่ใกล้ตัว เช่นในเครื่องรางผูกไว้กับผ้าอ้อมเด็ก เพื่อป้องกันภูตผี และใช้เป็นสีประกอบลวดลายบนหน้าหมอนลายปะหรือลายปักเพื่อถวายพระภิกษุ หรือผู้ใหญ่ที่นับถือ
5. สีเขียว เป็นสีของธรรมชาติพันธุ์ไม้ต่างๆ ให้ความรู้สึกผ่อนคลายสดชื่น เยือกเย็น ดูแล้วสบายตาสบายใจ
6. สีแดงหรือสีแดงเลือดหมู เป็นสีที่เด่นสะดุดตา ชาวไทยทรงดำมีความเชื่อว่า เป็นสีของเลือดเนื้อหรือสิ่งมีชีวิต และสื่อความหมายถึงพวกเผ่าพันธุ์เดียวกัน นอกจากนี้ยังหมายถึง การหยุด การสิ้นสุด การหลุดพ้น เช่น การใช้ผ้าแพรสีแดงปิดหน้าศพ การใช้ผ้าฝ้ายสีแดงปิดโลงศพ หรือสีแดงของธงที่ปักเป็นชั้นบันได เป็นความเชื่อในการส่งผู้ตายไปผืนแผ่นดิน
7. สีขาว เป็นสีที่แสดงถึงความสงบเยือกเย็น ความบริสุทธิ์ สุขภาพ และความเบิกบานชาวไทยทรงดำมีความเชื่อว่า สีขาวหมายถึงวิญญาณ จึงใช้สีขาวในพิธีไหว้ผี และพิธีงานศพ

การแต่งกาย

การแต่งกายของชาวไทยทรงดำมีลักษณะโดดเด่นกว่าชุมชนกลุ่มลาวอื่นๆ ที่อยู่ในประเทศไทย จากสีของเสื้อผ้าที่จะใช้สีดำหรือสีครามเข้ม รูปแบบและสีของเครื่องแต่งกายมีลักษณะเดิมจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ชาวไทยทรงดำจะใส่เสื้อผ้าปกติตามสภาพท้องถิ่น แต่เวลาที่มีพิธีกรรมต่างๆที่ยึดถือปฏิบัติกันมานั้นจะต้องใส่เสื้อผ้าตามแต่ละพิธีกรรม ซึ่งดูแล้วมีความเป็นระเบียบวินัยสูงกว่ากลุ่มชุมชนอื่นๆ ลักษณะการแต่งกายของชาวไทยทรงดำมีดังนี้

เสื้อก้อมผู้ชาย หมายถึงเสื้อที่มีรูปทรงสั้น ความยาวตั้งแต่คอถึงสะโพกบนใช้คู่กับเสื้อเข้ตสีขาวข้างใน เวลาใส่พับปกเสื้อเข้ตออกข้างนอก เรียกว่า “คอแก่น” หมายถึง คอ 2 ชั้น สวมใส่ไปทำงาน เดินทางไปต่างหมู่บ้าน ลักษณะของเสื้อก้อมเป็นเสื้อคอตั้งไม่มีปก แขนยาว

ทรงกระบอกถึงข้อมือ การต่อแขนเสื้อจะมีผ้ารูปสี่เหลี่ยมไว้ได้รักแร้ ชายเสื้อด้านข้างแทรกด้วยผ้ารูปสามเหลี่ยมตั้งแต่เอวจนถึงสะโพก เพื่อให้ชายเสื้อบานออก ด้านหน้าผ่าตลอดมีสายเสื้อติดกระดุมเงินยอดแหลม 9-13เม็ด ในสมัยก่อนเสื้อก้อมใช้มือเย็บทั้งตัวแต่ปัจจุบันใช้จักรเย็บแทน สีของเสื้อเป็นผ้าย้อมครามเข้มอันเป็นสีที่แสดงถึงความเศร้าโศก อ้างว้าง และเดียดาย ที่ต้องพลัดพรากจากบ้านเกิดเมืองนอน

เสื้อก้อมจะใส่กับกางเกง ส้วงฮีหรือกางเกงขาวาวสีดำ มีลักษณะคล้ายกางเกงชาวประมง ความยาวของกางเกงเสมอข้อเท้า ขากางเกงแคบเล็กน้อยใช้ใส่ร่วมงานพิธีตามประเพณี เช่น งานเสนเรื่อน งานแต่งงาน จะคาดกระเป่าที่ตัดเย็บด้วยผ้าฝ้ายสีครามเข้ม รูปทรงกระเป่าคล้ายรังผึ้งภายในเป็นกระเป่า 2 ชั้น มีฝาปิดเปิดได้บางแบบใช้ซิปด้านหน้าตกแต่งด้วยวิธีการปะผ้า ลายดอกจัน ลายดอกมะลิ ตรงเกสรประดับกระจกหรือมีลูกปัดห้อยทั้งชายให้ดูสวยงาม บางพื้นที่ก็ไม่นิยมห้อยลูกปัดบอกว่าเหมือนพวกชาวเขาจึงทำเป็นแบบดั้งเดิม ชายกระเป่าทั้งสองข้างม้วนกลมปลายเรียวยับกับด้วยผ้าไหมหลากสีโดยมัดรวมกันเป็นพู่ตรงชายสุดทั้งสองข้างคล้ายหางหมู

ภาพที่ 2.34 ผู้ชายใส่เสื้อก้อมคาดกระเป่าที่เอว

เสื้อก้อมผู้หญิง มีความหมายและสีเหมือนของผู้ชายแต่มีลักษณะแตกต่างกันตรงเสื้อก้อมคอตั้งไม่มีปก เข้ารูป แขนยาวทรงกระบอกรัดข้อมือ เพื่อให้แนบลำตัว จะได้รับความอบอุ่น และป้องกันความร้อนได้ดี การต่อแขนติดกับลำตัวต่อตรงๆ และมีผ้าแทรกไว้รักแร้ ตัวเสื้อยาวเหนือสะโพกผ่าหน้าตลอด ติดกระดุมเงินเหมือนเสื้อก้อมผู้ชาย เวลาใส่เสื้อก้อมจะใส่กับผ้าซิ่นลายแดงโม ผ้าซิ่นของผู้หญิงที่ยังไม่แต่งงานจะนุ่งซิ่นต่อหัวแต่ถ้าแต่งงานแล้วจะต้องนุ่งซิ่นซ้อน 2 ผืน เพื่อป้องกันประจำเดือนที่อาจจะมาไม่เป็นปกติ ลักษณะของผ้าซิ่นจะมี 3 ส่วน คือ หัวซิ่นอยู่ด้านบนสุดเป็นผ้าฝ้ายสีครามเข้ม ตัวซิ่นอยู่ตรงกลางจะมีความหนากว่าหัวซิ่นเป็นผ้าทอลายแดงโม เวลาที่นุ่ง

จะทบชาย 2 ข้างมาตรงกลางแล้วคาดเข็มขัดตลบชายลงมา ตีนขึ้นอยู่ล่างสุด เป็นผ้าทอด้วยผ้าฝ้ายเส้นหนา เพื่อช่วยถ่วงน้ำหนักของตัวขึ้นให้อยู่ตามรูปทรงผู้หญิงชาวไทยทรงดำ จะสะพายกระเป๋าสานเรียกว่า “กระต๊อบ” สำหรับเก็บของใช้ระหว่างเดินทาง แต่ถ้าใส่ชุดก้อมออกงานจะมีผ้าสไบหรือ

ผ้าเปี้ยวทั้งแบบดั้งเดิมและผ้าสไบสมัยใหม่เป็นสีสดสีต่างๆ ผ้าสไบผ้าเปี้ยวมีลักษณะเป็นผ้าที่ทอจากพืชมขนาดเล็ก เรียกว่า “พืมเจ็ด” ความยาวแล้วแต่ผู้ใช้ ผ้าเปี้ยวจะเป็นผ้าฝ้ายสีดำหรือสีครามเข้ม มีการปักลวดลายที่ชายทั้งสองด้านเป็นลายดอกแปดกับลายขอกูด โดยมีหน้าหลังเหมือนกัน สำหรับผู้สูงอายุจะผูกผ้าเปี้ยวที่อกอย่างเดียวไม่ได้ใส่เสื้อหรือถ้ามีอากาศร้อนมากๆ นิยมใส่เสื้อน้อยเป็นเสื้อคอกลมแขนกุดหรือเสื้อชั้นในสายเดี่ยวสีดำหรือสีครามเข้มแล้วสะพายด้วยผ้าลูกไม้สีดำบางๆ หรือผ้าสไบสีสดใส

ภาพที่ 2.35 การแต่งกายผู้หญิงด้วยเสื้อก้อมนุ่งผ้าลายแดงโม

เสื้อฮีของผู้ชาย หมายถึง เสื้อยาวหรือเสื้อผี เป็นเสื้อที่ใช้ได้ทั้งสองด้าน ด้านที่มีลวดลายมากจะไว้ด้านในเมื่อใส่ไปงานมงคลชาวไทยทรงดำมีความเชื่อว่าลวดลายมากนั้นขโมยมาจากผี จึงต้องปกปิดไว้จะใช้ด้านที่มีลวดลายมากในงานศพ รวมทั้งศพของตัวเองนั้นจะใช้ด้านที่มีลวดลายมากคลุมหีบศพ ชาวไทยทรงดำจะมีเสื้อฮีประจำตัว เพื่อไว้ใช้งานตามวัฒนธรรมประเพณี ลักษณะของเสื้อฮีเป็นเสื้อยาวถึงเข่าผ่าหน้า ที่ขอบคอเสื้อกั้นด้วยผ้าไหมสีต่างๆ และตกแต่งลวดลายการปะผ้า ไ้รักแร้ใช้ผ้าไหมขริบเป็นลวดลายหลากสีตกแต่งด้วยการปะผ้าลวดลายหลากสีและปักลายขอกูดตกแต่งลวดลายการปะผ้าสีที่ชายเสื้อตลอดแนว ตะเข็บทุกตะเข็บใช้ผ้าไหมสีดำหุ้มทับ เสื้อฮีจะมีสีดำหรือสีครามเข้ม สีที่ใช้ตกแต่งลวดลายมีสีแดง สีเหลือง สีเขียว และสีขาว เสื้อฮีใส่กับกางเกงขายาวสีดำหรือส้วงฮี

เสื้อฮีผู้หญิง มีความหมายและลักษณะการใช้งานเหมือนเสื้อฮีผู้ชาย แต่มีความแตกต่างกันตรงรูปแบบเสื้อฮีของผู้หญิงจะใช้เวลาสวมหัวเวลาใส่ คอวีตัวยาวถึงเข่าไม่มีปกด้านใน จะมีการตกแต่งลวดลายสีหลายสีบนตะเข็บทุกตะเข็บใช้วิธีการปะผ้าและปะลวดลายบนด้านหน้า ตัวเสื้อฮีตลอดความยาวของเสื้อและที่ชายเสื้อ ในการใส่เสื้อฮีจะใส่กับผ้าซิ่นลายแตงโม

เสื้อโตหรือเสื้อโทผู้ชาย เป็นเสื้อลำลองมีขนาดใหญ่ใส่ไปงานที่ไม่มีพิธีการมาก ลักษณะของเสื้อโตเป็นผ้าฝ้ายสีครามเข้มหรือสีดำ คอตั้งแขนยาวทรงกระบอก ผ่าหน้าตลอด ติดกระดุมเงิน 10-19 เม็ด ลักษณะการใช้งานคล้ายๆกับเสื้อก๊อม

ภาพที่ 2.36 เสื้อโตหรือเสื้อโท

ที่มา : (บุญเสริม ดินตะสุวรรณ.2545, หน้า 101)

นอกจากเสื้อผ้าของชาวไทยทรงดำที่เป็นทั้งชายและหญิงแล้วยังมีเครื่องประดับของผู้หญิง เช่น ไม้ขัดเกล้า มีลักษณะเป็นเส้นเงินขดเป็นรูปตัวยู สำหรับเสียบผม เวลาเกล้าผม ปัจจุบันใช้วัสดุอลูมิเนียมซึ่งมีราคาถูกกว่า หวี ของไทยทรงดำทำด้วยไม้คั้ง คนไทยเรียกว่า ไม้กระโดน ลักษณะของหวีด้านบนจะหนาด้านล่างจะบาง เวลาหวีต้องก้มหัวลงแล้วหวีเศษผมจะร่วง จะต้องเก็บไว้ทำช่อง เป็นการฝึกให้เป็นคนละเอียด เวลาผู้ชายดูหญิงจะดูที่ทรงผมว่าเรียบร้อยไหมถ้าไม่เรียบร้อยดูกรุงรังจะไม่เอามาเป็นแม่บ้าน เปาะแขน เป็นกำไลข้อมือ มี 2 แบบ แบบทรงกลมสวมใส่ข้อมือกับแบบปับ (มีช่องโหว่) เปาะแขนพาบ คือ กำไลของผู้สูงอายุใส่ติดตัว ส่วนกำไลกลมใช้ในพิธีเท่านั้น

เปาะเก็ง คือ กำไลข้อเท้าชาย-หญิง ปัจจุบันหาดูยาก กระดุมเงิน ของชาวไทยทรงดำภายในประเทศมีลักษณะเฉพาะเป็นทรงบัวตูม แต่สำหรับกระดุมของชาวไทยทรงดำในลาว

,เวียดนาม จะมีลักษณะแบน บ่องหู คือ ตุ่มหูทรงบานใหญ่ ขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 1 นิ้ว ใช้เฉพาะผู้สูงอายุในสมัยก่อน ปัจจุบันใส่ต่างหูทองหรือเงินตามวัฒนธรรมรูปแบบปัจจุบัน

การทำทรงผมของชาวไทยทรงดำ ปัจจุบันจะตัดทรงสากลทั่วไปแต่เวลาปฏิบัติงาน ประเพณีจะต้องเกล้าทรงผมดั้งเดิมโดยมีรูปแบบตามวัยของผู้หญิงดังนี้ ทรงเอี่ยมไหล่ เป็นทรงผมสำหรับเด็กวัย 13-14 ปี หลังจากโกนผมก็จะปล่อยประบ่า ทรงสับปลิ้น สำหรับวัย 14-15 ปี จากผมที่เริ่มยาวก็จะมัดนวลขึ้นติดท้ายทอยสับด้วยหวี เป็นการประกาศว่าเข้าสู่วัยสาวเริ่มลงขวงเพื่อศึกษาเรื่องคู่ครองมักถูกใช้เป็นคนโยนลูกช่วงในการละเล่น ทรงช่อดอกแคหรือหางนกระแล มีลักษณะเกล้ามารวบเป็นกระจุกไว้กลางศีรษะและปล่อยหางยาวตกลงตามธรรมชาติ เรียกว่า “แซงแซว” สิ่งที่ใช้รวบผมในสมัยก่อนคือ เส้นฝ้ายที่พันเองสีดำหรือสีน้ำเงินเข้ม ทรงจุกต๊ับ เป็นทรงผมสำหรับเด็กสาวอายุ 15-16 ปี เป็นอีกแบบหนึ่งของเด็กสาวไทยทรงดำ มีลักษณะรวบผมขึ้นมัดเป็นกระจุกตรงกลางศีรษะ

แล้วทบปลายลงด้านหลัง ตีบ หมายถึง งอลง ทรงช่อดกระต๊อก สำหรับเด็กสาวอายุ 16-17 ปี เป็นอีกทรงหนึ่งมีลักษณะรวบผมไว้ตรงกลางศีรษะแล้วใช้ผมสอดใส่ผมผูกแล้วดึงชายผมออกมาด้านขวาแล้วจึงเสียบด้วยไม้เกล้า ทรงช่อดชอยหรือปั้นเกล้าชอย สำหรับเด็กสาวอายุ 17-18 ปี เป็นทรงผมวัยสุดท้ายก่อนเข้าสู่สาวใหญ่ มีลักษณะก้มหัวลงหวีแล้วรวบบิดผมด้วยมือขวาเพื่อด้วยมือซ้ายแล้วจึงหมุนมือซ้ายให้ผมพันผมโดยใช้มือขวาประคองให้ส่วนปลายผมลงหน้าก่อนผม ทรงผมปั้นเกล้าตวง เป็นทรงสาวเต็มตัว 20 ปีขึ้นไปสามารถแต่งงานออกเรือนได้แล้วผมทรงนี้มีลักษณะผมทรงปั้นเกล้าชอยแต่การบิดมวยผมจะชยักปลายผม โดยเอาชายผมกลับอยู่หลังก่อนผมบนศีรษะปลายผมจะบานคล้ายโบว์หุกระต่ายและต้องใช้ไม้ขีดเกล้ามาเสียบไว้ บางที่เรียกว่า ทรงปั้นเกล้าถ้วน การเสียบ

มะแหวจะต้องเสียบไม้ขีดเกล้าก่อน แต่การเสียบมะแหวจากด้านหลังของก้นผมเรียกว่า “ปั้นเกล้า” มายังด้านหน้าใช้เฉพาะหมอพิธีที่เรียกว่า แม่่มด เท่านั้น วิธีทำให้ผมเรียบไม่รุงรังชาวไทยทรงดำจะใช้น้ำมันตานี (น้ำมันใส่ผมมีลักษณะเป็นครีมเหนียวๆ) ทรงปั้นเกล้าตักเป็นทรงผมที่ผู้หญิงจะทำเฉพาะการไว้ทุกข์ให้กับสามี มีลักษณะเกล้าแบบเดียวกับปั้นเกล้าตวง แต่ไม่ให้ผมตกมาด้านท้ายทอยไม่ให้ตั้งอยู่กลางศีรษะ ปัจจุบันผู้ที่ทำจะมีอายุ 50 ปีขึ้นไป ทรงปั้นเกล้าจ้อนหรือทรงแม่่มาย มีลักษณะเกล้าทรงเดียวกับปั้นเกล้าตวง แต่ไม่มีตวง คือผมที่โค้งอยู่ปลายไม้ขีดเกล้าด้านซ้ายมือจะหดเข้ามา ทรงผมไว้ทุกข์ เป็นการปล่อยผมและรวบตรงท้ายทอยมัดด้วยเส้นด้ายสีขาว เมื่อพิธีเผาศพเสร็จแล้ว จะต้องเกล้าผมทรงปั้นเกล้าตักพอดหมดเวลาไว้ทุกข์แล้วจะต้องหาวันดีที่เป็นมงคลและหาผู้หญิงที่ดีเป็นที่ยกย่องในหมู่บ้านมาทำพิธีเกล้าผมทรงปั้นเกล้าตวงจนตลอดอายุของตน

ภาพที่ 2.37 ลักษณะทรงผมของไทยทรงดำ

ภาพที่ 2.38 เครื่องประดับของไทยทรงดำ

5. การออกแบบผลิตภัณฑ์ของตกแต่งบ้าน

การออกแบบ คือ การปฏิบัติการณ์ด้วยการนำเสนอสิ่งใหม่ ที่แตกต่างจากของเดิมโดยมีเป้าหมายหรือจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ประกอบกับการนำหลักเกณฑ์ด้านศิลปะเข้ามาเพื่อให้เกิดความสวยงาม

นวนน้อย บัญวงศ์ (2542) ได้สรุปความหมายของการออกแบบว่า งานออกแบบหมายถึงสิ่งที่มนุษย์ทำขึ้นเท่านั้น การออกแบบเป็นความพยายามสร้างให้เกิดความเปลี่ยนแปลงโดยการจัดระเบียบด้วยความมุ่งหมายที่จะแก้ปัญหา และเพื่อสนองประโยชน์ทั้งของตนเองและ

คนในสังคม คุณสมบัติของนักออกแบบควรเป็นผู้มีความรู้ ความชำนาญ ตลอดจนประสบการณ์ และที่สำคัญคือเป็นผู้มีความคิดและจินตนาการ

มนุษย์ดำรงชีวิต ด้วยปัจจัย4 คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัย จากในอดีตต้องมีการอาศัยปัจจัย4 จากสิ่งแวดล้อม จากธรรมชาติ มีการพัฒนาทุกวิถีทางในการนำมาซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกความสบายปลอดภัยให้กับชีวิต จากการที่มนุษย์เกิดขึ้นในโลกใบนี้ มาเป็นเวลานานหลายชั่วอายุคน ทำให้มีการรู้จักสังเกต การทดลอง การดัดแปลงปรับปรุง เรื่อยมาจากสิ่งที่อยู่รอบๆตัวเองก่อน เช่น ภายในพื้นที่อยู่อาศัยของตนเอง ของครอบครัว การที่มีการออกแบบอยู่เรื่อยๆ อาจจะสามารถกล่าวได้ว่า ผลิตภัณฑ์ที่สร้างขึ้นมาแล้วใช้งานไม่ได้ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้ จึงต้องมีการออกแบบอีกเพื่อให้เหมาะสมกับการดำรงชีวิตมากยิ่งขึ้น

การออกแบบผลิตภัณฑ์จำเป็นต้องมีปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดองค์ประกอบของงานออกแบบ ซึ่งปัจจัยจะแตกต่างกันแต่ละประเภทของผลิตภัณฑ์ในที่นี้จะกล่าวเฉพาะเกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ของตกแต่งบ้าน มีดังนี้

หน้าที่ใช้สอย (Function)

ผลิตภัณฑ์ทุกชนิดจะต้องมีหน้าที่ใช้สอยได้ถูกต้องตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ หรือสามารถตอบสนองประโยชน์ใช้สอยตามที่ผู้บริโภคต้องการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในผลิตภัณฑ์นั้นอาจจะมีหนึ่งหน้าที่ใช้สอยหรือหรือหลายหน้าที่ก็ได้ ผลิตภัณฑ์จะรู้ว่ามีหน้าที่ใช้สอยได้ดีหรือไม่ดี ต้องมีการลองใช้งานไประยะหนึ่ง เช่น ผ้าปูโต๊ะ ถ้ามีการออกแบบให้ใช้สีอ่อน เพื่อต้องการให้ห้องดูสว่าง สะอาดตา และทำให้ดูมีพื้นที่กว้างมากขึ้น เมื่อใช้ผลิตภัณฑ์ไประยะหนึ่ง อาจจะมีปัญหาเรื่องการทำความสะอาด จึงควรเลือกวัสดุที่ฝุ่นไม่จับ ทำให้ทำความสะอาดได้ง่าย ผ้าปูโต๊ะกลางในห้องรับแขก ส่วนมากในปัจจุบันจะนิยมใช้วัสดุที่ใช้น้ำทำความสะอาดมากกว่า เช่น ไม้ กระเบื้อง กระจก เป็นต้น แต่ถ้าจะต้องมีการตกแต่งด้วยผ้าปูโต๊ะ ควรจะออกแบบขนาดให้พอเหมาะกับการใช้งาน และรับกับภาวะเศรษฐกิจปัจจุบันทำให้ขนาดของผ้าปูโต๊ะมีขนาดเล็กกว่าหน้าโต๊ะ สามารถใช้ได้ดีกับโต๊ะกลางหลายๆรูปแบบ ประโยชน์ใช้สอยแบ่งออกได้ 2 กลุ่ม ดังนี้

1. ประโยชน์ใช้สอยทางจิตใจ (Psychological Function) ผลิตภัณฑ์เมื่อออกแบบมาแล้วสามารถใช้งานได้ส่วนหนึ่งแต่ยังมีประโยชน์ใช้สอยทางด้านจิตใจ สร้างให้เกิดความพึงพอใจ ถูกใจ ชอบใจสำหรับผู้ใช้งาน เช่น มีเอกลักษณ์สะดุดตาหน้าสนใจดูมีราคาแพงกว่าราคาที่ตั้งไว้ และดูมีระดับ เป็นสัญลักษณ์แสดงภาพพจน์ของควมมีฐานะ

2. ประโยชน์ใช้สอยทางกายภาพ (Practical Function) เป็นประโยชน์ใช้สอยโดยตรงต่อผู้ใช้ สามารถจับต้องใช้งานได้ตามที่กำหนดไว้ เช่น การออกแบบเก้าอี้สำหรับนั่งรับแขก ก็จะมีรูปแบบและบทบาทแตกต่างจากการออกแบบเก้าอี้สำหรับนั่งรับประทานอาหาร เพราะพฤติกรรมของทั้งสองกิจกรรมมีความแตกต่างกัน แต่จะมีผลิตภัณฑ์บางประเภทที่ต้องออกแบบให้ได้ประโยชน์ใช้สอยมากกว่าจุดประสงค์หลักก็คือต้องมีความสะดวกสบายในการใช้

งาน มีการดูแลรักษาได้ง่าย มีความแข็งแรง ทนทานต่ออายุการใช้งาน มีราคาเหมาะสมทั้งราคาสินค้า และค่าบำรุงรักษา

ความสวยงามน่าใช้ (Aesthetics or Sales Appeal)

ผลิตภัณฑ์เมื่อถูกออกแบบมาแล้วจะต้องมีรูปแบบ ขนาด สี สันสวยงามน่าใช้ ตรงตามรสนิยมของกลุ่มผู้บริโภคเป้าหมายเพราะความสวยงามจากสี สัน และรูปทรงของผลิตภัณฑ์จะเป็นความพึงพอใจแรกที่คนจะสัมผัสได้ก่อนการคิดถึงประโยชน์ใช้สอย บางคนชอบสีและรูปทรงแต่เอาไปปรับใช้งานอย่างอื่นไม่ตรงตามเป้าหมายที่ผู้ออกแบบกำหนดไว้ก็จะมีมากมาย ถึงแม้ว่ามนุษย์จะมีการรับรู้และความพึงพอใจในเรื่องของความงามไม่เท่ากัน และความสวยงามจะไม่มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอนตายตัว คนส่วนมากยังมีแนวโน้มมองความสวยงามไปในทิศทางเดียวกัน เช่น ของที่ระลึก ของตกแต่งบ้านต่างๆ ความสวยงามก็ถือเป็นการใช้สอยและความสวยงามจะเป็นตัวตัดสินใจให้ผู้บริโภคซื้อผลิตภัณฑ์

ความสะดวกสบายในการใช้งาน(Ergonomics)

การออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ดีต้องคำนึงถึง ขนาด สัดส่วน ความเหมาะสมกับการใช้งานระหว่างผู้ใช้กับตัวผลิตภัณฑ์ เพื่อให้เกิดความรู้สึกที่ดีและสะดวกสบาย ในด้านร่างกายและจิตใจ เช่น การออกแบบเก้าอี้ ถ้าใช้ขนาดสัดส่วนที่ไม่รับกับสรีระร่างกายผู้ใช้งาน จะทำให้เกิดปัญหาต่อผู้ใช้ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว อาจเกิดการปวดหลังได้ ผ้า màn ขนาดจะต้องสอดคล้องกับขนาดของหน้าต่างมาตรฐานทั่วไป หมอนอิงตามท้องตลาดทั่วไปจะมีขนาดที่เป็นมาตรฐานขายอยู่หลายขนาด เพื่อให้ผู้บริโภคเลือกซื้อนำไปใช้งานได้เหมาะสม

ความแข็งแรงทนทาน (Construction)

การออกแบบผลิตภัณฑ์จะต้องคำนึงถึงโครงสร้างที่เหมาะสมกับการนำไปใช้งาน โครงสร้างของวัสดุ ขนาด แรงกระทำในรูปแบบต่างๆจากการใช้งาน เช่น ผลิตภัณฑ์ของตกแต่งบ้าน เช่น แจกันหมอนอิง โคมไฟ ฯลฯ ต้องรู้จักการเลือกใช้วัสดุ เพราะวัสดุบางตัวมีความแข็งแรงแต่ขาดความสวยงาม นักออกแบบจึงต้องรู้จักผสมผสานวัสดุออกแบบให้กลมกลืนกับวัตถุประสงค์ของการใช้งาน และจะต้องคำนึงถึงความประหยัดควบคู่กันไปด้วย

ราคา (Cost)

ขั้นตอนก่อนที่จะทำการออกแบบผลิตภัณฑ์ใดๆ นั้นจะต้องทำการกำหนดกลุ่มเป้าหมายก่อนว่า ผลิตภัณฑ์ที่จะออกแบบขึ้นมา นั้นกลุ่มเป้าหมายเป็นใครที่จะมาใช้ ผลิตภัณฑ์ชิ้นนี้กลุ่มเป้าหมายมีอาชีพอะไร ฐานะอย่างไร จะเป็นตัวช่วยในการประมาณราคาขายได้เหมาะสมและใกล้เคียง อีกส่วนหนึ่งมาจากการเลือกชนิดวัสดุ กรรมวิธีการผลิต ถ้าประมาณราคาสูงกว่าที่กำหนด

ก็จะต้องมีการปรับเปลี่ยนองค์ประกอบต่างๆ กันใหม่เพื่อลดต้นทุน แต่คุณค่าของผลิตภัณฑ์นี้ไม่ลดตาม

วัสดุ (Materials)

การเลือกวัสดุมาใช้ในการออกแบบผลิตภัณฑ์จะต้องใช้วัสดุที่มีคุณสมบัติตรงตามวัตถุประสงค์ของการใช้งาน วัสดุที่มีความมันวาวในการสะท้อนแสงและความร้อน วัสดุทนกรดต่าง ไม่สิ้น วัสดุที่นุ่มไม่ระคายเคืองผิวทำให้รู้สึกใช้แล้วสบายกาย และจะต้องพิจารณาถึงความง่ายในการบำรุงดูแลรักษา มีความสะดวก รวดเร็วในการผลิต รวมทั้งผู้ออกแบบจะต้องมีจิตสำนึกในการคิดถึงการนำกลับมาใช้ใหม่ได้อีกเป็นการพิทักษ์สิ่งแวดล้อม เช่น แก้วพลาสติก ที่มีขายในท้องตลาด การออกแบบให้จัดเก็บโดยไม่เสียพื้นที่โดยการวางซ้อนๆกัน เมื่อใช้งานมากอายุก็ทำให้ปรับใช้ใหม่ได้ตามกรรมวิธี

กรรมวิธีการผลิต (Production)

ผลิตภัณฑ์ทุกชนิดควรออกแบบให้สามารถผลิตได้ง่าย รวดเร็ว และประหยัดวัสดุ ค่าแรง และค่าใช้จ่ายอื่นๆ หากกรรมที่ต้องให้สอดคล้องกรรมวิธีการผลิตในระบบอุตสาหกรรมหรือระบบการทำด้วยมือ ซึ่งค่าใช้จ่ายและกระบวนการทั้งสองอย่างนี้จะแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับความต้องการของตลาด ว่าต้องการแบบไหน กรรมวิธีการผลิตแบบระบบอุตสาหกรรมผลิตได้มาตรฐานราคาถูก เพราะผลิตจำนวนมาก แต่ถ้าเป็นระบบผลิตด้วยมือ เช่นงานหัตถกรรม งานฝีมือจากชุมชนต้องใช้เวลาในการผลิตนาน ราคาแพง แต่คุณค่าของผลิตภัณฑ์แตกต่างกับผลิตภัณฑ์ระบบอุตสาหกรรม

การบำรุงรักษาและซ่อมแซม (Maintenance)

การออกแบบผลิตภัณฑ์จะต้องคำนึงถึงการใช้งานแล้ว สิ่งก็ตามมาคือ การบำรุงรักษา เพื่อให้ผลิตภัณฑ์นั้นๆ อยู่ใช้งานได้นานต่อไป การเลือกวัสดุที่เหมาะสมในการใช้งานก็เป็นอีกหนึ่งตัวเลือกในการต่ออายุการใช้งาน เช่น ม่านปรับแสงที่ใช้วัสดุสังเคราะห์จะสามารถดูแลรักษาได้ง่ายแต่จะทำให้รู้สึกไม่นุ่มนวลกลมกลืนกับบ้านพักอาศัย จะใช้งานได้เหมาะสมกับหน่วยงาน บริษัทได้ดีกว่า ส่วนผ้าม่านหรือผลิตภัณฑ์ที่ใช้ตกแต่งบ้านที่เป็นสิ่งทอควรเลือกสิ่งทอให้สามารถดูแลรักษาความสะอาดได้ง่าย พยายามในการดูแลระหว่างผ้าฝ้ายกับผ้าใยสังเคราะห์ ผ้าฝ้ายจะมีคุณสมบัติเก็บกักฝุ่นละอองได้มากกว่าผ้าใยสังเคราะห์

แนวคิดในการออกแบบตกแต่งบ้าน

ในสังคมปัจจุบันมนุษย์ต้องต่อสู้ดิ้นรนและประสบปัญหานานับประการเพื่อการดำรงชีวิตโดยสิ่งเหล่านี้จะมีผลให้อารมณ์เคร่งเครียดอยู่เสมอ สิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ผ่อนคลายปัญหาได้ คือ การพักผ่อนอยู่กับบ้าน ที่มีการตกแต่งภายในตอบสนองความต้องการด้านประโยชน์ใช้สอยความงามและรสนิยมตามที่ต้องการในการผ่อนคลายทางร่างกายและจิตใจ

ลักษณะรูปแบบการตกแต่งปัจจุบันได้รับอิทธิพลจากต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ รวมทั้งพฤติกรรมการใช้ชีวิตก็จะเปลี่ยนไปด้วย โดยเฉพาะสังคมในเมืองใหญ่ที่มีผู้คนมาทำงานภายในอาคารต่างๆ ที่มีรูปแบบทันสมัย มีระบบการทำงาน การตกแต่งภายในที่ดูทันสมัยไม่ว่าจะเป็นอาคารสำนักงาน สโมสร ห้างสรรพสินค้า โรงแรม ร้านอาหาร ที่อยู่อาศัย ฯลฯ การตกแต่งภายในมีความสำคัญต่อการสร้างสรรค์รูปแบบ เพื่อตอบสนองสิ่งแวดล้อมให้สัมพันธ์กันอย่าง

กลมกลืน ในการออกแบบตกแต่งภายในนั้น จำเป็นจะต้องมีแนวทางหลักและทฤษฎีเข้ามาเกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดรูปแบบที่สมบูรณ์แบบตามความต้องการของผู้อยู่อาศัย

การตกแต่งภายในสังคมปัจจุบันมีหลากหลายเนื่องจากสังคมความเป็นอยู่ภาวะเศรษฐกิจ อิทธิพลจากประเทศตะวันตก และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทำให้มีรูปแบบการตกแต่งภายใน 3 สไตล์ ดังนี้

1. สไตล์คลาสสิก ลักษณะตามยุคสมัยในอดีตเป็นการตกแต่งโดยผสมผสานความงามในยุคอดีต เช่น กรีก โรมัน อียิปต์ หลุยส์ อันแสดงถึงลักษณะความหรูหรา มีรสนิยมในการเลือกกลุ่มสีและวัสดุตกแต่ง การประดับด้วยบัวที่มีลวดลายวิจิตร ลวดลายแกะสลัก หรือลวดลายธรรมชาติอันอ่อนช้อย หน้าต่างตกแต่งลายลายลูกฟัก พื้นปูพรมเล่นลายในแนวเดียวกัน เฟอร์นิเจอร์ ใช้รูปแบบของยุคอดีต แต่ลวดลายความละเอียดลง เฟอร์นิเจอร์ตกแต่งอื่นๆ ก็มี ส่วนสำคัญ เช่น หมอนอิง กรอบรูป โคมไฟ ฯลฯ ควรเลือกใช้ให้เข้ากับลักษณะสไตล์ที่ต้องการ โครงสร้างในปัจจุบันมีการใช้สีอ่อนผสมกับสีทอง เช่น สีชมพู+สีทอง สีเหลือง+สีทอง สีเขียวอ่อน+สีทอง เพื่อให้แสดงรสนิยมของผู้อยู่อาศัย และเพิ่มความสว่าง ความสะอาดน่าอยู่ แสงสว่างที่ใช้ในสไตล์นี้นิยมใช้ไฟสีเหลืองเน้นพื้นที่ใช้สอยเฉพาะจุด เป็นการคลุมโทนสีและสร้างบรรยากาศ

2. สไตล์ร่วมสมัย ลักษณะผสมผสานร่วมสมัย เป็นการตกแต่งโดยไม่มีเกณฑ์ที่แน่นอน เนื่องจากเป็นการผสมผสานระหว่างเฟอร์นิเจอร์ของเก่าและของใหม่ หรือรูปแบบคลาสสิกเข้ากับรูปแบบสมัยใหม่ เช่น ปัจจุบันนิยมใช้วัสดุตกแต่งจากประเทศจีน ประเทศอินเดีย และประเทศทางตะวันตก(สไตล์หลุยส์)มาผสมผสานกับรูปทรงสมัยใหม่ หรือใช้รูปทรงคลาสสิก การตกแต่งเก้าอี้สไตล์ต่าง แต่เปลี่ยนผ้าบุเป็นแบบสมัยใหม่ โครงสีจะมีลักษณะหลากหลายผสมผสานกันในกลุ่มโทนสีร้อน และเน้นสีตรงกันข้าม แสงสว่างมีทั้งสีขาวและสีเหลืองขึ้นอยู่กับการใช้งาน ประโยชน์ใช้สอย และรสนิยมของผู้อยู่อาศัยเป็นหลัก เฟอร์นิเจอร์ตกแต่งที่จะให้ได้บรรยากาศของสไตล์ร่วมสมัย เช่น โคมไฟ รูปภาพ หมอนอิง พรม ฯลฯ จะช่วยให้การตกแต่งสไตล์นี้ชัดเจนขึ้น

3. สไตล์สมัยใหม่ เป็นการตกแต่งภายในลักษณะสมัยใหม่ เป็นการนำเอาเทคโนโลยีทางวัสดุตกแต่งมาใช้ประกอบในการตกแต่ง ส่วนรูปแบบจะเน้นเรียบง่ายไม่มีรายละเอียด เน้นตัวเทคโนโลยี เช่น โลหะ พลาสติก กระจก สแตนเลส รูปแบบตกแต่งจะนิยมเปิดโล่ง ใช้เฟอร์นิเจอร์ป็นตัวแบ่งพื้นที่ใช้สอยต่างๆ รูปแบบเฟอร์นิเจอร์จะนิยมรูปแบบทันสมัย จากนักออกแบบต่างประเทศที่มีชื่อเสียง โครงสร้างสีที่ใช้จะนิยมสีโดยรวมและเน้นสีเฉพาะจุด เช่น สีขาว-ดำ สีแดง-ดำ ฯลฯ เป็นต้น แสงสว่างนิยมแสงสีขาวให้สว่างโดยทั่วและแสงไฟจากโคมไฟที่มีการออกแบบให้เข้ากับชุดเฟอร์นิเจอร์ วัสดุตกแต่ง เช่น รูปภาพ กรอบรูป หมอนอิง พรม จะมีลักษณะสีตัดกัน และใช้เส้นรูปทรงของเรขาคณิต

ของตกแต่งบ้านโดยทั่วไปต่างมีรูปแบบสไตล์ความนิยมของกลุ่มผู้บริโภคแต่ละกลุ่ม เช่นบ้านสไตล์คลาสสิกจะมีการตกแต่งภายในรวมทั้งของตกแต่งบ้านสไตล์คลาสสิกด้วยเพื่อให้เกิดความกลมกลืนกันไม่ว่าจะเป็นรูปทรง หรือสีที่ใช้สไตล์คลาสสิกมีลักษณะรูปแบบที่ผสมผสานความงามในยุคอดีต เช่น สไตล์หลุยส์ สไตล์ยุโรป มีลักษณะของความหรูหรา มีรสนิยมด้วยการเลือกใช้วัสดุ สี ในการตกแต่งที่พิถีพิถัน ประดับลวดลายวิจิตร และสลักลวดลายธรรมชาติอันอ่อนช้อย หน้าต่างประตูมีลวดลายลูกฟัก พื้นปูพรม เป็นต้น สไตล์ร่วมสมัย เป็นการตกแต่งภายใน และของตกแต่งที่ไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว เนื่องจากเป็นการผสมผสานรูปแบบหลายๆอย่างเข้าด้วยกันแล้วแต่ผู้อาศัยใช้งาน อาจจะเป็นการผสมผสานรูปแบบระหว่างสไตล์คลาสสิกกับสไตล์สมัยใหม่ การตกแต่งแบบนี้สามารถเลือกใช้ของตกแต่งได้หลากหลาย แต่ต้องยึดหลักความสอดคล้องของรูปทรง หรือสีสันทันอย่างใดอย่างหนึ่ง ส่วนโทสนีมีเน้นที่ความอ่อนหวาน และดูอบอุ่น ส่วนการตกแต่งภายใน สมัยใหม่มีลักษณะเรียบง่ายเครื่องเรือนรูปทรงง่ายๆ เช่นรูปทรงเรขาคณิต ไม่มีรายละเอียดของลวดลายหรือมีน้อยมาก ส่วนใหญ่จะเน้นรูปทรง และสีของวัสดุ เช่นโลหะ สีที่ใช้จะเป็นสีที่ชัดเจน ขาว-ดำ แดง-ขาว เป็นต้น

6. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้บริโภค

การออกแบบผลิตภัณฑ์ตกแต่งบ้านโดยแนวคิดวัฒนธรรมชาวไทยทรงดำในกระบวนการออกแบบได้ศึกษาทฤษฎี และแนวคิดเกี่ยวกับการตัดสินใจของผู้บริโภคดังนี้

1. การตัดสินใจ (Decision Making)

การตัดสินใจ หมายถึง กระบวนการในแนวการเลือกที่จะกระทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งจากทางเลือกต่างๆที่มีอยู่ ซึ่งผู้บริโภคมักจะตัดสินใจในทางเลือกต่างๆที่มีอยู่ ในประเภทสินค้า และการบริการในชีวิตประจำวัน โดยที่เขาจะเลือกสินค้าหรือบริการตามข้อมูลและข้อจำกัดของสถานการณ์ การตัดสินใจจึงเป็นกระบวนการที่สำคัญและอยู่ภายใต้จิตใจของผู้บริโภค ซึ่งถ้านักการตลาดสามารถทำความเข้าใจและเข้าถึงจิตใจของผู้บริโภคการวางแผนการกระจายสินค้า และสร้างความยอมรับของผู้บริโภคก็จะมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. กระบวนการซื้อ (Buying as a Process)

กระบวนการซื้อ ในแง่ของความคิด การซื้อเป็นเพียงขั้นตอนหนึ่งของปฏิกิริยาที่ผู้บริโภคได้กระทำลงไป แต่เพื่อที่จะทำความเข้าใจขั้นตอนนี้เพียงขั้นเดียว เราจำเป็นต้องพิจารณาเหตุการณ์ต่างๆ ซึ่งเกิดขึ้นก่อนและหลังการซื้อ

เมื่อพิจารณาระบบการซื้อของผู้บริโภค เราจะพบว่าปฏิกิริยาหรือพฤติกรรมของผู้บริโภคที่มันเกิดขึ้นมาจากอิทธิพลปัจจัยต่างๆ มากมาย รวมไปถึงอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมภายนอก การปฏิบัติของผู้บริโภคต่อปัจจัยที่มีอิทธิพลเหล่านี้เกี่ยวข้องกับกระบวนการทางจิตวิทยาของตัวผู้บริโภคเองด้วย

การตัดสินใจซื้อ อาจเกิดจากอิทธิพลที่ได้รับมาจากปัจจัยต่างๆ รวมกับกระบวนการต่างๆ ภายในความคิดของตัวผู้บริโภคเอง อย่างไรก็ตาม การซื้อสินค้าอาจจะไม่เกิดขึ้นก็ได้ถึงแม้ว่าผู้บริโภคจะได้ตัดสินใจซื้อสินค้าดังกล่าวแล้ว ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเหตุผลอื่นๆ หลายประการ เช่น การใช้ความพยายามทางการตลาดไม่เพียงพอ และการใช้ความพยายามนี้ไม่มีประสิทธิภาพพอที่จะกระตุ้นให้เกิดการซื้อขายได้ ดังนั้น การศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภคจึงจำต้องขึ้นอยู่กับทำความเข้าใจตัวแปรต่างๆ ทางสังคม ตัวบุคคลและสถาบันที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของผู้บริโภค (อดุลย์ จาตุรงค์กุล, 2546, หน้า 12)

การอธิบายพฤติกรรมของมนุษย์

กระบวนการเกี่ยวกับความนึกคิด (Mental Process) ไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง การอธิบายมักจะทำได้ก็แต่เพียงการวินิจฉัยว่าอะไรที่เกิดขึ้นและเป็นต้นเหตุให้บุคคลปฏิบัติอย่างที่เขาทำไปแล้ว

สิ่งที่เกิดขึ้นก่อน (Antecedents or inputs) สามารถเปรียบได้กับตัวกระตุ้นซึ่งจะก่อให้เกิดปฏิกิริยา เมื่อมีการป้อนเข้าสู่ระบบพฤติกรรม หรือการตอบสนองเปรียบได้กับผลผลิตที่เกิดขึ้นจากระบบ (Outputs) เราไม่อาจทราบได้แน่ชัดว่าม็องค์ประกอบหรือกิจกรรมอะไรบ้างที่เกิดขึ้นกับกระบวนการคิดของมนุษย์ ในช่วงหลังจากที่ได้รับอิทธิพลจากตัวกระตุ้น (Inputs) จนถึงเกิดการปฏิบัติตอบสนอง (Outputs) เราสามารถเปรียบเทียบสิ่งต่างๆ ที่ไม่ทราบแน่ชัดได้รับ “กล่องมืด” (Black-box)

กระบวนการตัดสินใจซื้อ

เราอาจจะเข้าใจว่า คนเราจะมีรูปแบบและขั้นตอนในการตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการทุกประเภทในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน ความจริงผู้บริโภคจะตัดสินใจซื้อสินค้าหรือบริการแต่ละประเภทที่แตกต่างกัน สำหรับสินค้าบางประเภทต้องใช้เวลาในการตัดสินใจนานและต้องการข้อมูลมาก แต่สำหรับสินค้าบางประเภทกลับใช้เวลาสั้นไม่ต้องการข้อมูลมากนักในการตัดสินใจ หรือบางครั้งผู้บริโภคอาจจะตัดสินใจในทันที โดยไม่ต้องพิจารณาข้อมูลเพิ่มเติม อย่างไรก็ตามก็ตีไม่ว่าจะเป็น การตัดสินใจ สำหรับสินค้าหรือบริการประเภทใด ผู้บริโภคจะมีความเสี่ยงจากการตัดสินใจ คือ นอกจากสิ่งที่เขาคาดหวังว่าจะได้รับแล้ว ผู้บริโภคต้องยอมรับในสิ่งที่เขาไม่พึงปรารถนาจากการตัดสินใจซื้อชิ้นนั้นๆ ด้วย ซึ่งความเสี่ยงอาจเกิดได้จากสาเหตุต่างๆ ดังต่อไปนี้ (ฉัตรยาพร เสมอใจ, 2545, หน้า 24)

1. หน้าที่ของผลิตภัณฑ์ เป็นความเสี่ยงที่ผลิตภัณฑ์จะไม่ทำหน้าที่ ตามที่ผู้ซื้อคาดหวัง ได้แก่ หน้าที่หรือคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ไม่เป็นไปตามคำกล่าวอ้างของผู้ผลิตและผู้จำหน่าย ไม่เป็นไปตามมาตรฐานของสินค้า/บริการ หรือไม่เป็นไปตามความคาดหวังของผู้ซื้อ เช่น เครื่องซักผ้าซักผ้าได้ไม่สะอาดตามคำกล่าวอ้าง โทรศัพท์เสียงไม่ชัดตามมาตรฐานที่ควรจะเป็นหรือผ้าฆ่าเชื้อไม่บ่งแสงสว่างตามที่คาดหวังไว้ตั้งแต่แรก เป็นต้น

2. ลักษณะทางกายภาพของผลิตภัณฑ์ เป็นความเสี่ยงจากรูปลักษณะภายนอกของผลิตภัณฑ์ที่ผู้บริโภคปรารถนา เช่น ขนาด สี สัน รูปร่าง หรือความสะดวกในการใช้ เป็นต้น ซึ่งจะเป็นส่วนสำคัญที่ผู้ผลิตนำกลับมาพิจารณาและปรับให้ตรงกับความต้องการของผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น เช่น ในขณะที่โทรศัพท์มือถือยี่ห้ออื่น ๆ มีขนาดใหญ่เทอะทะ Ericsson กลับเน้นขนาดเล็กจนเป็นที่โดดเด่น หรือหากเจ้าของบ้านต้องการสีที่มีลักษณะโดดเด่นมีเอกลักษณ์ของตนเองก็จะพยายามหาสีที่แตกต่างจากบ้านอื่นๆ ซึ่งสีทั่วไปจะมีจำนวนสีให้เลือกจำกัด ทำให้เจ้าของบ้านหลายรายตัดสินใจผสมสีเอง ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้คือ ได้บ้านที่มีหลายเฉดสีโดยไม่ได้ตั้งใจ จากการผิดพลาดของสีที่บ้านที่ต้องผสมเอง ทำให้บริษัทผู้ผลิตสี Jotan พัฒนา Jotan Multi Color ที่เน้นการเสนอสีที่ตรงกับความต้องการของผู้บริโภค โดยผลิตตามตัวอย่างสีที่ลูกค้านำมาได้อย่างไม่ผิดพลาด เป็นต้น

3. ราคา เป็นความเสี่ยงจากคุณภาพสินค้า และสินค้าและบริการที่ได้รับต่ำกว่าราคาที่จ่ายโดยเปรียบเทียบ ซึ่งผู้ซื้อคาดหวังจะได้รับคุณภาพที่ดีกว่า รวมถึงผู้บริโภคที่ถูกโกงราคาจากผู้ประกอบการที่ไม่มีจรรยาบรรณ ชอบเอาเปรียบผู้บริโภค หรือการซื้อของชนิดเดียวกันรูปแบบเดียวกัน ในราคาที่แพงกว่า

4. การยอมรับของสังคม เป็นความมั่นใจในการยอมรับจากสังคมหากใช้สินค้าที่ไม่ได้คุณภาพอาจไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม เช่น การใช้สินค้าเลียนแบบโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ทำให้ผู้ที่นิยมสินค้าต้นแบบเกิดการไม่ยอมรับ เป็นต้น

5. จิตวิทยา ความรู้สึกภายในจิตใจของตนเอง เมื่อใช้ผลิตภัณฑ์นั้น เช่น หากผู้บริโภครู้สึกไม่แน่ใจว่าสินค้าที่ใช้เหมาะสมกับตนเองหรือไม่ จะทำให้ใช้แล้วไม่มั่นใจ เป็นต้น

6. เวลาและการเข้าถึง ผลิตภัณฑ์บางชนิดเป็นผลิตภัณฑ์ที่หายากอาจต้องเสียเวลาในการค้นหาผลิตภัณฑ์ หรือผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้อง เช่น อะไหล่รถยนต์สำหรับบางประเภทหรืออะไหล่ของผลิตภัณฑ์ที่มีเทคโนโลยีนำเข้า

การตระหนักถึงปัญหา

จุดของปัญหาเริ่มขึ้นเมื่อบุคคลรู้สึกถึงความแตกต่างระหว่างสภาพที่เป็นอุดมคติ กับสภาพที่เป็นจริงของสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเอง โดยปัญหาของแต่ละบุคคลจะมีสาเหตุที่แตกต่างกันไป ซึ่งเราสามารถสรุปได้ว่าการเกิดปัญหาของผู้บริโภคอาจเกิดขึ้นจากสาเหตุต่อไปนี้

1. สิ่งของที่ใช้อยู่เดิมหมดไป จึงต้องการสิ่งใหม่มาทดแทน

2. ผลของการแก้ปัญหาในอดีตนำไปสู่ปัญหาใหม่เช่นเมื่อสายพานเครื่องยนต์สำหรับรถยนต์ขาด แต่ไม่สามารถหาสายพานที่ตรงกับขนาดมาตรฐานของรถ ทำให้ต้องใช้สายพานอื่นมาทดแทน แต่การใช้สายพานที่ไม่ได้มาตรฐานกับเครื่องยนต์ก่อให้เกิดเสียงที่ดัง จึงต้องหาสเปรย์มาฉีดสายพานเพื่อลดเสียงดัง จนกว่าจะสามารถเปลี่ยนสายพานที่ถูกต้องกับเครื่องยนต์ เป็นต้น

3. การเปลี่ยนแปลงของสภาพครอบครัว เช่น การมีสมาชิกใหม่เข้ามาในครอบครัว การแต่งงาน การมีบุตร การรวมครอบครัวเป็นครอบครัวใหญ่ หรือการแยกครอบครัวเป็นครอบครัวเล็ก เป็นต้น

4. การเปลี่ยนแปลงของสถานะทางการเงินของบุคคลหรือครอบครัวทั้งในรูปสินทรัพย์และเงินสด เช่น การเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งที่ทำให้มีเงินเดือนเพิ่มขึ้นถูกสลากริบแบ่งรัฐบาลรางวัลใหญ่ที่ทำให้หลายคนกลายเป็นเศรษฐีชั่วข้ามคืนการลงทุนด้านอสังหาริมทรัพย์จำนวนมากที่ทำให้การหมุนเวียนของเงินสดลดลง หรือประสบปัญหาธุรกิจที่ทำให้ขาดสภาพคล่อง เป็นต้น

5. ผลจากการเปลี่ยนกลุ่มอ้างอิง บุคคลจะมีกลุ่มอ้างอิงในแต่ละวัย แต่ละช่วงชีวิต และแต่ละกลุ่มสังคมที่แตกต่างกัน เช่น วัยเด็กก็จะมีกลุ่มอ้างอิงเป็นครอบครัว วัยรุ่นจะมีกลุ่มอ้างอิงเป็นเพื่อน วัยทำงานจะมีกลุ่มอ้างอิงเป็นคู่คิด

การสร้างความมั่นใจ

การสร้างความมั่นใจ ให้แก่ผู้บริโภค เมื่อผู้บริโภคมีความรู้สึกมั่นใจ ก็จะทำการตัดสินใจได้ง่ายขึ้นและรวดเร็วขึ้นโดยปัจจัยที่ทำให้ผู้บริโภคมีความมั่นใจได้แก่ ภาพพจน์ ของตราผลิตภัณฑ์ การให้การรับประกันคุณภาพ ภาพพจน์ที่ดีมีชื่อเสียงมายาวนานของบริษัทภาพพจน์ของพนักงานขายที่มีความเอาใจใส่และให้ความช่วยเหลืออย่างจริงใจภาพพจน์ของกลุ่มเป้าหมายของผลิตภัณฑ์ มีภาพพจน์ที่ดีรวมกันมีจำนวนมาก สิ่งเหล่านี้จะสามารถสร้างความมั่นใจแก่ผู้บริโภคที่มีต่อผลิตภัณฑ์ได้

ทัศนคติหลังการซื้อ-การใช้

ทัศนคติที่ดีของผู้บริโภคหลังการซื้อ-การใช้สินค้าเพื่อบริการจะเป็นชุมทรัพย์ที่สำคัญของธุรกิจ เนื่องจากในการบริโภคสินค้าหรือบริการชิ้นหนึ่งๆ ของผู้บริโภคจะมีขั้นตอนดังนี้ เมื่อมีผลิตภัณฑ์ใหม่ออกมา เช่น การเข้าตลาดของโทรศัพท์มือถือยี่ห้อใหม่ระบบใหม่ ผู้บริโภคจะเกิดการรับรู้ว่ามีผลิตภัณฑ์นี้อยู่ในตลาดจากการโฆษณาผ่านสื่อต่างๆ ทั้งโทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร เมื่อผู้บริโภคเห็นว่าผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ในโฆษณาเกิดประโยชน์ ความสะดวกสบายต่อการใช้ ก็เกิดการยอมรับในผลิตภัณฑ์นั้น จึงทำการแสวงหาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลต่างๆจนได้ข้อมูลจนมีความพอใจแล้วก็จะทำการตัดสินใจเลือกซื้อว่าจะซื้อรุ่นใด แบบใด ชื่อที่ไหน และทำการใช้เมื่อใช้แล้วจะรู้สึกอย่างไรต่อผลิตภัณฑ์มีความพึงพอใจหรือไม่ ก็จะกลายเป็นทัศนคติหลังการซื้อและการใช้ซึ่งจะเป็นแหล่งข้อมูลสำหรับการตัดสินใจซื้อในครั้งต่อไป เมื่อผู้บริโภคต้องการผลิตภัณฑ์ใหม่มาทดแทนของเดิมที่หมดไป เขาอาจจะซื้อผลิตภัณฑ์แบบเดิม ยี่ห้อเดิม ชื่อผลิตภัณฑ์เดิมยี่ห้อใหม่หรือซื้อผลิตภัณฑ์ใหม่ที่สามารถทดแทนกันได้ ดังนั้นนักการตลาดจึงต้องพยายามที่จะรักษาสถานะตลาดโดยการทำให้ผู้บริโภคเกิดทัศนคติหลังการซื้อและการใช้ที่ดีของสินค้าหรือบริการ เพื่อให้เกิดความภักดีต่อตราสินค้าและทำการซื้อซ้ำต่อไป ตัวอย่างเช่น น่องป๊อบได้ทดลองใช้สบู่เหลวยี่ห้อหนึ่ง แล้วชอบ เมื่อต้องการจะซื้อใหม่ก็จะทำการซื้อสบู่เหลวแบบเดิม ยี่ห้อ

เดิม แต่หากน้องป๊อบไม่ชอบ คราวหน้าที่ซื้ออาจจะซื้อสบู่เหลวแต่เปลี่ยนยี่ห้อใหม่ หรือหากไม่ชอบการใช้สบู่เหลวเลย ครั้งต่อไปก็จะไม่ซื้อสบู่เหลว แต่เปลี่ยนเป็นสบู่ก้อนแทน เป็นต้น

ปัจจัยที่มีต่อการตัดสินใจของผู้บริโภค

ผู้บริโภคแต่ละคนจะมีความแตกต่างกันในด้านต่างๆ ซึ่งมีผลมาจากความแตกต่างกันของลักษณะทางกายภาพและสภาพแวดล้อมของแต่ละบุคคล ทำให้การตัดสินใจซื้อของแต่ละบุคคลมีความแตกต่างกัน ดังนั้นนักการตลาดจึงจำเป็นต้องศึกษาถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคอย่างเหมาะสม โดยที่เราสามารถแบ่งปัจจัยที่จะมีผลต่อพฤติกรรมของผู้บริโภค ออกเป็น 2 ประการ ได้แก่

1. ปัจจัยภายใน (Internal Factors) ได้แก่ ความจำเป็น ความต้องการและความปรารถนา แรงจูงใจ บุคลิกภาพ ทัศนคติ และการรับรู้
2. ปัจจัยภายนอก (External Factors) ได้แก่ สภาพเศรษฐกิจ ครอบครัวยุค สังคม วัฒนธรรม การติดต่อธุรกิจ และสภาพแวดล้อม

ปัจจัยภายใน

ปัจจัยภายในเป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นจากตัวบุคคล ในด้านความคิดและการแสดงออกซึ่งมีพื้นฐานมาจากสภาพแวดล้อมต่างๆ โดยที่ปัจจัยภายในประกอบต่างๆ ได้แก่ ความจำเป็น ความต้องการ หรือความปรารถนาแรงจูงใจ บุคลิกภาพ ทัศนคติ การรับรู้ ซึ่งเราสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. ความจำเป็น (Needs) ความต้องการ (Wants) และความปรารถนา (Desires) ความจำเป็น ความต้องการ เป็นคำที่มีความหมายใกล้เคียงและสามารถใช้แทนกันได้ ซึ่งเราจะใช้คำว่าความต้องการในการสื่อความเป็นส่วนใหญ่ โดยที่ความต้องการสิ่งหนึ่งสิ่งใดของบุคคลจะเป็นจุดเริ่มของความต้องการในการใช้สินค้าหรือบริการ คือ เมื่อเกิดความจำเป็นหรือความต้องการไม่ว่าในด้านร่างกายหรือจิตใจขึ้น บุคคลก็จะหาทางที่จะสนองความจำเป็นหรือความต้องการนั้นๆ เราอาจจะกล่าวได้ว่า ความต้องการของมนุษย์ หรือความต้องการของผู้บริโภคเป็นเกณฑ์สำหรับการตลาดยุคใหม่และเป็นปัจจัยสำคัญของแนวคิดทางการตลาด นอกจากนี้ยังเป็นปัจจัยสำคัญต่อความอยู่รอด ความสามารถในการสร้างกำไร และความเจริญเติบโตของธุรกิจภายใต้สิ่งแวดล้อมทางการตลาดที่มีการแข่งขัน กล่าวคือ ธุรกิจต้องสามารถที่จะกำหนดและตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่ยังไม่ได้รับการตอบสนองได้ดีกว่าและรวดเร็วกว่าคู่แข่ง

2. แรงจูงใจ (Motive) เมื่อบุคคลเกิดปัญหาทางกายหรือจิตใจขึ้น และหากปัญหานั้นไม่รุนแรงเขาอาจจะปล่อยวาง ไม่คิด ไม่ใส่ใจ หรือไม่มีการตัดสินใจใดๆ แต่หากปัญหานั้นๆ ขยายตัวหรือเกิดความรุนแรงยิ่งขึ้น เขาก็จะเกิดแรงจูงใจในการพยายามที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นนั้น ตัวอย่างเช่น ผู้หญิงคนหนึ่งต้องการใช้โทรศัพท์มือถือแต่เธอก็คิดว่ายังไม่มีเวลาว่างมากในการใช้งาน จึงยับยั้งการซื้อโทรศัพท์ที่ไว้วางใจ แต่รูปลักษณ์ที่สวยงาม ภาพพจน์ของผู้ใช้โทรศัพท์ ประกอบกับความจำเป็นเมื่อผู้หญิงคนนั้นต้องขับรถในเวลากลางคืน จึงเป็นเหตุที่เธอจะต้องใช้โทรศัพท์มือถือที่มีมากขึ้น จนเป็นความไม่สบายใจอย่างรุนแรงหรือตึงเครียดและพยายามแก้ไข

ปัญหาที่เกิดขึ้นโดยการหาโทรศัพท์มือถือมาใช้งาน เป็นต้น ซึ่งเป็นเรื่องที่สำคัญที่เราจะต้องศึกษาความต้องการ และความคิดของผู้บริโภค เพื่อที่จะสร้างแรงจูงใจในการซื้อสินค้าหรือบริการแก่ผู้บริโภคให้ได้

3. บุคลิกภาพ (Personality) เป็นลักษณะนิสัยโดยรวมของบุคคลที่พัฒนาขึ้นมา จากความคิด ความเชื่อ อุปนิสัย และสิ่งจูงใจต่างๆ ระยะเวลาและแสดงออกมาในด้านต่างๆ ซึ่งมีผลต่อการกำหนดรูปแบบในการสนองของแต่ละบุคคลแตกต่างกัน ซึ่งจะเป็นลักษณะ การตอบสนองในรูปแบบที่คงต่อตัวกระตุ้นทางสภาพแวดล้อม เช่น ผู้ที่มีลักษณะเป็นผู้นำจะแสดงออกหรือตอบสนองต่อปัญหาด้วยความมั่นใจ และกล้าแสดงความคิดเห็น มีความเป็นตัวของตัวเองสูง ในขณะที่ผู้ที่ขาดความมั่นใจในตนเองไม่กล้าเสนอความคิดเห็นและรับอิทธิพลจากผู้อื่นได้ง่าย จะมีลักษณะเป็นคนที่ชอบตามผู้อื่น

4. ทักษะคติ (Attitude) เป็นการประเมินความรู้สึกหรือความคิดเห็นต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งของบุคคล โดยทัศนคติจะส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมต่างๆของบุคคลตั้งนั้นเมื่อเราต้องการให้บุคคลใดๆเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เราจะต้องพยายามที่จะเปลี่ยนทัศนคติของเขาก่อน แต่ในความเป็นจริงทัศนคติเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ยาก เนื่องจากเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นในจิตใจ ดังนั้นการปรับตัวให้เข้ากับพฤติกรรมของผู้บริโภค ย่อมกระทำได้ง่ายกว่าการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้บริโภค ซึ่งต้องใช้ความเข้าใจ แรงพยายาม และระยะเวลาการดำเนินการที่ยาวนาน

5. การรับรู้ (Perception) เป็นกระบวนการของบุคคลในการยอมรับความคิดหรือการกระทำของบุคคลอื่น ก้าวแรกของการเข้าสู่ความคิดในการสร้างความต้องการแก่ผู้บริโภค คือต้องการให้เกิดการรับรู้ก่อน โดยการสร้างภาพพจน์ของสินค้าหรือองค์การให้มีคุณค่าในสายตาผู้บริโภค ซึ่งจะเป็นการสร้างการยอมรับได้เท่ากับเป็นการสร้างยอดขายนั่นเอง

6. การเรียนรู้ (Learning) เป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลที่เกิดจากการรับรู้และประสบการณ์ของบุคคล ซึ่งจะเป็นการเปลี่ยนแปลงและคงอยู่ในระยะยาว ดังนั้นหากมีการรับรู้ แต่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม หรือไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างค่อนข้างจะคงที่ ก็ยังไม่ถือว่าเป็นการเรียนรู้ ตัวอย่างเช่น นักเรียนรับรู้ว่าจะไม่ทำการบ้านจะต้องถูกลงโทษ แต่ก็ยังไม่ยอมทำการบ้าน หรือผู้ใหญ่ที่รู้ว่าควรให้เด็กดูภาพยนตร์ฆาตกรรมส่งผลต่อสภาพจิตใจและพฤติกรรมของเด็ก แต่ก็ยังไม่ปล่อยให้เด็กดู ผู้ที่ทราบว่าการสูบบุหรี่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ทั้งต่อตัวเองและผู้ที่อยู่ใกล้เคียง แต่ก็ยังไม่เลิกสูบบุหรี่หรือผู้ที่ชอบขับรถเร็ว เมื่อเห็นอุบัติเหตุเกิดขึ้นทำให้ขับรถช้าลงได้ช่วงเวลาหนึ่งแต่หลังจากนั้นก็กลับมาขับเร็วอีก เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ถือว่าไม่เกิดการเรียนรู้

ปัจจัยภายนอก

ปัจจัยภายนอก หมายถึง ปัจจัยที่เกิดจากสิ่งแวดล้อมรอบตัวบุคคล ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อความคิดและพฤติกรรมของผู้บริโภค โดยปัจจัยภายนอกแบ่งออกเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ 6 ประการ ได้แก่

1. สภาพเศรษฐกิจ (Economy) เป็นสิ่งที่กำหนดอำนาจซื้อของผู้บริโภค ทั้งในรูปของตัวเงินและปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง

2. ครอบครัว (Family) การเลี้ยงดูในสภาพครอบครัวที่แตกต่างกัน ส่งผลให้บุคคลมีความแตกต่างกัน เช่น การตอบสนองต่อความต้องการผลิตภัณฑ์ของตัวบุคคลจะได้รับอิทธิพลจากครอบครัว ซึ่งครอบครัวจะมีผลต่อพฤติกรรมบุคคลได้สูงกว่าสถาบันอื่นๆ เนื่องจากบุคคลจะใช้ชีวิตในวัยเด็ก ซึ่งเป็นวัยซึมซับและเรียนรู้ลักษณะอันจะก่อให้เกิดเป็นนิสัยประจำ ของบุคคลไปตลอดชีวิต เป็นต้น

3. สังคม (Social) กลุ่มสังคมนรอบๆตัวของบุคคลที่มีผลต่อการปรับพฤติกรรมของบุคคลให้เป็นในทิศทางเดียวกันของสังคม เพื่อการยอมรับเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม หรือที่เรียกว่ากระบวนการขัดเกลาของสังคม ประกอบด้วยรูปแบบการดำรงชีวิต ค่านิยมทางสังคม และความเชื่อนอกจากนี้ สังคมอาจเป็นได้ทั้งสังคมอาชีพและสังคมท้องถิ่น ทำให้นักการตลาดต้องศึกษาลักษณะของสังคม เพื่อจะทราบถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลของสังคมที่มีต่อการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ โดยเฉพาะบรรทัดฐานที่สังคมกำหนด

4. วัฒนธรรม (Culture) เป็นวิธีการดำเนินชีวิตที่สังคมเชื่อถือเป็นสิ่งดีงามและยอมรับปฏิบัติมา เพื่อให้สังคมดำเนินและพัฒนาไปด้วยดี บุคคลในสังคมเดียวกันจึงต้องยึดถือและปฏิบัติตามวัฒนธรรม เพื่อการอยู่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม โดยวัฒนธรรมเป็นกลุ่มของค่านิยมพื้นฐาน การรับรู้ ความต้องการ และพฤติกรรม ซึ่งเรียนรู้จากการเป็นสมาชิกของสังคมในครอบครัว ชุมชน และสังคม จึงเป็นรูปแบบหรือวิถีในการดำเนินชีวิต ที่คนในสังคมส่วนใหญ่ยอมรับ ประกอบด้วย ค่านิยมการแสดงออก ค่านิยมการใช้วัตถุหรือสิ่งของหรือแม้กระทั่งวิถีคิดก็เป็นวัฒนธรรมด้วย

5. การติดต่อธุรกิจ (Business Contact) หมายถึงโอกาสที่ผู้บริโภคจะได้พบเห็นสินค้าหรือบริการนั้นๆ สินค้าตัวใดที่ผู้บริโภคได้รู้จักหรือพบเห็นบ่อยๆ ก็จะมี ความคุ้นเคย ซึ่งจะทำให้ผู้บริโภคมีความไว้วางใจและมีความยินดีที่จะใช้สินค้านั้น ดังนั้น ธุรกิจจึงควรเน้นในเรื่องของการทำให้เกิดการพบเห็นในตราสินค้า นำเข้าสินค้าเข้าไปให้ผู้บริโภคได้พบเห็น ได้รู้จัก สัมผัส ได้ยิน ได้ฟังด้วยความถี่สูง การสร้างให้บุคคลเกิดการเปิดรับ มากเท่าใด ก็ยิ่งทำให้ได้ประโยชน์มากขึ้นเท่านั้น ตามหลักจิตวิทยาที่มีอยู่ว่าความคุ้นเคยนั้นก่อให้เกิดความรัก

6. สภาพแวดล้อม (Environment) การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมทั่วไป เช่น ความปรวนแปรของสภาพอากาศ การขาดแคลนน้ำ หรือเชื้อเพลิง ผลกระทบของปรากฏการณ์

El Ninyo และ La Nina เป็นต้น ส่งผลให้เกิดการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงด้วยเช่นกัน ตัวอย่างเช่น การเปลี่ยนแปลงอย่างกะทันหันของสภาพอากาศ ทำให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อเครื่องกันหนาวได้เร็วและง่ายยิ่งขึ้น เป็นต้น เราจะเห็นว่าปัจจัยสภาพแวดล้อมภายนอกจะมีความสำคัญ และอิทธิต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคอย่างมีนัยสำคัญ เพียงแต่องค์ประกอบแต่ละตัวจะมีความรุนแรง และผลกระทบในมิติที่แตกต่างกัน ทำให้นักการ

ตลาดจะต้องตื่นตัวและตระหนักถึงความสำคัญ โดยติดตามตรวจสอบและวิเคราะห์ผลกระทบที่มีต่อสินค้าและบริการของเรา โดยตระหนักอยู่ในหัวใจเสมอว่า การศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภค

ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภค

พฤติกรรมผู้บริโภค (Consumer Behavior) หมายถึงพฤติกรรมซึ่งผู้บริโภคทำการค้นหาการซื้อ การใช้ การประเมินผล การใช้สอยผลิตภัณฑ์และบริการซึ่งคาดว่าจะสนองความต้องการของเขา การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค (Analyzing Consumer Behavior) เป็นการค้นหาหรือวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรม การซื้อ และการใช้ของผู้บริโภค คำตอบที่ได้จะช่วยให้นักการตลาดสามารถจัดกลยุทธ์การตลาด (Marketing Strategies) ที่สามารถสนองความพึงพอใจของผู้บริโภคได้อย่างเหมาะสม

จากแนวคิดของ Philip Kotler การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภค (Analyzing Consumer Behavior) เป็นการค้นหาหรือวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรม การซื้อ และการใช้ของผู้บริโภค คำตอบที่ได้จะช่วยให้นักการตลาดสามารถจัดกลยุทธ์การตลาด (Marketing Strategies) ที่สามารถสนองความพึงพอใจของผู้บริโภคได้อย่างเหมาะสม

เหตุจูงใจที่ทำให้เกิดการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ โดยมีจุดเริ่มต้นจากการที่เกิดสิ่งกระตุ้น ที่ทำให้เกิดความต้องการ สิ่งกระตุ้นผ่านเข้ามาในความรู้สึกนึกคิดของผู้ซื้อ ซึ่งเปรียบเสมือนกล่องดำซึ่งผู้ผลิตหรือผู้ขาย ไม่สามารถคาดคะเนได้ ความรู้สึกนึกคิดของผู้ซื้อจะได้รับอิทธิพลจากลักษณะต่างๆ ของผู้ซื้อแล้วจะมีการตอบสนองของผู้ซื้อ หรือการตัดสินใจของผู้ซื้อ

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอี่ยมพร เนาว์เย็นผล (2539) ได้ทำการศึกษาเรื่องฟ้อนไทยทรงดำ มีวัตถุประสงค์เพื่อที่จะศึกษาถึงรูปแบบวิธีการฟ้อนแบบดั้งเดิม ณ จังหวัดเพชรบุรี พ.ศ. 2536-2538 และเปรียบเทียบการฟ้อนที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันใน 4 จังหวัดคือ เพชรบุรี ราชบุรี นครปฐม และสุพรรณบุรี โดยการศึกษาจากข้อมูลที่เป็นเอกสารงานวิจัย จากการสัมภาษณ์ การสังเกต และปฏิบัติด้วยตนเอง

ผลจากการวิจัยพบว่า ฟ้อนไทยทรงดำเป็นการฟ้อนตามประเพณีที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา โดยชาวไทยทรงดำ ณ จังหวัดเพชรบุรี เป็นเวลากว่า 200 ปี การฟ้อนเป็นส่วนหนึ่งในประเพณี อื่นคอน ซึ่งเป็นเทศกาลแห่งความสนุกสนานหลังฤดูการเก็บเกี่ยว ที่จัดขึ้นในช่วงเดือนห้าและเดือนหกของทุกๆ ปี ช่วงเทศกาลนี้ชาวไทยทรงดำในแต่ละท้องถิ่นจะแต่งกายด้วยชุดพื้นบ้านอันสวยงาม เพื่อมาพบปะสังสรรค์กัน ณ ลานช่วง และมีการเล่นที่เรียกว่า อื่นคอน คือ การโยนลูกคอนให้แกกันระหว่างหนุ่มสาว ลูกคอนนี้ทำด้วยถุงผ้า ข้างในบรรจุด้วยเมล็ดงุ่นหรือเมล็ดมะขามทำพู่ห้อยให้ดูสวยงาม มีเชือกยาวสำหรับจับเหวี่ยงโยนระหว่างที่มีการเล่นคอนจะมีการฟ้อน แอ่วลาว เซ็งลำแคน และการขับลำ โดยมีแคนเป็นดนตรีประกอบการเล่นสลับกันไป

การฟ้อนไทยทรงดำดังกล่าวพบว่ามี 2 แบบคือ การฟ้อนแบบดั้งเดิมและการฟ้อนแบบปัจจุบัน ลักษณะท่าฟ้อนแบบดั้งเดิมนั้นในแต่ละท้องถิ่นจะมีลักษณะเหมือนกัน โดยมีลักษณะเด่นของการเคลื่อนไหวร่างกาย 6 ส่วน คือ 1.การใช้เท้ามี 2 ลักษณะคือ การย่อเท้าและการก้าวเท้า การก้าวเท้ามี 5 วิธีได้แก่ ก้าวย่าง ก้าวไขว้ ก้าวลากเท้า ก้าวเขยิบเท้า และก้าวยั้งเท้า 2.การใช้ขามี 2 ลักษณะคือ การงอขาและการนั่งยองๆ 3.การใช้ลำตัวมี 3 ลักษณะคือ ลำตัวตั้งตรง ลำตัวเอนไปด้านหลัง และลำตัวเอนไปด้านข้าง 4.การใช้มือมี 7 ลักษณะได้แก่ ม้วนมือ ซ้อนมือ ไขว้มือ ควางมือ โฉบมือ ตักมือ และมือปกป้อง 5.การใช้แขนมี 2 ลักษณะได้แก่ ตั้งวงสูง ตั้งวงต่ำ 6.การใช้สะโพก โดยมีลักษณะเด่นคือ การทรงตัวโดยยื่นย่อเข้าโย้ตัวฟ้อน การนั่งยองๆ ฟ้อนในลักษณะจำติดดิน สำหรับการฟ้อนจะขึ้นอยู่กับทำนองเพลง 4 เพลง ตามลำดับคือ 1.แคนช้าหรือแคนเดิน 2.แคนเร็ว หรือแคนเล่น 3.แคนแกร หรือแคนกะแล่ 4.แคนเวียง หรือแคนเอิบ แคนเดินเปรียบเสมือนหนุ่มสาวสร้างความคุ้นเคยซึ่งกันและกัน แคนเล่นเปรียบเสมือนหนุ่มเฒ่าโลมและสาวหลบหลีก แคนกะแล่เปรียบเสมือนหนุ่มสาวสมัครสมานในรสรัก แคนเอิบเปรียบเสมือนชายหญิงที่แสดงถึงความสุขสมหวังในความรัก ส่วนการฟ้อนแบบปัจจุบันอาศัยรูปแบบการฟ้อนดั้งเดิมอยู่บ้าง แต่จะประยุกต์ขึ้นใหม่ตามสภาพแวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในแต่ละท้องถิ่นของกลุ่มชนไทยทรงดำ

บุญเสริม ตินตะสุวรรณ (2545) ได้ทำการศึกษาผ้าและเครื่องนุ่งห่มของชาวไทยทรงดำ ตำบลหนองปรุง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี มีจุดประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาประวัติความเป็นมาของผ้าและเครื่องนุ่งห่มชาวไทยทรงดำ (2) ศึกษาความเชื่อ พิธีกรรม ที่เกี่ยวกับผ้าและเครื่องนุ่งห่ม (3) ศึกษาวิเคราะห์รูปแบบ สี ลวดลายผ้า เครื่องนุ่งห่ม และเครื่องใช้ที่ทำด้วยผ้า

ผลการศึกษาพบว่าชาวไทยทรงดำที่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นที่อยู่อาศัยในประเทศไทย ตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี จนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น การเรียกชื่อกลุ่มชนที่อาศัยอยู่ในเวียดนามและลาวว่า “ไทดำ” หรือ “ผู้ไทดำ” เมื่ออพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทยมีชื่อเรียกว่า “ลาวโซ่ง” หรือ “ไทยทรงดำ”

มีการสืบทอดการทอผ้าจาก บรรพบุรุษในสิบสองจุไทย โดยค้นพบหลักฐานผ้าที่ทอด้วยเส้นใยจากฝ้ายและไหมตลอดจนอุปกรณ์ที่ใช้ในการปั่นฝ้ายของชาวไทยทรงดำ ที่ตำบลหนองปรุง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี ว่ามีลักษณะใกล้เคียงกับผ้าที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน

ด้านความเชื่อ พิธีกรรม ที่เกี่ยวกับผ้าและเครื่องนุ่งห่ม ชาวไทยทรงดำมีความเชื่อตั้งแต่ขั้นตอนการปลูกหม่อน และอุปกรณ์ทอผ้า โดยมีการทำพิธีกรรมสู่ขวัญต้นหม่อนเพื่อให้ได้ผลผลิตสมความมุ่งหมาย ทั้งยังสร้างอุบายในลักษณะข้อห้าม เพื่อรักษาอุปกรณ์ทอผ้าให้มีความคงทน สำหรับความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการทำสีย้อมผ้า พบว่าชาวไทยทรงดำใช้สีครามเข้มเป็นสีหลัก ซึ่งแสดงถึงความเศร้าโศก อ้างว้าง เดียวดาย ที่ต้องพลัดพรากจากบ้านเกิดเมืองนอน ส่วนขณะที่ย้อมผ้าต้องมีจิตใจมุ่งมั่นจึงจะย้อมสีได้ดี ด้านความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับลายผ้าเป็นความเชื่อที่เกิดจากตำนานเรื่องเล่า จินตนาการ ศาสนา ลักษณะรูปร่าง ตามลวดลายต่างๆ

ส่วนความเชื่อเกี่ยวกับกระบวนการผลิตผ้า เป็นความเชื่อที่สร้างข้อห้ามเพื่อรักษาผ้าให้อยู่ในสภาพที่ดีและคงทน

สำหรับรูปแบบผ้าและเครื่องนุ่งห่มแบ่งแยกเป็นของผู้ชาย ผู้หญิง และเด็ก โดยมีลักษณะการใช้ในชีวิตประจำวันและในพิธีกรรม ส่วนการใช้สีแบ่งออกเป็น 2 วรรณะ คือ วรรณะร้อน แสดงถึง อารมณ์กระฉับกระเฉง ความรื่นเริง และความขัดแย้ง ได้แก่ สีเหลือง สีส้ม สีแดง และสีแดงเลือดหมู วรรณะเย็น แสดงถึง ความเศร้าโศก อ้างว้าง และเดี๋ยวตาย ได้แก่ สีเขียว และสีคราม การผลิตผ้าและเครื่องนุ่งห่มขึ้นอยู่กับช่างทอผ้าว่าอยู่ในสภาวะหรือสถานการณ์ใด สีของผ้าก็จะแสดงอารมณ์ออกมาทางผืนผ้า นั้น ส่วนลวดลายมีการประดิษฐ์ด้วยวิธีการทอ ปัก ปะ และขีด มีชื่อ และลักษณะรูปร่างที่สื่อความหมาย สัมพันธ์กับวิถีชีวิตและความเชื่อของชาวไทยทรงดำ จำนวน 5 ลาย คือ ลายพันธุ์พฤษภา ลายสัตว์ ลายเครื่องมือเครื่องใช้ ลายสถานที่และสิ่งของ และลายเบ็ดเตล็ด

สุนทร เกตุอินทร์ (2545) ได้ศึกษาวิจัยโครงสร้างลวดลายผ้าทอกระเหรี่ยง อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี พบว่าการทอผ้ากระเหรี่ยงจะใช้กี่ประเภทที่เอวเป็นอุปกรณ์หลัก ซึ่งก็เอวทำจากวัสดุที่หาได้จากธรรมชาติ ลักษณะโครงสร้างหลักของผ้าทอมี 2 แบบ คือ แบบแรกได้แก่ผ้าทอแบบธรรมดา ซึ่งเป็นการทอผ้าเป็นผืนนำไปตัดเย็บเป็นชุดของเด็กหญิงชาวกระเหรี่ยง แบบที่สองเป็นการทอแบบลวดลาย ผ้าที่กระเหรี่ยงนิยมทอใช้ส่วนใหญ่จะมีลวดลายประกอบ ซึ่งตัดเย็บเป็นของใช้และเครื่องนุ่งห่มต่างๆ ซึ่งแต่ละประเภทมีลักษณะการทอไม่เหมือนกัน โดยพิจารณาจากลักษณะของลวดลาย สีของผ้าที่ทอ

แก่นจันทร์ มะลิซอ (2546) ได้ศึกษาการออกแบบผลิตภัณฑ์จากผ้าทอไทใหญ่ อำเภอแม่สายจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าเอกลักษณ์ผ้าทอของชาวไทใหญ่ เป็นผ้าทอที่มีลวดลายขวางตัดกับเส้นด้ายยืน มีสีพื้นเป็นสีอ่อน ลวดลายเป็นสีเข้ม ต่อมามีการประดิษฐ์และดัดแปลงจากผ้าทอยกดอก และผ้าทอตีนจก โดยปรับให้เหมาะสมกับรูปแบบผ้าทอไทใหญ่

ประธาน เขียวขำ (2546) ได้ทำการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ในพิธีกรรมชุมชน และประเพณีเกี่ยวกับชีวิต ศึกษากรณีชุมชนลาวโซ่ง จังหวัดสุพรรณบุรี คือการศึกษาสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงในพิธีกรรมชุมชน คือ พิธีบูชาศาลประจำหมู่บ้าน พิธีขึ้นบ้านใหม่ พิธีป่าดตง พิธีเสนเรือน พิธีเสนตัว พิธีแบ่งขวัญ และการเปลี่ยนแปลงประเพณีเกี่ยวกับชีวิต 4 ด้าน คือ ประเพณีการเกิด ประเพณีการบวช ประเพณีการแต่งงาน และประเพณีการตาย โดยสมมติฐาน 8 ข้อ ต่อไปนี้

1. การรับนวัตกรรมทางวัตถุ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน
2. การรับนวัตกรรมที่มีใช้วัตถุ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน
3. แผนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน
4. การพัฒนาของหน่วยงานภาครัฐ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพิธีกรรมชุมชน
5. การคมนาคม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีชีวิตในชุมชน
6. ระบบการศึกษาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีชีวิตในชุมชน

7. สื่อทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีชีวิตในชุมชน

8. การย้ายถิ่นทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงประเพณีชีวิตในชุมชน

การศึกษานี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางมนุษยวิทยาและกำหนดเอาหมู่บ้านดอนมะเกลือ ตำบลดอนมะเกลือ อำเภอกู่ทอง จังหวัดสุพรรณบุรี เป็นสนามวิจัย ซึ่งข้อมูลประจักษ์เหล่านี้ยืนยันว่า สมมติฐานทั้ง 8 ข้อ มีความถูกต้อง

ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์ (2547) ได้ศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากวัฒนธรรมผ้าทอพื้นบ้านสู่ระบบอุตสาหกรรมสินค้าชุมชน: ศึกษากรณีกลุ่มแม่บ้านเพิ่มพูนทรัพย์ ตำบลนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม พบว่าการพัฒนาผ้าทอพื้นบ้านของชุมชนเครือข่าย เพื่อเป็นวัตถุดิบในการรองรับการแปรรูปผลิตภัณฑ์ชนิดใหม่ที่ถูกออกแบบบนพื้นฐานการวิจัยตลาดและศักยภาพของกลุ่ม ทำให้ได้ผลิตภัณฑ์ชนิดใหม่ตามที่ต้องการและยังได้พัฒนาผ้าทอพื้นบ้าน จากแบบดั้งเดิมสู่รูปแบบเชิงประยุกต์ ซึ่งเป็นที่ต้องการของตลาดมากยิ่งขึ้น และทำให้ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 30 เมื่อเปรียบเทียบกับก่อนที่จะได้รับการพัฒนา นอกจากนี้ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงพัฒนาแบบมีส่วนร่วม ยังทำให้สมาชิกกลุ่มเพิ่มพูนทรัพย์ ทั้งที่เป็นช่างแปรรูป และช่างทอผ้าพื้นบ้าน ได้มีต้นทุนทางความคิดเชิงออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์บนบริบทของความต้องการของผู้บริโภค แทนการผลิตไปตามวิถีความพอใจส่วนตัว สามารถขยายผล และสืบทอดการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากวัฒนธรรมผ้าทอพื้นบ้าน สู่ระบบอุตสาหกรรมสินค้าชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง

สิริรัญญา ศิริพันธ์บุปผา (2549) ได้ศึกษาและพัฒนาารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำ จังหวัดเพชรบุรี พบว่าผู้สนใจและผู้จำหน่ายมีความคิดเห็นว่าการผลิตผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของที่ระลึกจากผ้าทอชาวไทยทรงดำที่ออกแบบและพัฒนาความสวยงาม ประโยชน์ในการใช้สอย และด้านแสดงลักษณะเฉพาะถิ่น อยู่ในระดับมาก

กานต์ธิดา ไชยมา (2550) ได้ศึกษารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากผ้าม่อฮ่อม พบว่าผู้บริโภคมีความต้องการผลิตภัณฑ์หัตถกรรมที่ทำจากผ้าม่อฮ่อม ทั้ง 3 ชนิด คือ กระเป๋าสตรี หมอนอิง และที่รองจานเมื่อจัดทำเป็นผลิตภัณฑ์ ชนิดละ 3 รูปแบบ นำไปศึกษาความพึงพอใจพบว่ากระเป๋าสตรีรูปทรงสี่เหลี่ยมตกแต่งโดยใช้เศษผ้าม่อฮ่อมที่เหลือจากการตัดเย็บตัดเป็นชิ้นสี่เหลี่ยมเล็กๆ และใช้เทคนิคการปะติดเป็นลวดลายลงบนชิ้นกระเป๋าทั้งสองด้าน สายกระเป๋า ตกแต่งโดยใช้สายหนัง และมีการใช้เม็ดไม้ กระจุกมะลาลูกเต็อย ปักตกแต่ง มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจมากที่สุด

บทที่ 3

วิธีการดำเนินงานวิจัย

วิธีการดำเนินงานวิจัยโครงการงานสร้างสรรค์ เรื่อง การออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อสืบสานเอกลักษณ์จากชุมชนไทยทรงดำ ได้ทำการศึกษาข้อมูลต่างๆ แนวคิดวัฒนธรรมประเพณี ได้ทำการศึกษาข้อมูลและวิธีดำเนินงาน ดังนี้

1. ขั้นตอนการดำเนินการ

1. รวบรวมข้อมูลเอกสารเกี่ยวกับชาวไทยทรงดำ โดยมุ่งเน้นสาระทางประวัติความเป็นวัฒนธรรมประเพณี การดำเนินชีวิต ฝัาของชาวไทยทรงดำ อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี
2. รวบรวมข้อมูลภาคสนามในแหล่งพื้นที่ศึกษา จากการสืบตัวอย่างแบบเจาะจง สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เจ้าของบ้าน ผู้อาศัยในชุมชน และผู้รู้ในชุมชนรวมสามพื้นที่ ตำบลบ้านดอน ตำบลดอนมะเกลือ ตำบลอุ้มทอง เป็นต้น
3. การวิเคราะห์ข้อมูลใช้รูปทรง เอกลักษณ์ และองค์ประกอบอาคารโดยอาศัยหลักการพื้นฐานทางสถาปัตยกรรม โดยเชื่อมโยงกับการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ข้อมูลด้านความเชื่อ เพื่อตอบและสรุปประเด็นการศึกษา
4. ออกแบบผลิตภัณฑ์ ที่แสดงถึงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต ของชาวไทยทรงดำ
5. ดำเนินการเฟอร์นิเจอร์รับแขก ที่แสดงถึงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต ของชาวไทยทรงดำ
6. สสำรวจความพึงพอใจของประชากรในพื้นที่ชุมชนชาวไทยทรงดำ เกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อสืบสานเอกลักษณ์จากชุมชนไทยทรงดำ
7. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บแบบสอบถาม มาวิเคราะห์เนื้อหา และสรุปความพึงพอใจของคนในชุมชนที่มีต่อเรื่องการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อ สืบสานเอกลักษณ์จากชุมชนไทยทรงดำและจัดทำรูปเล่มวิจัย

2. ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประชากรที่ใช้ในวิจัยครั้งนี้ได้แก่ ชุมชนชาวไทยทรงดำ ตำบลอุ้มทอง ตำบลบ้านดอน และตำบลดอนมะเกลือ อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ มี ดังนี้

แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการศึกษาแนวคิดและทฤษฎีจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้สอบถามในเรื่องของการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อสืบสานเอกลักษณ์จากชุมชนไทยทรงดำ โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะทางประชากรศาสตร์ ได้แก่ เพศ อายุ และระดับการศึกษา เป็นแบบสอบถามชนิดตรวจสอบรายการ จำนวน 3 ข้อ

ตอนที่ 2 ความพึงพอใจของผู้ปกครอง ของนักเรียนโรงเรียนวัดกลางบ้านตอนเกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อสืบสานเอกลักษณ์จากชุมชนไทยทรงดำ โดยคำถามตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่าตามแบบของลิเคิร์ต (Likert's scale) ที่มี 5 ระดับคือมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ผู้วิจัยกำหนดน้ำหนักหรือคะแนนในการตอบแบบสอบถาม 5 ระดับดังนี้

พึงพอใจมากที่สุด	ให้น้ำหนักหรือคะแนนเป็น	5
พึงพอใจมาก	ให้น้ำหนักหรือคะแนนเป็น	4
พึงพอใจปานกลาง	ให้น้ำหนักหรือคะแนนเป็น	3
พึงพอใจน้อย	ให้น้ำหนักหรือคะแนนเป็น	2
พึงพอใจน้อยที่สุด	ให้น้ำหนักหรือคะแนนเป็น	1

ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยของคะแนน ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์โดยใช้คะแนนเฉลี่ย ดังนี้

คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 4.21 – 5.00	หมายถึง	พึงพอใจ	อยู่ในระดับมากที่สุด
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 3.41 – 4.20	หมายถึง	พึงพอใจ	อยู่ในระดับมาก
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 2.61 – 3.40	หมายถึง	พึงพอใจ	อยู่ในระดับปานกลาง
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 1.81 – 2.60	หมายถึง	พึงพอใจ	อยู่ในระดับน้อย
คะแนนเฉลี่ยตั้งแต่ 1.00 – 1.80	หมายถึง	พึงพอใจ	อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะทั่วไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยดำเนินการ 2 ส่วนคือ

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของประชากรชุมชนชาวไทยทรงดำ เกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อสืบสานเอกลักษณ์จากชุมชนไทยทรงดำ จำนวน 123 คน

2. ผู้วิจัยทำหนังสือแจ้งและประสานเป็นการภายในชุมชนทราบ

3. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บแบบสอบถาม มาวิเคราะห์เนื้อหา และสรุปความพึงพอใจของคนในชุมชนที่มีต่อเรื่องของการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อสืบสานเอกลักษณ์จากชุมชนไทยทรงดำ

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์หาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่

1.1 หาค่าความสอดคล้อง (IOC) ของข้อคำถามหรือรายการของแบบสอบถาม (ล้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. 2543:248-249)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ   IOC แทน

$$\frac{\sum R}{N}$$

          แทน

เมื่อ   IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม
 $\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด
 N แทน จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

1.2. สถิติพื้นฐานที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

2.1 ค่าความถี่ (Frequency)

2.2 ค่าร้อยละ (Percentage)

1.3 ค่าเฉลี่ย (Mean) คำนวณจากสูตรของ บุญชม ศรีสะอาด (2547 : 55-56)

$$\bar{X} = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ   X แทน ค่าเฉลี่ยของคะแนนรวม
 $\sum X$ แทน ผลรวมของข้อมูลทั้งหมด
 N แทน จำนวนข้อมูลทั้งหมด

1.4 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) คำนวณจากสูตรของ บุญชม ศรีสะอาด (2547 : 85-87)

$$S.D. = \sqrt{\frac{N \sum X^2 - (\sum X)^2}{N(N-1)}}$$

เมื่อ	S.D.	แทน	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
	$\sum X^2$	แทน	ผลของคะแนนแต่ละตัวยกกำลังสอง
	$(\sum X)^2$	แทน	ผลรวมของคะแนนทั้งหมดยกกำลังสอง
	N	แทน	จำนวนสมาชิกในกลุ่มนั้น

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การเสนอรายงานผลการวิจัยเรื่อง การออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อสืบสานเอกลักษณ์จากชุมชนไทยทรงดำ ในตำบลบ้านดอนอำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี มาทำการวิเคราะห์โดยวิธีการทางสถิติ ตามวัตถุประสงค์การวิจัยผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาได้จำนวน 123 ชุด มาทำการวิเคราะห์โดยใช้วิธีการทางสถิติตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิจัย ดังนี้

ส่วนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลลักษณะประชากรศาสตร์

ส่วนที่ 2 วิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของคนในชุมชนที่มีต่อกระเป่า “ไทยทรงดำ”

ส่วนที่ 3 ผลการดำเนินงาน

ส่วนที่ 1 วิเคราะห์ข้อมูลลักษณะประชากรศาสตร์

ข้อมูลลักษณะประชากรศาสตร์ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา

ตารางที่ 4.1 จำนวน และร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามข้อมูลลักษณะประชากรศาสตร์

ข้อมูลลักษณะประชากรศาสตร์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	51	41.46
หญิง	72	58.54
รวม	123	100
อายุ		
ต่ำกว่า 30 ปี	29	23.57
31 - 39 ปี	41	33.33
40- 49 ปี	34	27.64
50 -59 ปี	10	8.14
60 ปี หรือ มากกว่า	9	7.32
รวม	123	100

จากตาราง 4.1 พบว่า ของผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 123 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 41.46 ส่วนที่เหลือเป็นเพศหญิง จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 58.54 ส่วนอายุพบว่าส่วนใหญ่อายุในช่วง 31 - 39 ปีมีจำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 รองลงมาคือ กลุ่มอายุ 40- 49 ปีจำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 27.64 ส่วนที่เหลือคือ กลุ่มอายุ ต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 29 คิดเป็นร้อยละ 23.57 กลุ่มอายุ 50 -59 ปี จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 8.14 และอายุ 60 ปี หรือ มากกว่า จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 7.32 ตามลำดับ

ส่วนที่ 2 วิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของคนในชุมชนที่มีต่อการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อสืบสานเอกลักษณ์จากชุมชนไทยทรงดำ

วิเคราะห์ระดับความพึงพอใจของประชากรกลุ่มตัวอย่างชาวไทยทรงดำ เกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อสืบสานเอกลักษณ์จากชุมชนไทยทรงดำ แสดงผลโดยการหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: SD) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลระดับความพึงพอใจของประชากรเกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อสืบสานเอกลักษณ์จากชุมชนไทยทรงดำ สามารถจำแนกตามมิติต่าง ๆ ได้ 3 ด้าน ซึ่งประกอบไปด้วย ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านเอกลักษณ์ของชุมชน และด้านการนำไปใช้ประโยชน์ ดังแสดงในตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของประชากรกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อสืบสานเอกลักษณ์จากชุมชนไทยทรงดำ จำแนกเป็นด้านผลิตภัณฑ์ ดังนี้

ระดับความพึงพอใจของคนในชุมชนที่มีต่อกระเป่า “ไททรงดำ”	ค่าเฉลี่ย X	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	ระดับความคิดเห็น
1. ด้านผลิตภัณฑ์			
1.1. รูปแบบ/รูปทรงของผลิตภัณฑ์มีความทันสมัย	4.32	0.66	มาก
1.2. ผลิตภัณฑ์มีความเหมาะสมกับชุมชน	4.24	0.68	มาก
1.3. ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพเหมาะสม	4.50	0.60	มาก
1.4. ผลิตภัณฑ์มีสีสันสวยงาม	4.61	0.77	มากที่สุด
ภาพรวม	4.42	0.68	มาก

จากตาราง 4.2 แสดงให้เห็นว่า ระดับความพึงพอใจที่มีต่อการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อสืบสานเอกลักษณ์จากชุมชนไทยทรงดำ ภาพรวม มีค่าเฉลี่ยที่ 4.42 ส่วนส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.68 พบว่า ผลิตภัณฑ์มีสีสันสวยงาม มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 4.61 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.77 รองลงมาคือ ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยที่ 4.50 ส่วนส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.60 รองลงมาคือรูปแบบ/รูปทรงของผลิตภัณฑ์มีความทันสมัย มีค่าเฉลี่ยที่ 4.32 ส่วนส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.66 ลำดับสุดท้าย คือ ผลิตภัณฑ์มีความเหมาะสมกับชุมชน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดที่ 4.24 ส่วนส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.68

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของประชากรกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อสืบสานเอกลักษณ์จากชุมชนไทยทรงดำ จำแนกเป็นด้านเอกลักษณ์ของชุมชน ดังนี้

ระดับความพึงพอใจของคนในชุมชน ที่มีต่อกระเป่า “ไททรงดำ”	ค่าเฉลี่ย X	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)	ระดับ ความ คิดเห็น
2. ด้านเอกลักษณ์ของชุมชน			
2.1 ผลิตภัณฑ์แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยทรงดำ	4.27	0.63	มาก
2.2 รูปแบบของการสร้างสรรค์ผลงานการออกแบบเฟอร์นิเจอร์รับแขก	4.41	0.79	มาก
ภาพรวม	4.34	0.71	มาก

จากตาราง 4.3 แสดงให้เห็นว่า ระดับความพึงพอใจที่มีต่อการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อสืบสานเอกลักษณ์จากชุมชนไทยทรงดำ ภาพรวม มีค่าเฉลี่ยที่ 4.34 ส่วนส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.71 พบว่า รูปแบบของการสร้างสรรค์ผลงานการออกแบบเฟอร์นิเจอร์รับแขก มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 4.41 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.79 ลำดับสุดท้าย คือ ผลิตภัณฑ์แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยทรงดำ มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดที่ 4.27 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.63

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของประชากรกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อสืบสานเอกลักษณ์จากชุมชนไทยทรงดำ จำแนกเป็นด้านการใช้งานไปใช้ประโยชน์ ดังนี้

ระดับความพึงพอใจของคนในชุมชน ที่มีต่อกระเป่า “ไททรงดำ”	ค่าเฉลี่ย X	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (SD)	ระดับ ความ คิดเห็น
3. ด้านการนำไปใช้ประโยชน์			
3.1 ชุมชนสามารถนำผลิตภัณฑ์ไปใช้ประโยชน์	4.55	0.58	มากที่สุด
3.2 ผลิตภัณฑ์มีส่วนช่วยในการฟื้นฟูอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของชุมชน	4.50	0.58	มาก
3.3 ทำให้ชุมชนชาวไทยทรงดำเป็นที่รู้จักแก่สังคมมากขึ้น	4.55	0.58	มากที่สุด
ภาพรวม	4.53	0.58	มากที่สุด

จากตาราง 4.4 แสดงให้เห็นว่า ระดับความพึงพอใจที่มีต่อการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อสืบสานเอกลักษณ์จากชุมชนไทยทรงดำ ภาพรวม มีค่าเฉลี่ยที่ 4.53 ส่วนส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.58 พบว่า ชุมชนสามารถนำผลิตภัณฑ์ไปใช้ประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 4.55 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.58 เท่ากันกับด้านทำให้ชุมชนชาวไทยทรงดำเป็นที่รู้จักแก่สังคมมากขึ้น มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 4.55 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

อยู่ที่ 0.58 ลำดับสุดท้าย คือ ผลิตภัณฑ์มีส่วนช่วยในการฟื้นฟูอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของชุมชน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดที่ 4.50 ส่วนส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.58

ตารางที่ 4.5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความพึงพอใจของประชากรกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อสืบสานเอกลักษณ์จากชุมชนไทยทรงดำ จำแนกเป็นรายด้านและภาพรวม ดังนี้

ระดับความพึงพอใจของคนในชุมชนที่มีต่อกระเป่า “ไทยทรงดำ”	ค่าเฉลี่ย X	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD)	ระดับความคิดเห็น
1.ด้านผลิตภัณฑ์	4.42	0.68	มาก
2.ด้านเอกลักษณ์ของชุมชน	4.34	0.71	มาก
3.ด้านการนำไปใช้ประโยชน์	4.53	0.58	มากที่สุด
ภาพรวม	4.43	0.68	มาก

จากตาราง 4.5 แสดงให้เห็นว่า ระดับความพึงพอใจที่มีต่อการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อสืบสานเอกลักษณ์จากชุมชนไทยทรงดำ ภาพรวม มีค่าเฉลี่ยที่ 4.43 ส่วนส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.68 พบว่า ด้านการนำไปใช้ประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 4.53 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.58 รองลงมาคือ ด้านผลิตภัณฑ์ มีค่าเฉลี่ยที่ 4.42 ส่วนส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.68 ลำดับสุดท้าย คือ ด้านเอกลักษณ์ของชุมชน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดที่ 4.34 ส่วนส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.71

ส่วนที่ 3 ผลการดำเนินงาน

ผลการดำเนินงานวิจัย ในส่วนของการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อสืบสานเอกลักษณ์จากชุมชนไทยทรงดำ ผู้วิจัยได้เรียบเรียงกระบวนการดำเนินงานไว้ดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลเอกสารเกี่ยวกับชาวไทยทรงดำ โดยมุ่งเน้นสาระทางประวัติศาสตร์ความเป็นวัฒนธรรมประเพณี การดำเนินชีวิต ปลายผ้าของชาวไทยทรงดำ อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี

ภาพที่ 4.1 ผู้วิจัยออกพื้นที่รวบรวมข้อมูลเอกสารเกี่ยวกับชาวไทยทรงดำ

2. การวิเคราะห์ข้อมูลใช้รูปทรง เอกลักษณ์ และองค์ประกอบอาคารโดยอาศัยหลักการพื้นฐานทางสถาปัตยกรรม โดยเชื่อมโยงกับการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ข้อมูลด้านความเชื่อ เพื่อตอบและสรุปประเด็นการศึกษา

ภาพที่ 4.2 แสดงลักษณะลายขอกูด

ภาพที่ 4.3 ลักษณะลายดอกมะลิปักบนหน้าหมอน

ภาพที่ 4.4 แสดงลวดลายหน้าหมอนของชาวไทยทรงดำ

3. การศึกษาเอกลักษณ์และวัฒนธรรมการดำเนินชีวิต มาสร้างสรรค์ให้เหมาะกับยุคสมัย ที่แสดงถึงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิต ของชาวไทยทรงดำ

ภาพที่ 4.5 ภาพบ้านชาวไทยทรงดำสมัยอดีตและปัจจุบัน

ภาพที่ 4.6 ภาพเครื่องมือเครื่องใช้ของชาวไทยทรงดำ

ภาพที่ 4.6 องค์ประกอบของเรือนไทยทรงดำ

4. นำเอาเอกลักษณ์และวัฒนธรรมการดำเนินชีวิต มาสร้างสรรค์ผลงานเฟอร์นิเจอร์รับแขก

4.1.คัดเลือกวัตถุดิบที่ผ่านการอบ อย่างดี ไม่มีมอด หวายที่จะนำมาทำเฟอร์นิเจอร์หวาย มีหลายชนิด ที่นิยมกันได้แก่หวายน้ำผึ้ง ซึ่งเป็นหวายที่มีเนื้อละเอียด แน่น สีขาว เมื่อนำมาทำเป็นเฟอร์นิเจอร์แล้วจะได้ชิ้นงานที่สวยงาม หวายที่จะนำไปทำเฟอร์นิเจอร์จะผ่านการต้ม น้ำยาป้องกันแมลงและการอบให้แห้ง ก่อนที่จะนำไปผลิตเป็นเฟอร์นิเจอร์หวาย ทำให้เฟอร์นิเจอร์หวายไม่โดนมอดกัดกินสร้างความเสียหายได้

ภาพที่ 4.7 ไม้หวายที่นำมาทำเฟอร์นิเจอร์

4.2. การทำโครงสำหรับसान ขั้นตอนนี้เป็นกรนำหวายมาตัดตามขนาดที่ต้องใช้ตามแบบ และนำมาตัดโดยใช้ความร้อน หวายที่ได้รับความร้อนจะมีความอ่อนตัวทำให้การตัดให้โค้งงอทำได้ง่าย ด้วยเครื่องมือเฉพาะ ขั้นตอนนี้ก็จะทำโดยผู้มีความชำนาญในการทำเพราะต้องมีประสบการณ์ และต้องมีความรู้เรื่องขนาด การวัดต่างๆ เพื่อให้มีความถูกต้องแม่นยำก็จะทำให้เฟอร์นิเจอร์ที่ผลิตออกมาสวยงาม

ภาพที่ 4.8 การขึ้นรูปร่างของเฟอร์นิเจอร์รับแขกเบื้องต้น

ภาพที่ 4.9 การขึ้นรูปร่างของเฟอร์นิเจอร์รับแขกที่เสร็จตามการออกแบบ

4.3.การสานหุ้มโครง ตามแบบเพื่อให้ได้เฟอร์นิเจอร์ที่สวยงาม การสานก็จะมีลายสาน หลากหลายแบบ มีหลายชื่อตามแต่จะเรียกกัน ตั้งแต่ลาย 1 ลาย 2 ลายข้ามหลามตัด ตามที่ออกแบบ ซึ่งลาย สานก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะทำให้เฟอร์นิเจอร์สวยขึ้นนั้นสวยงามแก่ผู้พบเห็นได้

ภาพที่ 4.9 การสานห่มโครง ตามแบบเพื่อให้ได้เฟอร์นิเจอร์ที่สวยงาม

4.4. การทำสี หลังจากผ่านขั้นตอนต่างๆมาแล้ว ก็นำเฟอร์นิเจอร์ที่ได้มาทำสี โดยจะทำสีตั้งแต่สีธรรมชาติ สีย้อม ต่างๆ เพื่อให้เฟอร์นิเจอร์สวยมีความสวยงาม และเป็นการป้องกันเชื้อราไปด้วยในตัว

ภาพที่ 4.10 การทำสี หลังจากผ่านขั้นตอนต่างๆ มาแล้ว

4.5. การทำเบาะ เฟอร์นิเจอร์รับแขก เมื่อเข้าใจรูปร่างของโซฟาแล้ว ก็ลงมือวาดแพตเทิร์นทำแบบนี้กับทุกด้านและทุกมุม วิธีการก็ง่าย ๆ ด้วยการทากระดาษลอกลายลงไป แล้ววาดเส้นตามรูปร่างของด้านนั้น ๆ ให้พอดี จากนั้นใช้กรรไกรตัดตามลายที่วาดไว้ ทำแบบนี้ให้ครบถ้วนทั้งตัวโซฟา นำเข็มหมุดยึดผ้าที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของชาวไทยทรงดำ แต่ละชิ้นเข้าด้วยกัน ตามแนวเส้นแพตเทิร์นที่วาดไว้เนาเสร็จแล้วดึงเข็มหมุดออก ถ้าเราวาดและวัดแพตเทิร์นไม่ผิด สุดท้ายเมื่อเนาแต่ละชิ้นมารวมกันจะได้ออกมาพอดีกับตัวโซฟา

ภาพที่ 4.11 เฟอร์นิเจอร์รับแขกพร้อมเบาะ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อสืบสานเอกลักษณ์จากชุมชนไทยทรงดำ ที่ชาวไทยดำในประเทศไทยที่ถูกกวาดต้อนมา หวนคิดถึงบ้านเกิดที่ดินแดนสิบสองจุไทย ชาวไทยทรงดำ เหล่านี้ได้พยายามสร้างสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ให้ใกล้เคียงกับแหล่งที่พวกเขาจากมา โดยเก็บรักษาและใช้สิ่งที่น่าสนใจ ซึ่งรวมไปถึงวัฒนธรรม ประเพณี ลายผ้าและเครื่องมือเครื่องใช้ของชาวไทยทรงดำ จึงเป็นส่วนหนึ่งของการรำลึกและแสดงลักษณะเฉพาะของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพร่วมไปกับการคงวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิม เมื่อยุคสมัยเปลี่ยน มีการปรับตัวยอมรับอิทธิพลจากนอกชุมชนมากขึ้น เกิดการกลายรูปของเครื่องมือเครื่องใช้ในรูปแบบต่าง ๆ ชาวไทยทรงดำก็ยังสามารถสืบทอดภูมิปัญญาทางช่างของตัวเอง โดยสร้างลายผ้าขึ้นในหลายชุมชน ทำให้คุณค่าและความสำคัญของชุมชนชาวไทยทรงดำในประเทศไทยยังอยู่ในระดับที่สูง ลายผ้าชาวไทยทรงดำในปัจจุบันไม่ได้มีความใกล้เคียงกับลักษณะดั้งเดิม ขาดพัฒนาการ ไม่มีการสืบทอดรูปแบบและภูมิปัญญาของชาวไทยทรงดำดั้งเดิมที่ยังหลงเหลืออยู่และอาจรวมถึงในท้องถิ่นอื่นที่ยังขาดการเก็บข้อมูล ได้ถูกใช้เป็นที่ศึกษาต้นแบบเพื่อการศึกษาลายผ้าในชุมชนไทยทรงดำหลายแห่งในอำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ตลอดมา แต่ยังคงขาดการสนับสนุนในด้านนโยบาย การช่วยดูแลบำรุงรักษาจากหน่วยงานภาครัฐ ผู้วิจัยได้เก็บแบบสอบถามจากชุมชนจำนวน 123 ฉบับ ได้รับแบบสอบถามคืนจำนวน 123 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 แล้วนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์และประมวลผลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปเพื่อนำมาหาค่าสถิติต่างๆ ได้แก่ ค่าเฉลี่ยและ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. ผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 123 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 41.46 ส่วนที่เหลือเป็นเพศหญิง จำนวน 72 คน คิดเป็นร้อยละ 58.54 ส่วนอายุพบว่าส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 31 - 39 ปีมีจำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 รองลงมาคือ กลุ่มอายุ 40- 49 ปีจำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 27.64 ส่วนที่เหลือคือ กลุ่มอายุ ต่ำกว่า 30 ปี จำนวน 29 คิดเป็นร้อยละ 23.57 กลุ่มอายุ 50 -59 ปี จำนวน 10 คน คิดเป็นร้อยละ 8.14 และอายุ 60 ปี หรือ มากกว่า จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 7.32 ตามลำดับ
2. ระดับความพึงพอใจที่มีต่อการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อสืบสานเอกลักษณ์จากชุมชนไทยทรงดำ ภาพรวม มีค่าเฉลี่ยที่ 4.42 ส่วนส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.68 พบว่าผลิตภัณฑ์มีสีสันสวยงาม มีค่าเฉลี่ยสูงสุดที่ 4.61 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.77 รองลงมาคือ

ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยที่ 4.50 ส่วนส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.60 รองลงมาคือรูปแบบ/รูปทรงของผลิตภัณฑ์มีความทันสมัย มีค่าเฉลี่ยที่ 4.32 ส่วนส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.66 ลำดับสุดท้าย คือ ผลิตภัณฑ์มีความเหมาะสมกับชุมชน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดที่ 4.24 ส่วนส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.68

อภิปรายผลการวิจัย

จากข้อค้นพบของการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำประเด็นสำคัญมาอภิปรายผล ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. จากผลการวิจัยที่พบว่า การออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อสืบสานเอกลักษณ์จากชุมชนไทยทรงดำ พบว่าลวดลายต่างๆ ได้สืบทอดมาจากบรรพบุรุษและมีบางลวดลายได้คิดค้นมาใหม่ และมีการปรับปรุงยุคเพื่อให้เข้ากับสมัยปัจจุบันมากขึ้นแบ่งได้ 3 ประเภทคือ ลายพืช ลายสัตว์ และลายผสมอื่นๆ นั้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญเสริม (2545) ที่ได้ศึกษาลวดลายผ้าและเครื่องนุ่งห่มของชุมชนไทยทรงดำ ที่พบว่าโดยทั่วไปมีจำนวน 5 ลาย คือ ลายพันธุ์พฤกษา ลายสัตว์ ลายเครื่องมือเครื่องใช้ ลายของสถานที่และสิ่งของและลายเบ็ดเตล็ด ในส่วนของลวดลายผ้าไทยทรงดำหมู่บ้านไผ่หูช้างและบ้านดอนข่อยที่พบในปัจจุบันจะมีเพียงบางลวดลายเท่านั้น ส่วนใหญ่จะเป็นลายพืชซึ่งเป็นการลอกเลียนแบบพืชที่อยู่ใกล้ตัวจะมีลายที่สื่อความหมายถึง ต้นไม้ ใบไม้ ดอกไม้ หรือผลไม้ เป็นต้น สามารถนำมาเป็นต้นแบบในการสร้างลวดลายผ้าได้โดยเฉพาะลายแดงโมหรือลายชะโด ถือเป็นลายที่เป็นเอกลักษณ์อันเด่นชัดของชาวไทยทรงดำ ในส่วนของลายสัตว์นั้นเป็นลายที่ได้แนวคิดมาจากสัตว์ ส่วนมากเป็นลายที่พบเห็นและมีความเกี่ยวข้องในชีวิตประจำวัน และสัตว์ในจินตนาการ ลวดลายที่ปรากฏบนผ้าทอของชาวไทยทรงดำ มีความเชื่ออยู่หลายลักษณะ เช่น เชื่อเรื่องบุญคุณ ถิ่นกำเนิด ความยำเกรง ความรัก ความสวยงาม การคุ้มครอง ความคิดถึง อำนาจวาสนา ซึ่งความเชื่อตามลักษณะดังกล่าวสามารถนำมาสร้างสรรค์ลวดลายด้วยวิธีการทอ ปัก ปะ และขีด เพื่อสื่อความหมายถึงเรื่องราวบนผืนผ้า เช่น ลายนาค ลายตานกแก้ว ลายผีเสื้อ และลายม้า เป็นต้น ซึ่งในปัจจุบันลายสัตว์หาได้ยาก เพราะไม่มีผู้สืบทอด

ในส่วนของสื่อความหมายในการใช้สีในการทอผ้าและประดับตกแต่งของชาวไทยทรงดำ กลุ่มทอผ้าหมู่บ้านไผ่หูช้างและบ้านดอนทองมีการทอผ้าหลายชนิด เช่น ผ้าลายแดงโม ผ้าลายแดงโมสอดดินเงินหรือดินทอง ผ้ามัดหมี่ ผ้าขาวม้า ผ้าพื้นสีต่างๆ ซึ่งแต่ละสีมีความหมายและความเชื่อที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะสีครามซึ่งเป็นสีที่ชาวไทยทรงดำใช้เป็นสีหลักในพื้นที่ส่วนใหญ่ของผืนผ้า โดยมีความเชื่อว่าจะเกิดจากการเก็บบกทางอารมณ์ของผู้ยอมโดยแสดงความรู้สึกออกมาทางผืนผ้า ซึ่งหมายถึง ความเดียวดายของกลุ่มชนไทยทรงดำที่ต้องพลัดพรากจากบ้านเกิดเมืองนอนจนกลายเป็นชนกลุ่มน้อยของประเทศไทยซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญเสริม (2545) ได้ศึกษาถึงสีที่เกี่ยวกับความเชื่อของชาวไทยทรงดำมี 6 สี และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตติพัฒน์ (2550) ที่ได้อธิบายถึงหลักการสำคัญ 3 ประการของปฏิสัมพันธ์สัญลักษณ์อันประกอบด้วย 1. มนุษย์มีพฤติกรรมกระทำต่อสิ่งต่างๆ ขึ้นอยู่กับ “การให้ความหมาย” ของสิ่งนั้น 2. การให้

ความหมายของวัตถุหรือสิ่งต่างๆ ของมนุษย์เป็นการกระทำผ่าน “สัญลักษณ์” และเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง 3. การอธิบายให้ความหมายต่อสิ่งใดๆ นั้นเป็นผลผลิตอันเกิดจากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของมนุษย์ในสังคม จะเห็นว่าการให้ความหมายของสีตามความเชื่อของชาวไทยทรงดำนั้นก็มาจากพฤติกรรมของชาวไทยทรงดำที่มีต่อสิ่งต่างๆ รอบตัว โดยการอธิบายความหมายของลวดลายและสีของผ้าทอไทยทรงดำล้วนมาจากการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมของชาวไทยทรงดำในสังคมในอดีตนั่นเอง

2. จากผลการวิจัยที่พบว่า เอกลักษณะและลวดลายของท้องถิ่น มาสร้างสรรค์ผลงานให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนและสังคม โดยมีหลักการในออกแบบผลิตภัณฑ์ดังนี้ 1) หน้าที่ของการนำไปใช้ (Function) 2) การประหยัด (Economy) 3) ความทนทาน (Durability) 4) วัสดุ (Material) 5) โครงสร้าง (Construction) 6) ความสวยงาม (Beauty) 7) ลักษณะเด่นพิเศษเฉพาะอย่าง (Personality) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สิริพิชญ์ (2551) ที่ได้ศึกษาถึงปัญหาของการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนประเภทผ้าฝ้ายและผลิตภัณฑ์ผ้า ที่พบปัญหาสำคัญคือ 1) ปัญหาด้านวัตถุดิบ 2) ปัญหาด้านคุณภาพและมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ 3) ปัญหาการออกแบบและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ 4) ปัญหาการบริหารจัดการและการตลาด 5) ปัญหาด้านการวิจัยและพัฒนา 6) ปัญหาองค์ความรู้และนวัตกรรม 7) ปัญหาการถ่ายทอดเทคโนโลยีการฝึกอบรม ดังนั้นในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายและผลิตภัณฑ์อื่นๆ จากผ้าทอไทยทรงดำก็ต้องคำนึงถึงหลักการในการออกแบบผลิตภัณฑ์ดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อลดปัญหาของผลิตภัณฑ์ลงไป

3. จากผลการวิจัยพบว่า ผลงานการสร้างสรรค์ที่ได้จากเอกลักษณ์ในท้องถิ่นพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามมีความพึงพอใจต่อการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อสืบสานเอกลักษณ์จากชุมชนไทยทรงดำมากที่สุด คือ ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านการนำไปใช้ประโยชน์ และด้านเอกลักษณ์ของชุมชนตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กานต์ธิดา (2550) ที่ได้ศึกษารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากผ้าหม้อฮ่อม พบว่าผู้บริโภคมีความต้องการผลิตภัณฑ์หัตถกรรมที่ทำจากผ้าหม้อฮ่อมทั้ง 3 ชนิด คือ กระเป่าสตรี หมอนอิง และที่รองจาน เมื่อจัดทำเป็นผลิตภัณฑ์ ชนิดละ 3 รูปแบบนำไปศึกษาความพึงพอใจ พบว่ากระเป่าสตรีรูปทรงสี่เหลี่ยมตกแต่งโดยใช้เศษผ้าหม้อฮ่อมที่เหลือจากการตัดเย็บตัดเป็นชิ้นสี่เหลี่ยมเล็กๆ และใช้เทคนิคการปะติดเป็นลวดลายลงบนชิ้นกระเป่าทั้งสองด้าน สายกระเป่าตกแต่งโดยใช้สายหนัง และมีการใช้เม็ดไม้ กระดุมกะลา ลูกเดือย ปักตกแต่ง มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไพโรจน์ (2546) ที่ได้ศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อผลิตภัณฑ์ผ้าจากบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี ที่ทำจากผ้าลายดอกแก้ว ลายกำขอลึก ลายกำขอใหญ่ ผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ 5 ชนิด ประกอบด้วย กล่องใส่ทิชชูแพมเอกลารปลอกหมอนอิง ถุงใส่ขวดไวน์ และที่ใส่ของจดหมาย ผู้ประเมินผลิตภัณฑ์ผ้าจากตัวอย่างส่วนใหญ่มีการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าไทยเพื่อใช้ในชีวิตประจำวัน ประเภทผลิตภัณฑ์ที่ชอบหรือสนใจ คือ เครื่องแต่งกายสำเร็จรูปซึ่งซื้อจากแหล่งผลิตหรือศูนย์จำหน่าย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ข้อเสนอแนะการนำผลการจัดการความรู้ไปใช้

1. จากการวิจัยเรื่อง การออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อสืบสานเอกลักษณ์จากชุมชนไทยทรงดำ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้วัฒนธรรมของไทยทรงดำ และเกิดความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาของตน โดยความร่วมมือจากหลายฝ่าย ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่มีคุณค่าต่อวิถีชีวิต ก่อให้เกิดอนุรักษ์และสืบทอด ผลิตผลผ้าของชาวไทยทรงดำต่อไป

2. ควรมีการเชื่อมโยงและสร้างเครือข่ายชาวไทยทรงดำทั้งในอำเภอต่างๆ และระดับจังหวัดเป็นพลังแห่งการฟื้นฟู อนุรักษ์ และสืบทอดภูมิปัญญาการสร้างเรือนไทยทรงดำ และเชื่อม การติดต่อสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมเครือข่าย ด้วยความภาคภูมิใจในอัตลักษณ์และชาติพันธุ์ไทยทรงดำ

ข้อเสนอแนะการจัดทำครั้งต่อไป

1. ควรมีการจัดทำกระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาการการพัฒนาผลิตภัณฑ์กับการ ออกแบบผลิตภัณฑ์ ในระดับจังหวัดและระดับประเทศ

2. ควรมีการจัดทำจัดการความรู้ (KM) ในการอนุรักษ์และสืบทอดภูมิปัญญาด้าน ต่างๆ

3. ควรมีการวิจัยพัฒนาการพัฒนาผลิตภัณฑ์กับการออกแบบผลิตภัณฑ์ไทยทรงดำใน ด้านอื่นๆ เพื่อการอนุรักษ์และสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรมของชาวไทยทรงดำ อย่าง ต่อเนื่อง

4. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชาวไทยทรงดำ เพื่อเป็น ช่องทางในการอนุรักษ์และสืบสานประเพณีและวิถีชีวิตของชาวไทยทรงดำอีกทั้งยังเป็นช่อง ทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ไทยทรงดำอีกด้วย

บรรณานุกรม

- ฉัตรยาพร เสมอใจ. (2545). **พฤติกรรมผู้บริโภค**. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: เอ็กซ์เบอร์เน็ท.
ชูเกียรติ อุทกะพันธุ์. (2544). **คู่มือการจัดและตกแต่งห้องรับแขก**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์บ้าน
และสวน .
- ฉิรธนา วิเศษภักดี. (2550). **Chic Pillow หมอนเพนต์ลายมอบแทนคำหวานวาเลนไทน์**.
[Online]. Available: [http://www.thaitextile.org/thtinews/news/
thtinews070214.htm](http://www.thaitextile.org/thtinews/news/thtinews070214.htm).
- นวนน้อย บุญวงศ์. (2542). **หลักการออกแบบ**. (พิมพ์ครั้งที่1). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- นิกร ศรีเสน. (2549). **ปัจจัยการตัดสินใจเลือกซื้ออาหารอีสานของผู้บริโภคในตลาดดินแดง**.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- บุญเสริม ตินตะสุวรรณ. (2545). **ศึกษาผ้าและเครื่องนุ่งห่มของชาวไทยทรงดำ
ตำบลหนองปรัง อำเภอเขาย้อย จังหวัดเพชรบุรี**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ประธาน เขียวขำ. (2546). **การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในพิธีกรรมชุมชนและประเพณี
เกี่ยวกับชีวิต: ศึกษากรณีชุมชนลาวโซ่งจังหวัดสุพรรณบุรี**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- ประเวศ วะสี. (2535). **ประชาธิปไตย 2535**. กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน
- พวงรัตน์ ทวีรัตน์. (2540). **วิธีวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์**. (พิมพ์ครั้งที่7).
กรุงเทพฯ: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มานิตา เชื้อนขันธุ์. (2541). **ภาษาและขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่นชาวลาวโซ่ง
บ้านดอน มะเกลือ ตำบลดอนมะเกลือ อำเภออุ้มทอง จังหวัดสุพรรณบุรี**. กรุงเทพฯ:
สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.
- มารุต อัมรานนท์.(2543). **แนวทางในการศึกษาศิลปะพื้นบ้าน**.วารสารสถาบันวิจัย
ศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ปีที่1 (2) มกราคม-มิถุนายน.
- วิบูลย์ ลีสุวรรณ. (2532). **ศิลปหัตถกรรม. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. ปีศิลปหัตถกรรมไทย
พ.ศ. 2531-2533**.
- สุชาติ เกาทอง. (2538). **หลักการทัศนศิลป์**. (พิมพ์ครั้งที่2). กรุงเทพฯ: นำอักษรการพิมพ์.
- สุนันท์ อุดมเวช. (2537). **เล่าขานตำนานผ้าไหมในเวียดนาม ปีที่ 1/9 เดือนเมษายน**. กรุงเทพฯ:
ดิเอิร์ธ 2000.
- สุพรรณ สมไทย. (2549). **การออกแบบผลิตภัณฑ์ของตกแต่งบ้าน โดยแนวคิดจาก วัฒนธรรม
ชาวไทยทรงดำ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- สุมาลย์ โทมัส. (2525). **ผ้าพื้นเมือง**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เสฐียรโกเศศ. (2509). **รู้ไว้**. พระนคร: สำนักพิมพ์คลังวิทยา.

- อดุลย์ จาตุรงคกุล.(2546). **พฤติกรรมผู้บริโภค**. (ฉบับมาตรฐาน). (พิมพ์ครั้งที่1). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- เอี่ยมพร เนาว์เย็นผล. (2539). **พื่อนไทยทรงดำ.กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.**
- Doris Scull. (1926). **Chinese Bridge (Fabric length)**. [Online]. Avilabal : <http://www.ilrt.bris.ac.uk/jidi/csm00003.html>.
- Jim Thompson. (2006). **The Voyager Collection**. [Online]. Avilable : <http://www.jimthompson.com/Voyager/index.asp>.
- Kotler Philip. (2000). **Marketing Management**. 10 th ed.New Jersey :Prentice-Hall.

ภาคผนวก ก

แบบสอบถามความพึงพอใจต่อเฟอร์นิเจอร์รับแขก

จากการออกแบบผลิตภัณฑ์เพื่อสืบสานเอกลักษณ์จากชุมชนไทยทรงดำ

แบบสอบถามความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์เฟอร์นิเจอร์รับแขก

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง กรุณาใส่เครื่องหมาย / ลงในช่อง

1.1 เพศ ชาย หญิง

1.2 อายุ ต่ำกว่า 30 ปี ระหว่าง 31 - 39 ปี ระหว่าง 40-49 ปี
 ระหว่าง 50-59 ปี 60 ปี หรือ มากกว่า

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์กระเป๋าทูไทยทรงดำ

คำชี้แจง โปรดเลือกระดับความคิดเห็นโดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

รายละเอียด	ระดับความพึงพอใจ				
	มากที่สุด (5)	มาก (4)	ปานกลาง (3)	น้อย (2)	น้อยที่สุด (1)
1. ด้านผลิตภัณฑ์					
1.1 รูปแบบ/รูปทรงของผลิตภัณฑ์มีความทันสมัย					
1.2 ผลิตภัณฑ์มีความเหมาะสมกับชุมชน					
1.3 ผลิตภัณฑ์มีคุณภาพเหมาะสม					
1.4 ผลิตภัณฑ์มีสีสันสวยงาม					
2. ด้านเอกลักษณ์ของชุมชน					
2.1 ผลิตภัณฑ์แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชาวไทยทรงดำ					
2.2 รูปแบบของการสร้างสรรค์ผลงานการออกแบบเฟอร์นิเจอร์รับแขก					
3. ด้านการนำไปใช้ประโยชน์					
3.1 ชุมชนสามารถนำผลิตภัณฑ์ไปใช้ประโยชน์					
3.2 ผลิตภัณฑ์มีส่วนช่วยในการฟื้นฟูอัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของชุมชน					
3.3 ทำให้ชุมชนชาวไทยทรงดำเป็นที่รู้จักแก่สังคมมากขึ้น					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

.....
.....

** ขอขอบพระคุณอย่างยิ่งที่สละเวลาในการตอบแบบสอบถาม **

ประวัติผู้วิจัย

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ - ชื่อสกุล	นายธนา น้ำค้าง
วัน เดือน ปี เกิด	12 กันยายน 2529
ที่อยู่ปัจจุบัน	16 หมู่ 4 ตำบลรั้วใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี 72000
ที่ทำงานปัจจุบัน	วิทยาลัยช่างศิลป์สุพรรณบุรี อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี 72000
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน	ครู คศ.1
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2553	หลักสูตรครุศาสตรบัณฑิต สาขาสังคมศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏ นครปฐม
พ.ศ. 2555	หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
ชื่อ - นามสกุล	นางสาวนุชนาฏ อันรักดี
วัน เดือน ปี ที่เกิด	วันอังคารที่ 3 มีนาคม 2530
ที่อยู่ปัจจุบัน	เลขที่ 3 หมู่ 3 ตำบล พินารแดง อำเภอ เมือง จังหวัด สุพรรณบุรี รหัสไปรษณีย์ 72000
ที่ทำงานปัจจุบัน	วิทยาลัยช่างศิลป์สุพรรณบุรี ตำบลรั้วใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี 72000
ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน	นักวิชาการการเงินและบัญชี
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ.2552	บริหารธุรกิจ สาขาวิชาการบัญชี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ